

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša
Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti
Novi trg 2, p.p. 306, 1000 Ljubljana, Slovenija
T. 01 470 61 60, F. 01 425 77 96, E. isj@zrc-sazu.si, www.zrc-sazu.si/isjfr

Koncept novega razlagalnega slovarja slovenskega knjižnega jezika

Ljubljana, 1. oktober 2015

Koncept novega razlagalnega slovarja slovenskega knjižnega jezika

Elektronska knjiga

Spletna izdaja na www.fran.si

Ljubljana, 2015

© 2015, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU

Sprejeto na seji Znanstvenega sveta Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU dne 6. avgusta 2015, na seji Znanstvenega sveta Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU dne 2. septembra 2015, na seji Razreda za filološke in literarne vede Slovenske akademije znanosti in umetnosti dne 8. septembra 2015 in na seji Izvršilnega odbora Predsedstva Slovenske akademije znanosti in umetnosti dne 14. septembra 2015.

Avtorji

Nataša Gliha Komac, Nataša Jakop, Janoš Ježovnik, Simona Klemenčič, Domen Krvina, Nina Ledinek, Tanja Mirtič, Andrej Perdih, Špela Petric, Marko Snoj, Andreja Žele

Uredniški odbor

izr. prof. dr. Kozma Ahačič (ZRC SAZU in UNG), prof. dr. Milena Mileva Blažič (PF UL), doc. dr. Helena Dobrovoljc (ZRC SAZU in UNG), dr. Janez Dular (v pokoju), dr. Marjeta Humar (ZRC SAZU, v pokoju), dr. Nataša Jakop (ZRC SAZU), akad. Drago Jančar (SAZU), prof. dr. Marko Jesenšek (FF UM), Marta Kocjan - Barle (v pokoju), prof. dr. Tomo Korošec (FDV UL, v pokoju), prof. dr. Miran Košuta (Univerza v Trstu), prof. dr. Erika Kržišnik (FF UL), mag. Branka Lazar (ZRC SAZU), dr. Nina Ledinek (ZRC SAZU), doc. dr. Matija Ogrin (ZRC SAZU), prof. dr. Irena Orel (FF UL), akad. prof. dr. Janez Orešnik (SAZU in FF UL, v pokoju), dr. Andrej Perdih (ZRC SAZU), Nataša Purkat (Lektorsko društvo Slovenije), Miro Romih (Amebis), dr. Andrej E. Skubic (samostojni delavec v kulturi), prof. dr. Vera Smole (FF UL), doc. dr. Jerica Snoj (ZRC SAZU), prof. dr. Marko Snoj (ZRC SAZU, FF UL in SAZU), prof. dr. Irena Stramljič Breznik (FF UM), doc. dr. Matej Šekli (FF UL in ZRC SAZU), zasl. prof. dr. Alenka Šivic-Dular (FF UL, v pokoju), izr. prof. dr. Jožica Škofic (ZRC SAZU in FHŠ UP), doc. dr. Saška Štumberger (FF UL), izr. prof. dr. Hotimir Tivadar (FF UL), zasl. prof. dr. Ada Vidovič Muha (FF UL, v pokoju), mag. Dušanka Zabukovec (Društvo slovenskih književnih prevajalcev), akad. zasl. prof. dr. Zinka Zorko (SAZU in FF UM, v pokoju), dr. Mojca Žagar Karer (ZRC SAZU), prof. dr. Andreja Žele (FF UL in ZRC SAZU) in dr. Jerneja Žganec Gros (Alpineon)

Izdajatelj

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU

Zanj

Marko Snoj

Založnik

Založba ZRC, Znanstvenoraziskovalni center SAZU

Zanj

Oto Luthar

Vodja in glavni urednik založbe

Aleš Pogačnik

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

811.163.6'373.46(038)(0.034.2)

KONCEPT novega razlagalnega slovarja slovenskega knjižnega jezika [Elektronski vir] / [avtorji Nataša Gliha Komac ... et al.]. - El. knjiga. - Ljubljana : Založba ZRC, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2015

Način dostopa (URL): http://fran.si/179/novi-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika/datoteke/Potrjeni_koncept_NoviSSKJ.pdf

ISBN 978-961-254-839-1 (pdf)
<https://doi.org/10.3986/9789612548391>
1. Gliha Komac, Nataša
281906432

Koncept so avtorji oblikovali v sodelovanju s člani uredniškega odbora in kolegi z Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Za vse dragocene pripombe in komentarje se uredniškemu odboru in kolegom iskreno zahvaljujemo.

Osutek koncepta je bil 31. 3. 2015 dan tudi v enomesečno javno razpravo, katere namen je bil dobiti čim širše soglasje zainteresirane javnosti o konceptualni zasnovi slovarja in predstavitvi podatkov v njem. Komentarji, pripombe in predlogi, zbrani v javni razpravi, so v pričujočem predlogu upoštevani, kljub temu pa se zavedamo, da predpostavljene rešitve niso nujno povsem dokončne, saj se utegne ob obširnejši analizi gradiva izkazati, da bo treba katero od sprejetih slovarskih konvencij nekoliko dopolniti.

Besedilo je bilo pripravljeno z vnašalnim sistemom ZRCola (ZRCola.zrc-sazu.si), ki ga je na Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU v Ljubljani (www.zrc-sazu.si) razvil Peter Weiss.

KAZALO

1 Uvodna pojasnila in načela	1
1.1 Vrsta slovarja	1
1.2 Namen in vloga slovarja in slovarske baze	2
1.3 Objave slovarja: elektronska in tiskana izdaja	3
1.4 Obseg slovarja in geslovník	3
1.5 Slovarski uporabnik	4
1.6 Gradivski viri	4
1.7 Metodologija	5
1.8 Normativni podatki	5
2 Sestava slovarskega sestavka	7
2.1 Iztočnice	7
2.1.1 Lastna imena	8
2.1.2 Obravnava homonimije in homografije	9
2.1.3 Razvrstitev iztočnic	9
2.2 Podatki v zaglavju	11
2.2.1 Naglas	12
2.2.1.1 Naglasne dvojnice	13
2.2.2 Izgovor	14
2.2.2.1 Glasovne dvojnice	15
2.2.2.2 Transkripcija izgovora	15
2.2.2.2.1 Riglerjeva transkripcija	15
2.2.2.2.2 Mednarodna fonetična abeceda IPA	15
2.2.3 Pregibnostno-naglasni vzorci	15
2.2.3.1 Pregibnostno-naglasni vzorci v elektronski izdaji	16
2.2.3.2 Pregibnostno-naglasni vzorci v tiskani izdaji	16
2.2.3.3 Splošne opombe k oblikovanju in razvrščanju pregibnostno-naglasnih vzorcev	16
2.2.3.4 Pregibnostno-naglasni vzorci za samostalnik	17
2.2.3.5 Pregibnostno-naglasni vzorci za pridevnik	18
2.2.3.6 Pregibnostno-naglasni vzorci za zaimsek	23
2.2.3.7 Pregibnostno-naglasni vzorci za števník	24
2.2.3.8 Pregibnostno-naglasni vzorci za glagol	25
2.2.3.9 Nepregibne besedne vrste	29
2.3 Dvojnice	30
2.3.1 Vključitev, obravnava in prikaz	31

2.3.1.1	Frekvenčni prag za vključevanje	31
2.3.1.2	Normativni podatki	31
2.3.1.3	Prikaz	32
2.3.1.4	Pisne dvojnice	33
2.4	Pomenski opis	34
2.4.1	Razvrščanje pomenov	35
2.4.2	Tipi razlag	36
2.4.2.1	Vrstni pridevniki	37
2.4.2.2	Izpridevniški prislovi	38
2.4.2.3	Leksikalizirane krajšave in okrajšave	39
2.4.3	Spremembe kategorialnih lastnosti leksemov	40
2.4.3.1	Konverznost	40
2.4.3.2	Drugi tipi sprememb kategorialnih lastnosti leksemov	41
2.4.3.2.1	Prehod lastnostnega pridevnika v vrstni pridevnik	41
2.4.3.2.2	Obravnava iztočnice kot z ničto končnico sklonljivega prilastka besedne zveze	43
2.4.3.2.3	Leksemi, ki se tipično rabijo v povedkovodoločilni vlogi	46
2.4.4	Glagoli s prostim morfemom <i>se/si</i>	46
2.4.5	Stopnjevani pridevniki in prislovi	47
2.4.6	Sinonimija	48
2.4.6.1	Sinonimi v tezavrski vlogi	48
2.4.6.2	Sinonimi v razlagalni vlogi	48
2.4.6.3	Sinonimi v normativni vlogi	48
2.4.7	Terminologija	49
2.4.8	Skladenjski vzorci in kolokativnost	52
2.4.9	Stavčni zgledi	53
2.4.10	Večbesedne leksikalne enote	54
2.4.10.1	Stalne besedne zveze	55
2.4.10.1.1	Razporeditev gradiva	56
2.4.10.2	Frazeologija	56
2.4.10.2.1	Opredelitev frazeologije	56
2.4.10.2.2	Viri za frazeologijo	57
2.4.10.2.3	Frekvenčni prag za vključitev frazeologije	58
2.4.10.2.4	Predstavitev frazeološkega razdelka	59
2.4.10.2.4.1	Skupine frazeoloških enot	59
2.4.10.2.4.2	Razporeditev gradiva	59
2.4.10.2.4.3	Podatki o frazeoloških enotah	60

2.4.10.2.4.4 Pomenski opis	60
2.4.10.2.4.5 Ponazarjalno gradivo	60
2.5 Slovarske oznake in slovarska pojasnila	61
2.5.1 Slovnične oznake in slovnična pojasnila	62
2.5.2 Kvalifikatorji in kvalifikatorska pojasnila	63
2.5.2.1 Socialnozvrstni kvalifikatorji	64
2.5.2.1.1 Ozkoknjižno (ozkoknjiž.)	65
2.5.2.1.2 Knjižno pogovorno (knjiž. pog.)	65
2.5.2.1.3 Neknjižno pogovorno (neknjiž. pog.)	65
2.5.2.1.4 Narečno (nar.)	65
2.5.2.1.5 Slengovsko (sleng.)	65
2.5.2.1.6 Otroško (otr.)	65
2.5.2.2 Funkcijskozvrstni kvalifikatorji	66
2.5.2.2.1 Terminološki kvalifikatorji	66
2.5.2.2.2 Drugo	66
2.5.2.3 Ekspresivni kvalifikatorji	66
2.5.2.3.1 Ekspresivno (ekspr.)	66
2.5.2.3.2 Evfemistično (evfem.)	66
2.5.2.3.3 Vzneseno (vznes.)	66
2.5.2.3.4 Ironično (iron.)	67
2.5.2.3.5 Ljubkovalno (ljubk.)	67
2.5.2.3.6 Slabšalno (slabš.)	67
2.5.2.3.7 Šaljivo (šalj.)	67
2.5.2.3.8 Vulgarno (vulg.)	67
2.5.2.4 Časovni kvalifikator	67
2.5.2.4.1 Starinsko (star.)	67
2.5.2.5 Normativni kvalifikatorji	67
2.5.2.5.1 Normativno enako ustrezna dvojnica (in)	67
2.5.2.5.2 Normativno manj ustrezna dvojnica (tudi)	67
2.5.2.5.3 Normativno ustrežnejša dvojnica (gl.)	67
2.5.2.6 Kvalifikatorska pojasnila	68
2.5.2.6.1 Označevanje funkcijskozvrstne pripadnosti	68
2.5.2.6.2 Besedilnotipski opisi	68
2.5.2.6.3 Značilni konverzacijski obrazci	68
2.5.2.6.4 Sklicevanje na prenosnik	68
2.5.2.6.5 Podatek o zapisu, ki ni skladen z razmerjem črka – glas, kot je določeno za slovenski knjižni jezik (polcitatno)	69

2.5.2.6.6 Podatek o pogostosti izgovorne oz. oblikovne dvojnice (redko)	69
2.5.2.6.7 Drugo.....	69
2.6 Besedotvorni podatki	69
2.7 Etimologija.....	71
2.7.1 Tipi etimoloških osvetlitev	72
2.7.2 Plasti besedja s stališča motiviranosti	73
2.7.2.1 Nemotivirano besedje	74
2.7.2.2 Motivirano besedje (tvorjenke)	74
3 Organizacija dela in opis leksikografskega procesa.....	77
3.1 Splošni opis	77
3.2 Predredakcijska faza	77
3.3 Faze redakcije	78
3.3.1 Slovnično-pomenska analiza gradiva	80
3.3.2 Vzporedna redakcijska dela	80
3.3.3 Pregled slovarskih sestavkov	80
3.4 Objava slovarja	81
Literatura.....	82

1 Uvodna pojasnila in načela

Koncept novega razlagalnega slovarja slovenskega knjižnega jezika (v nadaljevanju NSSKJ) opredeljuje vsebino in zgradbo načrtovanega slovarja ter, kolikor je to potrebno in smiselno, digitalne slovarske podatkovne baze. Poleg tega okvirno opredeljuje namen in vlogo slovarja ter glavne organizacijske vidike njegove priprave.¹

1.1 Vrsta slovarja

Novi slovar slovenskega knjižnega jezika je temeljni enojezični informativno-normativni razlagalni slovar, ki opisuje jezikovno stanje in pojmovni svet sodobnega slovenskega jezika, kot ju izkazuje jezikovna raba, potrjena v pisnih besedilih, zajetih zlasti v korpusih, v manjšem obsegu pa tudi raba v govorjenih besedilih. Pri njegovi pripravi in oblikovanju slovarske baze so v največji možni meri upoštevani dosežki slovenske in tuje leksikografije. Pri tem so jezikovni podatki organizirani, opisani in prikazani tako, da je slovar čim bolj uporaben, uporabnikom razumljiv, jasen in prijazen. Slovarska baza je zasnovana in strukturirana tudi za uporabo v jezikoslovne in jezikovnotehnološke namene ter za računalniško obdelavo. S tem NSSKJ nadaljuje tradicijo *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* v smislu aktualnosti jezikoslovne misli in opisa jezikovne rabe, a je konceptualno in gradivno zasnovan povsem na novo. Tako slovar kot tudi slovarska baza ponujata kar se da široke možnosti uporabe svoje vsebine.

V NSSKJ so vključene prvine različnih jezikovnih ravnin, pri čemer – kar je za slovar knjižnega jezika ključno – so v njem vse jezikovne prvine opisane in ovrednotene v razmerju do aktualne knjižnojezikovne norme. Normiranost oz. normativnost je pri tem pojmovana kot družbeno sprejete lastnosti jezika, tj. ali izrecno predpisane (s pravopisom, pravorečjem, slovnico ali slovarjem) ali ne. Norma je torej razumljena kot kolektivno soglasje glede rabe jezikovnih sredstev, ki jih v sočasni družbi uporabljamo kot naraven rezultat interakcije različnih družbenih, kulturnih, kognitivnih in bioloških dejavnikov, ugotavljanje norme pa v izhodišču in v največji meri temelji na štirih merilih: jezikovna raba, jezikovni sistem, izročilo in gospodarnost. Preudarno normativno vrednotenje vključuje tudi zavračanje neproduktivnih, purističnih teženj, ki se udejanjajo prek z jezikovno rabo neusklajenih oz. jezikovni rabi odtujenih sistemskih zahtev in kodifikacijskih postopkov.

Knjižni jezik razumemo kot uzaveščeni, kultivirani in konvencionalni nadregionalni kod, ki ga v slovenskem jezikovnem okolju govorce slovenščine nezaznamovano rabijo zlasti v javnih in formalnih govornih položajih. Pri tem je kultiviranost knjižnega jezika razumljena kot upoštevanje splošno veljavnih načel, norm in družbenih konvencij. Knjižni jezik temelji na jezikovni tradiciji in se tudi s kodifikacijo utrjuje, v svojem jedru je razmeroma stabilen, čeprav se skozi čas postopoma spreminja. Njegova pglavitna vloga je, da kot standardni kod uresničuje osrednjo in temeljno sporazumevalno in povezovalno vlogo jezika za javno rabo.

Pomembnost ohranjanja vloge oz. statusa knjižne slovenščine kot posebne narodnopovezovalne in narodnoreprezentativne pojavnne oblike jezika je med drugim izpostavljena tudi v *Resoluciji o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018*, v

¹ Primeri slovarskih sestavkov, vključeni v koncept, niso predstavljeni v svoji končni obliki. Čeprav je primarna oblika NSSKJ elektronska, so vzorčni slovarski sestavki večinoma predstavljeni kot v tiskani obliki. Navadno gre za izseke sestavkov, ki ponazarjajo predlagane vsebinske rešitve obravnavanih problemskih sklopov, saj je takšna rešitev bolj ekonomična od vsakokratnega polnega prikaza v elektronski obliki.

državnem zboru sprejetem jezikovnopoličnem dokumentu, v katerem se Republika Slovenija zavezuje, da bo zagotavljala »zbiranje, obdelovanje in trajno dostopnost zanesljivih slovničnih, slovarskih in stilskih informacij o vseh pojavnih oblikah slovenščine, še posebej o knjižnem jeziku kot njeni standardni in povezovalni različici« (Resolucija 2013: 6). Država zato spodbuja k sprejemanju ukrepov, s katerimi bi lahko izpeljali enega temeljnih ciljev jezikovne opremljenosti – tj. da bi slovenščina kot kultiviran jezik poleg sodobne slovnice dobila tudi nov temeljni enojezični slovar sodobnega knjižnega jezika (Resolucija 2013: 32).

1.2 Namen in vloga slovarja in slovarske baze

V NSSKJ bo opisan sodobni slovenski jezik, interpretiran glede na rabo, kot je izkazana v raznovrstnih sodobnih gradivskih virih, zlasti korpusnih. Vse slovarske enote bodo hierarhizirane in ovrednotene v razmerju do knjižnega jezika v skladu z aktualno normo in posodabljanje kodifikacijo. V slovarju bo uporabniku na voljo zanesljiv, preverljiv in aktualen slovarski opis sodobne slovenske leksike, tj. podatki o zapisu, izgovoru in naglasu, pomenu, vezljivosti in družljivosti oz. širše o kolokacijah, frazeologiji, terminologiji, pa tudi etimološki in drugi podatki.

NSSKJ bo izdelan povsem na novo. To pomeni, da bo jezikovni opis knjižnega jezika izhajal iz analize sodobnega jezikovnega gradiva. S tem slovar ne bo nastal kot prenova katerega od obstoječih slovarjev, ampak bo prinesel aktualen prikaz slovenščine, obenem pa zlasti s slovarsko bazo spodbudil jezikoslovne raziskave na sveže pridobljenih in sistematično urejenih jezikovnih podatkih. Proces izdelave slovarja seveda ne izključuje možnosti izrabe obstoječih slovarjev in drugih jezikovnih priročnikov z namenom hitrejše in celovitejše izdelave slovarja. Pri tem je bistveno, da bodo tudi tako pridobljeni podatki ponovno preverjeni in zato enakovredni vsem drugim podatkom.

Slovar je neločljivo povezan s slovarsko bazo,² ki predstavlja strukturiran zapis jezikovnih in drugih podatkov in je v skladu s sklepi *Posveta o novem slovarju slovenskega jezika*, sprejetimi na Ministrstvu za kulturo 12. februarja 2014, zasnovana digitalno. Slovarska baza za NSSKJ je večnamenska in je v tehničnem smislu sestavljena iz več podatkovnih baz, njena glavna dela sta lematška baza in baza NSSKJ. Lematska baza vsebuje zlasti podatke o izrazni podobi slovarskih iztočnic NSSKJ in drugih slovarjev, ki nastajajo na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU (gre zlasti za podatke o zapisu, izgovoru, jakostnem in tonemskem naglasu, pregibanju, besednovrstni pripadnosti, frekvenci pojavljanja v korpusih, korpusnih oznakah itd.), kar bo zagotavljalo skladnost podatkov med novonastajajočimi slovarji (splošni, pravopisni, terminološki, drugi specializirani slovarji) in skrajšalo čas njihovega nastajanja. V bazi NSSKJ bodo zbrani zlasti pomenski in skladijski podatki ter vsi drugi jezikovni podatki, ki so za NSSKJ predvideni in ključni, npr. etimološki, besedotvorni in drugi podatki.

Slovarska baza kot celota bo uporabljena za objavo NSSKJ v elektronski in tiskani izdaji, strukturirane jezikovne podatke o sodobni slovenščini pa bo ponujala tudi za zahtevnejše jezikovne uporabnike, za nadaljnjo jezikoslovno analizo, jezikovnotehnološke namene in druge načine uporabe v digitalnem okolju. Zapisana bo v označevalnem jeziku XML in strukturirana tako, da jo bo mogoče pretvoriti v katerega od standardnih formatov za zapis leksikalnih podatkovnih zbirk, kot npr. danes aktualni TEI, LMF.

² Zaradi narave pričujočega besedila, ki se osredotoča na opis vsebine in strukture novega razlagalnega slovarja slovenskega knjižnega jezika, podrobnejši podatki o med seboj povezanih podatkovnih bazah, njihovem strukturiranju in načinu njihovega povezovanja v tem besedilu niso predstavljeni.

1.3 Objave slovarja: elektronska in tiskana izdaja

Slovar bo zasnovan primarno za uporabo v spletnem okolju in drugih digitalnih okoljih, kar je v skladu z določili *Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018* (Resolucija 2013: 32). Skladno s sklepi *Posveta o novem slovarju slovenskega jezika* (Posvet 2014) je poleg elektronske izdaje predvidena tudi izdaja NSSKJ v tiskani obliki. Elektronska in tiskana izdaja slovarja bosta prinašali enake podatke, le da bodo v tiskani izdaji izpuščene ali drugače prikazane tiste prvine, ki jih v tej obliki ni mogoče prikazati, npr. studijski zvočni posnetki izgovora iztočnic in pregibnostno-naglasni vzorci za vsako iztočnico posebej.

Spletna izdaja slovarja bo prosto dostopna in bo vključena na slovarski portal www.fran.si. Uporabniki bodo ob iskanju po NSSKJ zato lahko enostavno iskali tudi bolj specializirane podatke iz različnih slovarjev, jezikovnih atlasov in drugih jezikovnih zbirk, s katerimi bo slovar organsko povezan. Gre zlasti za pravopisni slovar, druge enojezične razlagalne slovarje, sinonimni slovar, frazeološki slovar, terminološke slovarje različnih strok, dialektološke, etimološke in zgodovinske slovarje slovenskega jezika, jezikovno in terminološko svetovalnico ter korpuse slovenskega jezika. Ker bo NSSKJ primarno zasnovan za uporabo v digitalnem okolju, bo omogočal tudi različne oblike interaktivnosti z uporabniki, podatke pa bo mogoče redno posodabljalati in dopolnjevat na podlagi novejših gradivnih analiz in spremljanja (uspešnih in neuspešnih) uporabniških poizvedb. V elektronsko izdajo bodo vključene tudi multimedijske vsebine, npr. zvočni posnetki izgovora, poleg tega pa bo slovar lahko izkoriščal še druge prednosti digitalnega medija.

1.4 Obseg slovarja in geslovník

Novi slovar slovenskega knjižnega jezika je zasnovan kot slovar srednjega obsega s približno 100.000 slovarskimi sestavki, ki jih na makrostrukturni ravni uvaja enobesedna iztočnica. Znotraj teh sestavkov so celostno in sistematično opisane slovnične, pomenske, pragmatične in druge lastnosti eno- in večbesednih leksikalnih enot. V slovarju je predstavljena tudi leksika, ki glede na sprejete konceptualne predpostavke slovarsko sicer ni celostno opisana kot iztočnica ali večbesedna leksikalna enota (npr. zaradi prenizke frekvence rabe), v slovarju pa je lahko prikazana v okviru določenih mikrostrukturnih elementov (npr. besedotvorje).

Izhodiščni geslovník temelji na ustrezno prečiščenem frekvenčnem seznamu, pripravljenem iz besedilnih korpusov.³ Vsi leksemi, uporabljeni v slovarski razlagi, so v slovarju pomensko razloženi, zato so vključeni tudi v geslovník. Ob pripravi slovarja se lahko pokaže potreba po dopolnitvah geslovníka glede na gradivo drugih korpusov, glede na spremembe, ki jih prinaša vključevanje novega gradiva v korpuse, izjemoma pa tudi zaradi različnih poimenovalnih ali sistemskih razlogov (npr. frazeologija, pojmovne zapolnitve določenih zaprtih nizov, denimo poimenovanj za dneve, mesece) ali uporabniških potreb.

Slovar se bo v spletni izdaji objavljajl postopoma, in sicer enkrat letno. Tako bodo spletnim uporabnikom sproti na voljo slovarski sestavki, ki bi sicer na objavo morali čakati več let.

³ Ustrezno prečiščen frekvenčni seznam pomeni, da pri pripravi izhodiščnega geslovníka izločimo npr. korpusni šum, lastnoimensko gradivo in druge podobne prvine v skladu s konceptom. Vključuje okvirno 120.000 enobesednih enot in je izdelan na podlagi najpogostejših enot v korpusih Gigafida, Kres, Gos, Nova beseda in podkorpusih za posamezne besedilne tipe. Šele nadaljnji redakcijski postopek omogoča in predvideva dokončno odločitev o izločitvi oz. slovarski neobravnani enoti izhodiščnega geslovníka oziroma o vključevanju dodatnih enot.

Tako objavljeni slovarski sestavki so referenčni in razmeroma dokončni.⁴ Ko bo slovar dokončan in spletna izdaja dopolnjena še z zadnjimi slovarskimi sestavki, bo pripravljena tudi tiskana izdaja. Po zaključku izdelave slovarja se bo njegova vsebina lahko dopolnjevala in posodabljala glede na prihodnje v besedilih izkazane jezikovne spremembe, kar bo podaljšalo čas aktualnosti slovarja.

1.5 Slovarski uporabnik

Jezikovni uporabnik v temeljnem razlagalnem slovarju išče in pričakuje vsebinsko in strokovno korekten, izčrpen in razumljiv opis najpogosteje uporabljane leksike sodobnega jezika. Ciljni uporabnik NSSKJ kot temeljnega sodobnega slovarja slovenskega knjižnega jezika je odrasli rojeni govorec slovenščine, ki bo predvidoma uporabljal zlasti elektronsko izdajo slovarja (tudi v povezavi z drugimi jezikovnimi priročniki, viri in zbirkami), obenem pa ne bo prikrajšan za klasično, tiskano obliko. Slovar bo sestavljen tako, da ga bodo lahko uporabljali tudi ostali kompetentni govorniki slovenščine.

Temeljni slovar slovenščine je v *Resoluciji o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018* razumljen kot temeljni opis sodobne knjižne oz. standardne slovenščine in kot tak predstavlja trdno osnovo tudi drugim jezikovnim priročnikom, ki so namenjeni drugim ciljnim uporabnikom, npr. za potrebe rojenih govorcev na različnih stopnjah izobraževanja, za tiste, katerih materni jezik ni slovenščina, in za osebe s posebnimi potrebami (Resolucija 2013: 31–34). Obenem bo že slovar sam prilagodljiv za različne tipe uporabnikov, saj je njegova digitalna podatkovna baza zasnovana za različne možnosti uporabe in prikaza.

Uporabnikom bo NSSKJ omogočil hitro dostopanje do slovarskih podatkov; njihov opis je zasnovan tako, da je razumljiv vsem uporabnikom z osnovnim šolskim jezik(slo)vnim znanjem.

Digitalna podatkovna baza slovarja bo izdelana tako, da bo slovar mogoče vključiti v spletne portale, ki omogočajo povezovanje z drugimi slovarji, atlasi in jezikovnimi zbirkami, kar uporabnikom zagotavlja enostavno iskanje najrazličnejših podatkov – na primer o pravopisu, sinonimiji, frazeologiji, terminologiji, dialektologiji, etimologiji in zgodovini slovenskega jezika. Slovar bo mogoče povezati tudi z jezikovnimi svetovalnicami ter besedilnimi korpusi. Na ta način bo lahko slovar v sodobnem digitalnem okolju ne le zaživel, ampak bo pripomogel k večji jezikovni ozaveščenosti širše javnosti, zlasti pa mlajših generacij, kar je za razvoj slovenskega jezika ključnega pomena.

1.6 Gradivski viri

Gradivo za izdelavo geslovnika in redakcijsko obdelavo osrednjih delov posameznih slovarskih sestavkov (pomenska analiza, izbira ponazarjalnega gradiva itd.) so korpusni viri, predvsem Gigafida, Kres, Nova beseda in deloma Gos, kot pomožni pa se lahko uporabljajo tudi drugi elektronski viri. Pri obravnavi naglasnih značilnosti in izgovora, deloma pa tudi oblikoslovja, se kot vir uporabljajo podatki, pridobljeni z metodo anketiranja, pri prikazu terminološkega gradiva je ključnega pomena soglasje s področnimi strokovnjaki, pri frazeologiji aktualiziran nabor v sodobni slovenščini izkazane rabe frazeoloških enot, pri

⁴ Vse spremembe, ki bodo nastale med posameznimi posodobitvami slovarja, bodo dokumentirane, posebej bo opozorjeno na morebitne sistematične spremembe. Zaradi sklicevanja na posamezne različice slovarja bo na voljo tudi ogled starejših različic.

sestavljanju etimoloških osvetlitev pa kritično sprejemanje in preoblikovanje razlag iz obstoječih etimoloških slovarjev in drugih etimoloških objav.

Ker so v korpusih Gigafida in Kres v zadovoljivi meri na voljo le besedila, ki so nastala po letu 1995, zlasti pa med letoma 1999 in 2010, bo potrebno dopolnjevanje korpusov zlasti z novejšim gradivom. Da bi razširili časovni obseg, ki ga slovar opisuje, bi bilo sicer zaželeno vključiti tudi besedila od leta 1970 dalje. V korpus je smiselno dodatno vključiti učbeniška besedila za osnovne in srednje šole, leposlovje, strokovna in poljudnoznanstvena besedila itd. Ob zavedanju, da noben korpus ni dovolj uravnotežen in v tem smislu ne odslikava jezikovne realnosti v celoti, je za ustrezno prepoznavanje sodobne knjižnojezikovne norme iz analiziranega gradiva ključnega pomena ustrezna interpretacija gradiva glede na definicijo knjižnega jezika v slovarju. Preudarna uredniška presoja ob upoštevanju navedenega omogoča preseganje omenjenih pomanjkljivosti glede gradivske sestave korpusa.

Besede, besedne zveze in pomeni, ki jih sodobni viri ne vključujejo v zastavljeni pogostnosti ali sploh ne, bodo uporabnikom na voljo v starejših splošnih in specializiranih slovarskih priročnikih ter drugih jezikovnih virih in priročnikih (prva in druga izdaja SSKJ, *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika*, pravopisni slovarji, terminološki slovarji, *Sprotni slovar slovenskega jezika*, *Slovar slovenskih frazemov*, odgovori v spletnih svetovalnicah *Jezikovno svetovanje* in *Terminološko svetovanje*, različni zgodovinski slovarji itd.). Ti so že oz. še bodo dostopni prek enotnega spletnega iskalnika na naslovu www.fran.si, ki z enega spletnega mesta omogoča celostni oz. tezavrski vpogled v slovensko leksiko od prvih tiskanih (v prihodnosti tudi rokopisnih) virov do sodobnosti.

1.7 Metodologija

Za analizo korpusnih podatkov se uporabljajo različna orodja za pridobivanje slovničnih in pomenskih podatkov, za izdelavo NSSKJ bo uporabljen zlasti Sketch Engine. To orodje omogoča izdelavo t. i. besednih skic, ki prikazujejo skladijsko-pomenske lastnosti leksemov, na njihovi osnovi pa je mogoče izdelati osnovno pomensko členitev leksema in ustrezno razvrstiti kolokatorje. Da bi se izognili potencialni izgubi podatkov, se za osnovno pomensko členitev podatki, pridobljeni s funkcijo besedne skice, dopolnjujejo s pregledom 150 do 300 naključnih konkordanc, po potrebi tudi več glede na obseg in kompleksnost slovarskega sestavka. Dodatne podatke za posamezne lekseme je v konkordančniku mogoče pridobiti z zahtevnejšo analizo njihove besedilne okolice.

Na tej osnovi je mogoče napisati razlage in pripisovati slovarske oznake in pojasnila ter prepoznati večbesedne leksikalne enote, normativne zadrege itd., z vključitvijo namensko izluščenih podatkov iz celotnega korpusa pa je v slovarskem sestavku mogoče posamezne problematike obravnavati poenoteno z drugimi slovarskimi sestavki. Zaradi učinkovitosti delovnega procesa lahko urednik izdelava še sestavke za druge lekseme iste besedne družine, druge pomensko sorodne lekseme (npr. dneve v tednu, poimenovanja za barve) oz. sinonime, obenem pa so s tem slovarski sestavki bolj sistematično izdelani.

1.8 Normativni podatki

V informativno-normativnem razlagalnem slovarju normativnost oz. normativni podatki o leksiki temeljijo na utemeljevalni kodifikaciji, ki izhaja iz prepoznane sočasne norme, ovrednotene s preverbo aktualne jezikovne rabe (gre za t. i. procesno razumevanje jezika) in z upoštevanjem načela sistemskosti, jezikovnega izročila in gospodarnosti. Normativni podatki zajemajo vse ravnine slovenskega knjižnega jezika, tj. fonetično-fonološko, oblikoslovno,

besedotvorno, skladenjsko, leksikalno in delno tudi besedilno ravnino (z vključevanjem stilno-zvrstnih in besedilnotipskih podatkov). Normativni podatki so v NSSKJ vključeni bodisi implicitno (npr. s hierarhizacijo podatkov v okviru slovarskega sestavka) ali eksplicitno (z normativnimi pojasnili, dvojničnostjo, opozorili v razdelku *NORMATIVNOST* itd.). Vse slovarske enote so normativno ovrednotene v razmerju do knjižnojezikovne norme. Jezikovni uporabnik tako že iz same razporeditve slovarskega gradiva in slovarskega metajezika dobi ustrezne podatke o normativni vrednosti leksikalne enote, npr. pri dvojnicah podatek o njihovem razmerju v okviru knjižnega jezika (tj. ali gre za dvojnice, ki so v knjižnem jeziku normativno enakovredne oz. bolj ali manj ustrezne).

Elektronska izdaja NSSKJ omogoča interaktivno povezljivost z drugimi jezikovnimi priročniki, npr. pravopisnimi pravili, rastočim slovarjem pravopisno težavnejših besed (*Slovar pravopisnih težav*), strokovnimi razrešitvami jezikovnih zadreg v okviru *Jezikovnega svetovanja* in *Terminološkega svetovanja* na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša, zato bo NSSKJ lahko v največji možni meri sprotno aktualiziran tudi z vidika kodifikacije, kar je v skladu z določili *Resolucije* glede standardizacije. *Resolucija* namreč določa, da temeljni kodifikacijski priročnik in druga temeljna jezikoslovna dela z normativnimi vsebinami potrjuje Slovenska akademija znanosti in umetnosti, ki »[n]a podlagi svojih zakonskih zadolžitev sodeluje tudi pri nastajanju vseh drugih temeljnih priročnikov slovenskega jezika z normativnimi vsebinami« (Resolucija 2013: 35–36).

Izhodišče normiranja slovarskih prvin je objektivizirano vrednotenje, ki pri razvrščanju prvin in usmerjanju upošteva zlasti socialnozvrstne, funkcijskozvrstne in prenosniške, pa tudi časovne in pogostostne lastnosti leksike in tipično besedilno(tipsko) rabo, kar v največji možni meri zagotavlja enotnost kodifikacijskega postopka na osi jezikovna raba – jezikovni sistem – jezikovna norma. V ozadju osnovne naravnosti normativnega vrednotenja je z jezikovnim gradivom potrjena težnja po širjenju nevtralne plasti knjižnega jezika in težnja po vzgajanju kritičnega, samostojnega in suverenega uporabnika vseh poimenovalnih in komunikacijskih prvin knjižne slovenščine.

Pod objektiviziranim normativnim vrednotenjem leksikalnih enot razumemo protokol, usklajen s Pravopisno komisijo pri SAZU, po katerem se pri normiranju upoštevajo vsa štiri načela: načelo dejanske rabe (dogovor med jezikovnimi uporabniki), načelo sistemskosti (sistemsko utemeljen predpis), načelo izročila (ustaljenosti) in načelo gospodarnosti. Protokol normativnega vrednotenja v informativno-normativnem slovarju predvideva tudi določilo mehkega prehoda, ki odsvetuje bistveno, tj. za dve stopnji drugačno normativno vrednost posameznega primera glede na trenutno veljavne normativne priročnike. Izjeme so možne pri normativnih oznakah, pri katerih bo gradivo in nadaljnje preverjanje v okviru redakcije in spremljajočih raziskav pokazalo, da so bile že v preteklosti neutemeljene.

Normativni podatki v NSSKJ so v vseh slovarskih izdajah, tako elektronski kot tiskani, razvidni iz slovarskih sestavkov, in sicer na makrostrukturni ravni že z zapisom iztočnice, na mikrosstrukturni pa z razporeditvijo gradiva v okviru posameznega slovarskega sestavka oziroma – kadar je to potrebno – tudi s slovarskim metajezikom v obliki ustreznih normativnih kvalifikatorskih pojasnil in napotil. Normativnost je implicitno upoštevana tudi širše – v slovarsko bazo so na primer zajete tudi posamezne v gradivu registrirane sporadične dvojnične oblike, ki so iz frekvenčnih ali drugih razlogov za kasnejši slovarski izpis manj relevantne. Uporabnik je pri iskanju take besede v elektronski izdaji samodejno (pre)usmerjen na normativno ustrežnejšo in slovarsko prikazano besedo oz. obliko (teh je lahko tudi več), npr. pri iskanju besede *welness* je uporabnik preusmerjen na ustrežnejši *welness* oziroma *velnes*.

2 Sestava slovarskega sestavka

2.1 Iztočnice

Vsak slovarski sestavek v NSSKJ se začne z iztočnico. Iztočnice v NSSKJ so onaglašene in besednovrstno določene. Za razliko od tradicionalne slovarske ureditve NSSKJ nima podiztočničnih slovarskih sestavkov. Kaže se namreč, da slovarji v podiztočnice uvrščajo zelo različne tipe leksemov, zato uporabnik brez natančnega poznavanja konceptualnih izhodišč, navadno zapisanih v slovarskem uvodu, ne more vedno predvideti, katere tipe leksemov naj v njih išče in kako naj izkazano razmerje med iztočničnim in podiztočničnim leksemom interpretira. Podiztočnično urejanje podatkov je bilo v starejših slovarjih uporabljeno tudi zaradi konceptualne vezanosti izključno na tiskano izdajo, NSSKJ pa je primarno zasnovan za elektronsko izdajo. Dodaten razlog za odločitev, da NSSKJ ne bo imel podiztočnic, je dejstvo, da zaradi uvrščanja nekaterih homonimov oz. homografov v podiztočnice, drugih pa v iztočnice, ti leksemi v sosledju iztočnic ne bi več stali zaporedno z drugimi homonimi oz. homografi, zato bi uporabnik lahko katerega od njih spregledal.

Iztočnice v NSSKJ so praviloma enobesedni leksemi, npr. *faraon*, *faraonka*, *faraonov*, *faraonski*. Med večbesednimi iztočnicami so v NSSKJ le:

- a) glagoli s prostim morfemom *se* oz. *si*, če glagol brez prostega morfema v sodobnem knjižnem jeziku ne obstaja, npr. *bati se*, *smejati se*, *zapomniti si*, *znočiti se*, oziroma je v takšni obliki zaznamovan, npr. *dogovoriti (kaj)* : *dogovoriti se (za kaj)*;
- b) polcitatni in drugi prevzeti leksemi tipa *ad hoc*, *de facto*, *urbi et orbi*; *alma mater*, *bossa nova*, *homo sapiens*; *big bend*, *feng šuj*;
- c) besedotvorni sklopi, ki se pišejo skupaj oz. narazen in pri katerih je meja med eno- oz. večbesednostjo bolj ali manj dogovorna, npr. *hokus pokus*, *na svidenje*.

Sicer pa sta za prikaz in obravnavo večbesedne leksike v NSSKJ predvidena dva mikrostrukturna razdelka, tj. STALNE BESEDNE ZVEZE in FRAZELOGIJA (prim. poglavje 2.4.10 Večbesedne leksikalne enote). Razdelka sta vključena k vsem iztočnicam, ki so sestavni del večbesednih leksemov.

Slovarska obdelava večbesedne leksike v okviru enobesedne iztočnice deloma vpliva na makrostrukturo (geslovník) NSSKJ. V slovar so namreč na iztočnični ravni vključene vse tiste besede, ki se v gradivu sicer pojavljajo izključno kot sestavina dovolj pogostih stalnih besednih zvez ali frazemov, npr. pridevnik *deoksiribonukleinski* le kot sestavina stalne besedne zveze *deoksiribonukleinska kislina*, *jesihar* v glavnem kot sestavina frazema *dreti se kot jesihar*, monokolokabilne prvine, kot sta npr. *kriplje* in *pretega* v frazemih *na vse kriplje*, *na vse pretege* ipd. Pri teh iztočnicah ne skušamo umetno identificirati pomenov iztočničnega leksema, ki v rabi niso dovolj pogosti (npr. pri **jesihar**) – so pa ti pogosto razvidni iz etimološke osvetlitve.

deóksiribonukleínski -a -o prid. /.../ STALNE BESEDNE ZVEZE **deoksiribonukleinska kislina** /.../ *nukleinska kislina, ki nosi zapis genske informacije v živih bitjih in nekaterih virusih*: molekula deoksiribonukleinske kisline; okvare, poškodbe deoksiribonukleinske kisline; Pogoste sončne opekline okvarijo deoksiribonukleinsko kislino kožnih celic, to pa lahko vodi h kožnemu raku /.../

jésihar -ja sam., m /.../ FRAZELOGIJA **dreti se kot jesihar** *kričati, zelo vpiti, biti zelo glasen*: Od bolečine se je drl kot jesihar /.../

kriplje sam. /.../ FRAZELOGIJA **na vse kriplje zelo**: truditi se na vse kriplje; Izvajalci na vse kriplje iščejo izgovor za svojo malomarnost in zamudo /.../ ETIMOLOGIJA verjetno iz prislova **krěpl'e*, primernika od *krepko*

Kot novost v slovenski leksikografski praksi enojezičnih razlagalnih slovarjev v NSSKJ sistematično uvajamo naslednje skupine iztočnic:

- a) leksikalizirane krajšave, tj. kratična poimenovanja, npr. *DDV*, in simboli, npr. *cm*, saj predstavljajo svojevrsten fond poimenovalnih prvin jezika;
- b) okrajšave, npr. *itd.*, *dr.*, *d. o. o.*, ki jih predvsem zaradi uporabniških pričakovanj v NSSKJ obravnavamo kot posebno skupino iztočnic.

Z iztočnicami besedotvorno povezani leksemi, kot so svojilni pridevniki, manjšalnice, feminativi, so v NSSKJ samostojne iztočnice, če so v rabi dovolj pogosti, sicer so lahko prikazani le v razdelku BESEDOTVORJE. Deležniki in deležja v pridevniški ali prislovni vlogi ter glagolniki so v slovarju prav tako iztočnice, če so v rabi dovolj pogosti, sicer so kot oblike navedeni le v pregibnostno-naglasnih vzorcih (prim. poglavje 2.2.3.8 Pregibnostno-naglasni vzorci za glagol). V NSSKJ so pomeni, ki so jezikoslovno lahko interpretirani zlasti kot odraz besedotvorne in oblikotvorne povezanosti z iztočnico, pri zgoraj navedenih tipih iztočnic izkazani le v primeru, da jih v dovolj veliki meri izkazuje analizirano jezikovno gradivo (npr. pri leksemih *klopca*, *mačica*, *slamica* bodo manjšalniški pomeni tipa 'majhna klop', 'majhna, ljubka mačka' itd. izkazani le, če se dovolj pogosto pojavljajo v gradivu). Vseh sistemsko možnih pomenov, ki jih v slovenski slovarski tradiciji izkazujejo sklicevalne razlage tipa *deležnik od ...*, *manjšalnica od ...* itd., v NSSKJ torej ne vključujemo.

2.1.1 Lastna imena

Lastna imena nimajo slovarskega pomena, zato v skladu s slovensko slovaropisno tradicijo v NSSKJ praviloma niso vključena. V slovar so lastna in apelativizirana imena umeščena le:

- a) kadar je lastno ime del večbesedne leksikalne enote (npr. frazema), ki potrebuje pomenski opis, pri čemer večbesedne leksikalne enote ni mogoče oz. ni smiselno prikazati (le) pri kakšni od njenih občnoimenskih sestavin kot iztočnici, npr. **Amerika** (zemljepisno ime) – *stric iz Amerike; odkriti Ameriko*; **Sibirija** (zemljepisno ime) – *mraz kot v Sibiriji*;
- b) kadar gre za enote, pri katerih v razlagalnih slovarjih pričakujemo pomenski opis (npr. *Božiček*), zlasti če je ob tem prišlo do pomenskega prenosa, večinoma pa tudi do apelativizacije, pri čemer je v jezikovni rabi izkazano tudi omahovanje pri uporabi velike oz. male začetnice, npr. **Miklavž** 'svetnik, upodobljen navadno v škofovski opravi, ki po tradiciji na večer pred 6. decembrom obdaruje otroke' – *miklavž* 'pecivo v obliki tega svetnika'; **Janez** 'Slovenec'.

Da je prišlo do pomenskega prenosa, bo v slovarskem sestavku razvidno zlasti iz pomenskega opisa, na apelativizacijo pa bo opozarjal zapis z malo začetnico oz. kvalifikatorsko pojasnilo.

Hkrati s pomenskoinformativnim in normativnim vidikom je vključitev lastnega imena v NSSKJ osmišljena tudi s frekvenčnim merilom – v slovar so praviloma vključeni le

najpogostejši zgoraj omenjeni tipi eno- ali večbesednih lastnoimenskih leksemov in delov leksemov.

2.1.2 Obravnava homonimije in homografije

Leksem je razumljen kot nedeljiva celota izraza in enega ali več med seboj povezanih pomenov. Skladno s tem sta v NSSKJ obravnavani tudi homonimija in uvrstitev iztočnic v samostojne slovarske sestavke. Leksikografska predstavitev uvrstitve iztočnic v samostojne slovarske sestavke je povezana tudi s premislekom in razrešitvijo vprašanj glede izkazovanja razmerij med besedotvorno in oblikotvorno povezanimi leksemi (npr. glagol : deležnik, glagolnik), obravnavo iztočnic z vidika normativnosti (pisnih dvojnic, zlasti z vidika zapisovanja enot glede na razmerji domače : prevzeto oz. pisanje skupaj : narazen), obravnavo konverznosti in podobno.

Homonimija je jezikovnosistemski medleksemski pojav, pri katerem gre za prekrivnost izrazne podobe leksemov ob popolnoma različnem pomenu, tj. različnosti na ravni pomenskih sestavin in vsebinskih oz. predstavni lastnosti. Za razliko od večpomenskosti, do katere prihaja zaradi jezikovnih potreb uporabnika (izkoristek oz. razvoj pomenskega potenciala v okviru enega izraza), gre pri homonimnih leksemi za popolno medsebojno vsebinsko nepovezanost, zato homonimi ne morejo vzpostavljati enakovrstnih pomenskih povezav (zlasti metonimičnih in metaforičnih), kot jih pomeni večpomenskega leksema. Ker je v NSSKJ leksem razumljen kot organska celota izraznih in vsebinskih oz. predstavni vsebin, je izkazovanje opozicije homonimija – večpomenskost v slovarju smiselno. V NSSKJ zato homonime obravnavamo oz. prikazujemo v različnih slovarskih sestavkih, in to kljub manjši avtomatiziranosti izdelave slovarskega sestavka in posledično večjemu deležu jezikoslovčeve dejavnosti pri redakciji, saj se zdi to strokovno najkorektnjša odločitev, tudi zaradi kakovosti jeziko(slo)vnihi podatkov, ki jih slovar ponuja uporabniku.

Opredelitev slovarskih iztočnic z vidika homonimije se opira na sinhrono predstavo govorcev o pomenskih lastnostih izraznih enot (tj. na predstavo o tem, kaj uporabnik s sinhronega vidika opredeljuje kot eno besedo). Pri nejasnih primerih je kot dodatno merilo upoštevan še etimološki vidik. V veliki večini primerov sta predstavljena vidika skladna in sovpadata.

V NSSKJ so v samostojnih slovarskih sestavkih obravnavane enako zapisane neonaglašene iztočnice, ki so (popolni) homonimi, in tudi enako zapisane neonaglašene iztočnice, ki imajo ali različne naglasne ali različne oblikoslovne lastnosti, torej homografi. Kategorija živosti o homonimnosti ne odloča – torej so enako zapisani izrazi, ki se razlikujejo zgolj v kategoriji živosti, če so pomensko povezani, obravnavani v okviru istega slovarskega sestavka (npr. *strežnik*). Zgolj iz praktičnih razlogov, da uporabnik ne bi spregledal potencialnih iskanih izrazov, so z nadpisano številko za iztočnico opremljeni vsi slovarski sestavki z enako neonaglašeno iztočnico – ne glede na njihovo besednovrstno uvrstitev, oblikovne in naglasne značilnosti.

2.1.3 Razvrstitev iztočnic

Iztočnice so v NSSKJ razvrščene po abecednem redu. To je relevantno zlasti za tiskano izdajo. Pri razvrščanju homonimov in homografov je izhodiščno upoštevan sistemski vidik. Primarno so razvrščeni glede na besednovrstno pripadnost v naslednjem zaporedju: samostalnik (samostalniki moškega spola pred samostalniki ženskega in srednjega spola, samostalniki ženskega spola pred samostalniki srednjega spola), pridevnik, števniki, zaimki, glagol, prislovi, členki, predlogi, vezniki, medmeti, pripadnost skladenjskofunkcijski kategoriji

prilastkovnik (prim. poglavje 2.4.3.2.2 Obravnava iztočnice kot z ničto končnico sklonljivega prilastka besedne zveze) oz. skladenjskopomenski kategoriji povedkovnik (prim. poglavje 2.4.3.2.3 Leksemi, ki se tipično rabijo v povedkovodoločilni vlogi). Samostalniki in pridevniki, ki se sklanjajo z neglasovnimi končnicami, stojijo vedno za samostalniki in pridevniki, ki se sklanjajo z glasovnimi končnicami. Kot sekundarno merilo so upoštevane naglasne značilnosti iztočnice. Iztočnica z naglasom na prvem zlogu stoji pred iztočnico z naglasom na drugem zlogu; iztočnica z dolgim samoglasnikom stoji pred iztočnico s kratkim naglašanim samoglasnikom; naglašena iztočnica stoji vedno pred nenaglašeno; iztočnica z ozkim naglašanim samoglasnikom se vedno nahaja pred iztočnico s širokim naglašanim samoglasnikom. Kot zadnje naglasno merilo je upoštevan tudi tonemski naglas: akut ima vedno prednost pred cirkumfleksom in makronom, cirkumfleks ima vedno prednost pred makronom. Iztočnice brez naglasnih in oblikovnih dvojnic so vedno navedene pred iztočnicami, ki poznajo dvojnice.

Če homonimov in homografov ni mogoče razvrstiti po zgoraj navedenih merilih, je upoštevana frekvenca pojavljanja v gradivskih virih.

Zgledi:

ás¹ -a m (â) /.../

1. *igralna karta z enim znakom na sredi, navadno z najvišjo vrednostjo /.../*

2. *ekspr. kdor se posebno odlikuje v čem, zlasti v športu /.../*

ás² -a tudi -- m (â) /.../

ton a, ki je znižan za pol tona /.../

às³ medm. (ä) /.../

izraža, da koga zaboli ob dotiku česa vročega, zaradi udarca, ugriza /.../

bazílika¹ -e ž (í) /.../

1. *iz arhitekture starokrščanska cerkvena stavba /.../*

2. *pri starih Grkih in Rimljanih veliko tržno in sodno poslopje /.../*

bazílika² -e ž (ī) /.../

*prijetno dišeča vrtna ali lončna rastlina, *Ocimum basilicum* /.../*

búla¹ -e ž (ú) /.../

1. *oblasta oteklina, nabreklina /.../*

búla² -e ž (ú) /.../

pomembna papeška ali vladarska listina s kovinskim pečatom /.../

čéz¹ prisl. (ĕ) /.../

čéz² predl. /.../

klòp¹ klôpa m (ö ó) /.../

majhen zajedavec /.../

klóp² -í ž (ô î) /.../

podolgovata lesena ali kamnita priprava za sedenje /.../

klòp³ medm. (ö) /.../

posnema peket ali odsekan glas pri hoji /.../

svétnik¹ -a m (ĕ) /.../

1. *najvišji naslov za strokovnega, znanstvenega delavca /.../*

2. *naslov za delavca na visokem položaju /.../*

3. *član kolektivnega organa upravljanja v določenih ustanovah, delovnih organizacijah, državnih upravi /.../*

4. *naslov za visokega državnega uradnika /.../*

svetník² -a m (í) /.../

1. *kdor je razglašen za svetega /.../*

2. ekspr. *kdor v najvišji meri obvladuje negativna nagnjenja /.../*

tòp¹ tōpa m (ò ó) /.../

1. *močno strelno orožje z dolgo cevjo za streljanje zlasti v bolj oddaljen cilj /.../*

tòp² tōpa m (ò ó) /.../

majica brez rokavov /.../

tòp³ tōpa -o prid. (ò ó) /.../

1. *ki slabo reže, seka /.../*

2. *ki nima (ostre) konice /.../*

3. *ki se ne pojavlja v izraziti obliki /.../*

4. *ki je neobčutljiv za zunanje dražljaje /.../*

5. *ki je brez volje, zanimanja /.../*

tòp⁴ -- prid. (ò) /.../

pog. *ki je na prvem, vodilnem mestu /.../*

tòp⁵ medm. (ò) /.../

posnema nizek, nezveneč, zamolkel glas pri udarjanju /.../

žénin¹ -a m (è) /.../

moški ob poroki in nekaj časa pred njo /.../

žênin² -a -o prid. (è) /.../

ki pripada ženi /.../

V slovarsko bazo je vključen tudi podatek o relativni frekvenci homonimov in homografov (glede na prepoznano frekvenco njihovih tipičnih kolokatorjev in oceno pogostnosti enako zapisane iztočnice v nizu naključnih konkordanc). Kljub siceršnjemu sistemskemu razvrščanju iztočnic v slovarju (abecedni seznam) pa so pri prikazu rezultatov iskanja z iskalnikom v elektronski izdaji slovarja homonimi in homografi razvrščeni glede na ugotovljeno frekvenco. Predvidevamo namreč, da bodo homonimi in homografi z večjo frekvenco tudi pogosteje iskani.

2.2 Podatki v zaglavju

V okviru zaglavja (kolikor je tovrstno poimenovanje v okviru slovarja, ki je primarno zasnovan za prikaz v digitalnem mediju, sploh še smiselno) NSSKJ prinaša podatke, ki jih je mogoče in smiselno pripisati iztočnici kot naslovni enoti slovarskega sestavka in nosilcu predvsem izraznih in kategorialnih lastnosti. Omenjeni podatki se namreč ne glede na različne pomene oz. podpomene iztočničnega leksema in večbesedne leksikalne enote, katerih del iztočnica je, navadno ne spreminjajo (tj. so pri kateri koli besedilni uresničitvi enaki) – če pa se spreminjajo, je na to opozorjeno v okviru vsakega konkretnega pomena ali podpomena eno- ali večbesednega leksema.

V izhodiščnem prikazu slovarskega sestavka v elektronski izdaji je prikazana jakostno onaglašena iztočnica v osnovni obliki, npr. samostalnik v imenovalniku ednine, pridevnik v imenovalniku moškega spola ednine, glagol v nedoločniku, in njena onaglašena prva stranska oblika.⁵ Slovar v zaglavju sistematično navaja tudi podatke o vseh oblikah iztočnice, o njihovem jakostnem in tonemskem naglasu, njihovih oblikoslovnih značilnostih ter izgovoru,

⁵ Kot stransko obliko v NSSKJ razumemo vsako obliko pregibne besede, ki ni iztočnica. Pri samostalniku je osnovna oblika imenovalnik ednine, prva stranska oblika pa rodilnik ednine. Če gre za množinski samostalnik, sta osnovna in stranska oblika v množini. Pri pridevniku je osnovna oblika pridevnik moškega spola ednine. Če pri njem obstajata nedoločna in določna oblika, je kot osnovna načeloma navedena nedoločna. Kot stranski obliki sta navedeni obliki za ženski in srednji spol ednine. Osnovna oblika glagola je nedoločnik, prva stranska oblika pa glagol v prvi osebi ednine sedanjega časa.

in sicer skupaj z vsemi prepoznanimi dvojničnimi oblikami. V okviru zaglavja je iztočnica opredeljena tudi besednovrstno, hkrati pa so tam z oznakami in pojasnili prikazane tudi (nekatero) slovnične in pomenske lastnosti, ki veljajo za celotno iztočnico.

Pri iztočnicah, katerih raba je skrajno omejena in jim besednovrstnega podatka, vsaj sinhrono gledano, ni (več) mogoče nedvoumno določiti, so podatki v zaglavju lahko okrnjeni (tako npr. besedi *kriplje* več kot to, da gre za samostalnik, slovarsko ni mogoče določiti). Pomensko-skladenjska omejenost in vezanost (samo) na druge leksikalne enote je pri enotah tipa *deoksiribonukleinski, kriplje* ipd. v slovarskem sestavku mikrostrukturno nakazana z odsotnostjo drugih razdelkov (npr. pomenov) in prisotnostjo zgolj ustreznega razdelka večbesednih leksikalnih enot (STALNE BESEDNE ZVEZE, FRAZELOGIJA), v katerih so te enote pomensko ustrezno opisane (prim. zgleda *deoksiribonukleinski, kriplje*).

Zaglavje pregibnih besednih vrst v tiskani izdaji slovarja vsebuje obrazilo, morebitne dvojnice, besednovrstno opredelitev, izgovor izgovorno nepredvidljivih iztočnic (vključno z izgovornimi dvojnicami) in podatek o tonemskem naglasu iztočnične enote. Kadar v prvi stranski obliki prihaja do spremembe tonema, je naveden tudi tonemski naglas prve stranske oblike. Slovnični podatki, ki so jih slovarji do sedaj običajno navajali v zaglavju in so vezani na posamezne pomene in podpomene iztočnice ali besedne zveze, katerih del iztočnica je, so v tiskani obliki opredeljeni z oznako pregibnostno-naglasnega vzorca in oznakami ter pojasnili, navedenimi za številko (pod)pomena oz. za stalno besedno zvezo. Prva stranska oblika je v tiskani izdaji slovarja v celoti izpisana zlasti pri naslednjih skupinah iztočnic:

- a) nepodomačenih besedah (**message** messagea, **mousse** moussa, **smoothie** smoothieja);
- b) krajšavah (**EEG** EEG-ja in EEG --, **ddr.** ddr.-ja);
- c) večbesednih iztočnicah (**jam session** jam sessiona);
- č) množinskih samostalnikov ženskega in srednjega spola, ki imajo v rodilniku množine ničto končnico (**évrovolítve** évrovolítév, **gráblje** grábelj; **jétra** jéter, **pljúča** pljúč, **tlà** tál);
- d) tistih, ki imajo v stranskih oblikah supletivno osnovo (**jâz** mêne);
- e) tistih, pri katerih v stranskih oblikah prihaja do naglasnih sprememb (**tôpol** topôla, **dêbel** debéla debélo, **môči** mórem).

2.2.1 Naglas

Jakostni naglas je označen na vseh iztočnicah in njihovih stranskih oblikah. V okviru izhodiščnega prikaza slovarskega sestavka v elektronski izdaji je naveden podatek o naglasu iztočnice in prve stranske oblike. Izjema so nepodomačeno zapisane iztočnice, za katere ni značilno ujemanje med glasom in črko, ki sicer velja za slovenski knjižni izgovor (*all inclusive, babyboom, nouveau riche*), ter nepodomačeno zapisane iztočnice, pri katerih je diakritično znamenje sestavni del zapisa besede (*à la carte, résumé*). Prevzete eno- in večbesedne iztočnice, kjer je razmerje med glasom in črko skladno s slovensko knjižno izreko, so onaglašene (*ad líbitum, in vívo, persóna non gráta*). Jakostni naglas je na dolgih samoglasnikih *i, a, u*, na dolgih ozkih *e* in *o* in na *r* označen z ostrivcem, na dolgih širokih *e* in *o* s strešico ter na kratkih samoglasnikih *i, e, a, o, u* in polglasniku s krativcem. Naglašeni *e* pred raznozložnim *j* in naglašeni *o* pred raznozložnim *v* sta široke kakovosti in zato označena s strešico (*vêja; gôvoren*), naglašeni *e* pred istozložnim *j* in naglašeni *o* pred istozložnim *v* in *u* sta srednje kakovosti in označena s strešico (*sviloprêjka, lôvka*). Tonemski naglas vseh oblik je tako kot jakostni naglas v celoti naveden v razdelku IZGOVOR IN OBLIKE. Na dolgih samoglasnikih in na *r* je nizki ton označen z akutom (ostrivcem), visoki ton pa s cirkumfleksom (kupolo). Na kratkih samoglasnikih in polglasniku je nizki ton označen z

gravisom (krativcem), visoki ton pa z dvojnimi gravisom (dvojnimi krativcem).⁶

Za potrebe izdelave slovarja bodo izvedene nove raziskave govornega knjižnega jezika. Za ugotavljanje tendenc naglaševanja v sodobni knjižni slovenščini bo uporabljena metoda anketiranja relevantnih govorcev. Pri metodi anketiranja bo posebna pozornost namenjena reprezentativnosti vzorca tako govorcev kot anketnega gradiva. Poudarek bo zlasti na ustrezni izbiri in primerni velikosti vzorca. Anketirani bodo kultivirani govorci različnih starostnih skupin, različnega lokalnega porekla in različnih strok ter poklicev. Med anketiranci bodo tudi javni govorci, ki so dnevno v stiku z govornim knjižnim jezikom. Anketiranci pred branjem z besedilom ne bodo seznanjeni. Besedilo ankete bo temeljilo na dejanskih povedih, ki bodo pripravljene s pomočjo besedilnih korpusov in drugih virov.

Pri glasoslovnih raziskavah bo posebna pozornost namenjena ustrezni sestavi ankete. Opazovana beseda bo uporabljena v daljših povedih v čim bolj nevtralnem stavčnem položaju. Anketiranje bo posneto in posnetki anketirancev arhivirani za morebitno poznejše preverjanje ali dodatne raziskave.

Z metodo anketiranja bo predvidoma raziskanih več pravorečnih vprašanj, zlasti:

- a) naglasno mesto (*tambúrica – támburica*);
- b) število naglasov (*flomáster – flómáster*);
- c) kakovost naglašeneh *e* in *o* (*šékast – sékast*);
- č) prilikovanje (*unplugged* [amplákt – anplákt]);
- d) izgovor *l* kot *ɥ* (*sámohranílec* [sámohraníɥca – sámohranílca]);
- e) izgovor *e* kot *ə* (*deževáti* [dəževáti – deževáti]);
- f) izgovor v zapisu nepodomačenih iztočnic (*tudorski* [túdorski – tjúdorski]);
- g) izgovor pripornika *s* v nekaterih prevzetih besedah (*disertácija* [disertácija – dizertácija], *konservatívén* [konservatívən – konzervatívən], *eksotíčen* [eksotíčən – egzotíčən]);
- h) vrsta tonema (*ekologízem* [ekologízem – ekologîzem], *sodíti* [sodíti – sodîti]).

2.2.1.1 Naglasne dvojnice⁷

Slovenski knjižni jezik ima zaradi velike narečne razčlenjenosti, nestalnega naglasnega mesta v besedi in posploševanja naglasa znotraj pregibnostno-naglasnega vzorca veliko število naglasnih dvojnic. Pri določanju naglasa bo poleg jezikovnosistemskega načela in načela jezikovnega izročila upoštevana tudi sodobna jezikovna raba. Naglasne dvojnice, ki jih obravnavamo v okviru enega slovarskega sestavka, bodo ugotovljene z metodo anketiranja, rezultati anket pa bodo sistematizirani in usklajeni znotraj besedne družine. Pri določanju odnosov med dvojnimi so izkazana tri razmerja. V knjižni izdaji so ta razmerja označena s kvalifikatorjema *in*, tudi ter kvalifikatorskim pojasnilom *redko*, v elektronski izdaji pa bodo ubesedena s pojasnili (enakovredne dvojnice, manj ustrezne dvojnice, *redko*). Kvalifikator *in* uvaja normativno enako ustrezno dvojnico (*meglà* in *mègla*), kvalifikator *tudi* uvaja normativno manj ustrezno obliko, druga oblika se v knjižnem jeziku uveljavlja ali pa že izginja iz rabe

⁶ V času priprave slovarja bodo raziskana tonemska nasprotja na kratkih zlogih v knjižni slovenščini, pri čemer bo glavna pozornost namenjena vrsti tonema in velikosti umičnagonaglašene polglasnika.

⁷ Z izrazom naglasne dvojnice označujemo dvojnične oblike iztočnice, ki se med seboj razlikujejo v eni od naslednjih značilnosti: naglasnem mestu (*dvánajst – dvanájst*), tonemskem naglasu (*znánka – znánka*), številu naglasov (*flomáster – flómáster*), velikosti naglašene samoglasnika (*črnodlák – črnodlák*), kakovosti naglašene samoglasnika (*drésing – drésing*) ali naglašenosti oz. nenaglašenosti (*àmpak – ampak*).

(*vôdica* tudi *vodica*). S kvalifikatorskim pojasnilom redko označujemo dvojnico, ki v knjižnem jeziku ni nevtralna in pozna pogostnejšo nevtralno vzporednico (*iglu* redko *íglu*). Kvalifikatorsko pojasnilo redko dejansko nadomešča enega ali več natančnejših kvalifikatorjev (npr. narečno, starinsko). Vrste zaznamovanosti se pri tovrstnih dvojnicah med seboj prepletajo, zato je podrobnejša opredelitev zaznamovanosti težko izvedljiva. V tiskani izdaji so v zaglavju navedene vse naglasne dvojnice. V okviru izhodiščnega prikaza slovarskega sestavka v elektronski izdaji so navedene naglasne dvojnice prvih dveh razmerij (ki so v tiskani izdaji povezane s kvalifikatorjema in ter tudi), vse ostale naglasne dvojnice pa uporabnik najde v razdelku IZGOVOR IN OBLIKE.

2.2.2 Izgovor

Izgovor izgovorno nepredvidljivih in težje predvidljivih iztočnic je v slovarju prikazan tako v knjižni izdaji kot v okviru izhodiščnega prikaza slovarskega sestavka v elektronski izdaji. Izgovor iztočnic brez izgovornih posebnosti je naveden le v razdelku IZGOVOR IN OBLIKE v elektronski izdaji. Izgovorno nepredvidljive in težje predvidljive iztočnice vsebujejo zlasti naslednje pravorečne posebnosti:

- a) izgovor črke *e* kot polglasnika, ki je prikazan že v izhodiščnem prikazu slovarskega sestavka tudi pri tistih iztočnicah, kjer v stranskih oblikah izpade (*pôper* [pôpər pôpra], *hráber* [hrábər hrábra hrábro]);
- b) izgovor črke *l*, ki je naveden zlasti pri izdeležniških pridevnikih tipa *obledèl/obledél* [obledèu – obledéu], pri samostalnikih moškega in ženskega spola, ki imajo v izglasju samoglasnik in *l* (*globél* [globéu – globél], *vrzél* [vərzéu – vərzél]), pri besedju, kjer se *l* pojavlja v zvezi z *o* med soglasnikoma (*pólž* [pôužš], *sólza* [sôuza]), pri izpeljankah s soglasniškimi sklopi v priponskih obrazilih *-lc-*, *-lk-*, *-lsc-*, *-lsv-* in v priponskih obrazilih nadaljnjih tvorjenk (*sámohranílec* [sámohraníuca – sámohranílca], *sámohranílka* [sámohraníuka – sámohranílka], *sámohranílski* [sámohraníuski – sámohranílski]), v nekaterih posameznih primerih (*pól* [pôu], *živál* [živáu]);
- c) odpravljanje zeva; v tem primeru je izgovor naveden povsod, kjer prihaja do protizevnih pojavov, v okviru katerih obravnavamo zlasti vstavljanje drsnika *j* (*anión* [anijón]), oblikovanje drsnika *j* (*biánko* [bjánko], *rêiki* [rêjki]) in diftongizacijo (*fáustovski* [fáustuuski]);
- č) v zapisu nepodomačeno besedje, pri izgovoru katerega nastajajo za slovenski knjižni jezik neobičajna razmerja med črko in glasom (*byronizem* [bajronízəm]);
- d) izgovor nekaterih črkovnih skupin in posebnih glasovnih zvez na meji dveh morfemov ali dveh besed (*šéststo* [šéstu]), *šéstdeset* [šézdeset]), *pétdeset* [pédeset], *pétsto* [pécto]; *odtalíti* [ottalíti]);
- e) nesistemske zvonečnosti premene (*bógvé* – *bóg vé* [bókvé], *króginkróg* – *króg in króg* [krókinkrók]);
- f) nenaglašena ozka *e* in *o* (*báriton* [báriton], *fáraon* [fáraon]);⁸
- g) izgovor sičnika pred šumevcem (*ščásoma* [ščásoma – ščasoma]);
- h) izgovor izglasnih zvočniških sklopov (*dobromíseln* [dobromíseln – dobromíselən], *véstern* [véstərən – véstərən]);
- i) izgovor kratic (*ABS* [abeès in abeès]);
- j) izgovor enot tipa *CD-plošča* [cédé-plôšča];
- k) izgovor nekaterih okrajšav (*d. n. o.* [dɛnó – dənó], *itd.* [itədə]).

Pri večini iztočnic je v tiskani izdaji in v izhodiščnem prikazu slovarskega sestavka

⁸ V času priprave slovarja so predvidene dodatne raziskave nenaglašenihih ozkih *e* in *o*.

elektronske izdaje izpisan le izgovor osnovne oblike. Kadar v izglasju tovrstnih iztočničnih enot prihaja do zvenečnosti premene ali položajnih sprememb fonema *v*, je naveden tudi izgovor prve stranske oblike ([brífink brífinga], [raziskováúčeü raziskováúčeva raziskováúčevo – raziskováúčeü raziskováúčeva raziskováúčeva]).

2.2.2.1 Glasovne dvojnice⁹

Glasovne dvojnice, ugotovljene z metodo anketiranja, so tako kot naglasne obravnavane v okviru enega slovarskega sestavka. Tudi pri teh dvojnica so prikazana taka razmerja kot pri naglasnih, v tiskani izdaji npr. [aborígin in aborídžin], [gobelín tudi goblên], [boklónaj redko bohlónaj] (prim. poglavje 2.2.1.1 Naglasne dvojnice).

2.2.2.2 Transkripcija izgovora

Izgovor je zapisan v Riglerjevi transkripciji in mednarodni fonetični abecedi IPA. V izhodiščnem prikazu slovarja in v razdelku IZGOVOR IN OBLIKE je naveden tudi studijski posnetek izgovora osnovne oblike. Pri navedbi izgovora sta enakovredno upoštevana tako jakostno kot tonemsko naglaševanje.

2.2.2.2.1 Riglerjeva transkripcija

Poimenovanje Riglerjeva transkripcija se nanaša na tradicionalno slovensko slovarsko transkripcijo, uporabljeno v enojezičnih razlagalnih slovarjih slovenskega knjižnega jezika in pravopisih (SSKJ, SP 2001, SNB, SSKJ², njena predhodnica se pojavlja že v Pleteršnikovem slovarju). Gre za poenostavljeno obliko zapisa izgovora, pri kateri so uporabljene črke slovenske abecede, znak za polglasnik, oznake za položajne različice fonema *v* (*v*, *u*, *w*, *m*) in oznaki za nenaglašena ozka *e* in *o* (*e*, *o*). Na izgovor predvidljivih različic drugih zvočnikov in nezvočnikov ne opozarja. Izgovor je prikazan za obe vrsti naglaševanja knjižne slovenščine, jakostno in tonemsko.

2.2.2.2.2 Mednarodna fonetična abeceda IPA

V NSSKJ je uporabljen nabor segmentnih in nadsegmentnih oznak, ki je skladen s transkripcijskim sistemom mednarodne fonetične abecede IPA (International Phonetic Association). Zapis v mednarodni fonetični transkripciji se nahaja v razdelku IZGOVOR IN OBLIKE.¹⁰

2.2.3 Pregibnostno-naglasni vzorci

Pregibnostno-naglasni vzorci zajemajo vse jakostno ali tonemsko onaglašene oblike posamezne pregibne besedne vrste, vključno z ustrezno okvalificiranimi naglasnimi in oblikovnimi dvojnica. Osnovni gradivski vir za izdelavo pregibnostno-naglasnih vzorcev predstavljajo *SHEME za dinamični naglas in oblikoslovje* in *SHEME za tonemski naglas* (Rigler v SSKJ: XXXVIII–XLIX, LV–LVIII), pri ugotavljanju oblikoslovnih tendenc sodobne knjižne slovenščine pa se uporabljata metoda anketiranja in analiza korpusnih podatkov.

⁹ Z izrazom glasovne dvojnice označujemo vse dvojnice, ki izkazujejo naslednje vrste dvojničnega izgovora: dvojnični izgovor določene črke ([ozímski – osímski], [prevájajúca – prevájálca]); dodajanje glasu ([túdorski – tjúdorski]); dvojnični izgovor posameznih sklopov ([dobromísəl̩n – dobromísəl̩n]). Z izrazom izgovorne dvojnice poimenujemo tako naglasne kot glasovne dvojnice.

¹⁰ Znotraj razdelka IZGOVOR IN OBLIKE so pojasnjene najpomembnejše posebnosti mednarodne fonetične transkripcije (npr. zapis tonemskega naglasa, ki je v nasprotju s slovensko tradicijo označen na dveh zlogih, nenaglašenost enozložnc).

V tem poglavju so navedena merila oblikovanja, označevanja in razvrščanja posameznih pregibnostno-naglasnih vzorcev, obenem pa je opisan prikaz vzorcev tako v elektronski kot tiskani izdaji.

2.2.3.1 Pregibnostno-naglasni vzorci v elektronski izdaji

V elektronski izdaji so pregibnostno-naglasni vzorci navedeni v razdelku IZGOVOR IN OBLIKE, ki vsebuje podatke o izgovoru in jakostnem ter tonemskem naglasu vseh oblik iztočnice. V tem razdelku lahko uporabnik dostopa tudi do posnetka izgovora, ki je sicer za izgovorno nepredvidljive besede naveden tudi v okviru izhodiščnega prikaza slovarskega sestavka (prim. poglavje 2.2.2 Izgovor). V okviru pregibnostno-naglasnih vzorcev je opozorjeno tudi na oblikovno-naglasne posebnosti, značilne le za določeno eno- ali večbesedno leksikalno oz. skladijsko enoto (*držati se v dve gubé, vsi svéti in vsi svéti, na róko*). Takšne posebnosti so zlasti:

- a) sprememba naglasnega mesta in/ali kakovosti naglašene samoglasnika v predložni zvezi (*na jésen, v róko, za láse, med pótyo*);
- b) sprememba tonema v določeni zvezi (*v srédi; do žívega, na kmêtih; stáro léto*);
- c) posebnosti v nagovoru (*sríce, zláti*).

Če je pregibnostno-naglasni vzorec iztočnice zapleten, težje tvorljiv oz. na več mestih odstopa od siceršnjih predvidljivih vzorcev, je na to posebej opozorjeno z grafično izstopajočo obliko zapisa prve stranske oblike (s klikom na prvo stransko obliko uporabnik dostopa do vsebine razdelka IZGOVOR IN OBLIKE). Posebej izpostavljene so tiste oblikovne in naglasne posebnosti, ki odstopajo od siceršnjega vzorca, zaradi česar bi pri tvorbi oblik in pri naglaševanju uporabniki utegnili imeti težave (npr. pri samostalniku *otròk* so izpostavljene oblike imenovalnika množine (*otrôci*), mestnika dvojine in množine (*pri otrócih*) ter orodnika množine (*z otróki*). Navedenih je največ pet za tvorbo zahtevnih oblik. Če je takšnih oblik več, je dodano posebno opozorilo, s klikom nanj se odpre razdelek IZGOVOR IN OBLIKE, kjer so težje tvorljive oblike posebej označene. Tudi sicer so v pregibnostno-naglasnih vzorcih vse oblike, ki odstopajo od oblik izhodiščnih vzorčnih paradigem, vedno dodatno grafično izpostavljene. V elektronski izdaji slovarja si bo uporabnik lahko nastavil možnost prikaza obeh ali le enega tipa pregibnostno-naglasnega vzorca, tj. jakostnega ali tonemskega.

2.2.3.2 Pregibnostno-naglasni vzorci v tiskani izdaji

V tiskani izdaji slovarja so pregibnostno-naglasni vzorci navedeni v uvodu slovarja, v slovarskem sestavku pa je v zaglavju, po potrebi pa tudi drugje, navedena zgolj številčno-črkovna oznaka, ki nakazuje ustrezni pregibnostno-naglasni vzorec. Velika črka nakazuje vrsto sklanjatve ali spregatve, številka pregibnostni vzorec, mala črka pa naglasni tip (**otròk** otrôka m S36b (ö ó), **dêbel** debéla debélo prid. P5e (é é é), **nêsti** nêsem nedov. G14f (é)). Nepregibne besedne vrste, ki poznajo več oblik, imajo v zaglavju prav tako navedeno številčno-črkovno oznako, ki nakazuje pregibnostno-naglasni vzorec (**dôbro** prisl. 1s (ó); **ná** -te medm. 2k (â)).

2.2.3.3 Splošne opombe k oblikovanju in razvrščanju pregibnostno-naglasnih vzorcev

Pregibnostno-naglasni vzorci so oblikovani in razvrščeni na osnovi tonemskega naglasa in oblikovnih posebnosti pregibnih besednih vrst. Naglasni vzorec je določen na podlagi naglasnega mesta, kakovosti naglašene *e* in *o* in/ali kolikosti naglašene samoglasnika ter

vrste tonema v osnovni in prvi stranski obliki. Naglasni vzorec *a* pri vseh besednih vrstah, kjer je to mogoče, predstavlja odraz praslovanskega naglasnega tipa *a*, v nadaljevanju sledenje oznakam praslovanskih naglasnih tipov zaradi pestrega slovenskega naglasnega razvoja ni bilo mogoče. Razvrstitev v posamezne sklope pregibnostno-naglasnih vzorcev je bila izvedena na osnovi formalnih kriterijev, tj. končnic v posameznih sklonskih oblikah.

Pregibnostno-naglasni vzorci samostalnikov in pridevnikov so razdeljeni med osnovne vzorce, modificirane vzorce in posebnosti. Pregibnostno-naglasni vzorci zaimkov in števnikov so obravnavani v dveh večjih skupinah. Prvo skupino tvorijo tisti, ki ločijo oblike za različne spole, drugo pa tisti, ki teh oblik ne ločujejo. Vzorci za glagol so razdeljeni na osnovi oblikovnih značilnosti posameznih glagolskih vrst.

Razmerja med oblikovnimi dvojnicami so tako kot pri naglasnih in glasovnih dvojnicah v tiskani izdaji označena z normativnima kvalifikatorjema in (*vódja vódje* in *vódja*), tudi (*šárkelj šárklja* tudi *šárkeljna*) ter kvalifikatorskim pojasnilom redko (Tmn *dolgóve* redko *dolgé*), v elektronski izdaji pa so izpisana pojasnila (prim. poglavji 2.2.1.1 Naglasne dvojnice in 2.2.2.1 Glasovne dvojnice).

2.2.3.4 Pregibnostno-naglasni vzorci za samostalnik

Osnovno merilo pri delitvi pregibnostno-naglasnih vzorcev za samostalnik je kategorija slovničnega spola. Samostalniki so torej obravnavani v okviru treh večjih skupin: samostalniki moškega spola, samostalniki ženskega spola in samostalniki srednjega spola. Raznospolski samostalniki so razvrščeni na osnovi spola v ednini (npr. samostalnik *okó* je obravnavan pri samostalnikih srednjega spola, samostalnik *blagó* pri samostalnikih srednjega spola). V nadaljevanju so podrobno predstavljeni le pregibnostno-naglasni vzorci za samostalnike moškega spola. Samostalniki ženskega in srednjega spola so obravnavani na podoben način in v konceptu niso posebej prikazani.

Opis prve moške sklanjatve vsebuje več različnih naglasnih tipov, določenih na osnovi tonemskega naglasa. Vzorci so glede na končaj osnove razvrščeni v dve večji skupini. Prvo skupino tvorijo samostalniki, pri katerih se osnova končuje na soglasnike, ki ne povzročajo preglasa, drugo pa samostalniki, pri katerih se osnova končuje na funkcijsko mehke soglasnike (*c, j, č, ž, š, dž*). Znotraj glavnih skupin vzorcev, ki se delijo na osnovne vzorce, modificirane vzorce in posebnosti, so dodatno razdeljeni še na samostalnike, ki poznajo slovnično kategorijo živosti, in na samostalnike, ki te kategorije ne poznajo.

Prvo skupino osnovnih pregibnostno-naglasnih vzorcev oblikujejo samostalniki, pri katerih prihaja do kolikostnih, kakovostnih in/ali tonemskih sprememb naglašene samoglasnika (*klèn kléna*) ali naglasnih premikov (*prérok preróka*). V podskupino osnovnih pregibnostno-naglasnih vzorcev uvrščamo samostalnike, ki imajo v imenovalniški osnovi neobstojni samoglasnik (*détel détla*). Pri samostalnikih, uvrščenih med modificirane pregibnostno-naglasne vzorce, prihaja do premen osnove in/ali končnic (*sosédje; zvonôvi*). Posebni pregibnostno-naglasni vzorci, ki sestavljajo tretjo skupino, združujejo tiste samostalnike, za katere so značilne supletivne osnove (*člóvek*) ali poseben končaj v imenovalniku ednine (*boléro*).

Pregibnostno-naglasni vzorci samostalnikov druge moške sklanjatve, ki tvorijo štiri različne naglasne tipe, so razdeljeni v tri skupine. Osnovni vzorci se med seboj razlikujejo le naglasno, pri modificiranih prihaja do premen v osnovi in/ali preglasa (*vôdja*), med posebne samostalnike pa so uvrščeni tisti, ki imajo namesto končnice *-a* v imenovalniku ednine

končnico *-e* (*kamikâze*). Samostalniki, ki se v imenovalniku ednine končujejo na nenaglašeni *-a*, in se pregibajo tudi po prvi moški sklanjatvi, so tam obravnavani v sklopu posebnih vzorcev (*dêda*).

Pregibnostno-naglasni vzorci samostalnikov tretje moške sklanjatve, ki se pregibajo z neglasovnimi končnicami, poznajo tri naglasne tipe. Pregibanje z neglasovnimi končnicami je v zaglavju slovarskega sestavka označeno s sklopom dveh vezajev, v razdelku IZGOVOR IN OBLIKE pa so v vseh sklonskih oblikah izpisane celotne oblike.

Pregibnostno-naglasni vzorci samostalnikov četrte moške sklanjatve, kamor spadajo samostalniki, ki se sklanjajo kot pridevniške besede, so prikazani pri pridevniški sklanjatvi.

Primer razdelka IZGOVOR IN OBLIKE za samostalnik *otròk*

otrok 🔊	Riglerjeva transkripcija		IPA	
	jakostni naglas	tonemski naglas	jakostni naglas	tonemski naglas
	[otròk otròka]	[otròk otròka]	[ɔt'rɔk ɔt'rɔ:ka]	[ɔtrók otrò:ká]

	jakostni naglas	tonemski naglas
ed.		
I	otròk	otròk
R	otròka	otròka
D	otròku	otròku
T	otròka	otròka
M	pri otròku tudi pri otròku	pri otròku tudi pri otròku
O	z otròkom	z otròkom
dv.		
I	otròka	otròka
R	otrók	otrók
D	otròkoma	otròkoma
T	otròka	otròka
M	pri otrócih	pri otrócih
O	z otròkoma	z otròkoma
mn.		
I	otróci	otróci
R	otrók	otrók
D	otrókom	otrókom
T	otróke	otróke
M	pri otrócih	pri otrócih
O	z otróki	z otróki

2.2.3.5 Pregibnostno-naglasni vzorci za pridevnik

Pregibnostno-naglasni vzorci za pridevnik so razvrščeni v dve skupini:

- pridevniki, ki imajo v edninski imenovalniški obliki za moški spol ničto končnico;
- pridevniki, ki imajo v edninski imenovalniški obliki za moški spol končnico *-i*.

V okviru razdelka IZGOVOR IN OBLIKE so poleg osnovnega pregibanja sistematično obravnavane tudi stopnjevane oblike. Pridevniki, ki izkazujejo tako stopnjevanje s priponskimi obrazili kot opisno stopnjevanje, imajo oba načina stopnjevanja tudi ustrezno okvalificirana.

Primer razdelka IZGOVOR IN OBLIKE za pridevnik *dêbel*¹¹

	osnovnik		Riglerjeva transkripcija		IPA	
			jakostni naglas	tonemski naglas	jakostni naglas	tonemski naglas
m	debel		[dêbeu]	[dêbeu]	[ˈdɛːbeu]	[dèːbéu]
ž	debela		[debéla]	[debéla]	[dɛˈbeːla]	[debèːlá]
s	debelo		[debélo]	[debélo]	[dɛˈbeːlo]	[debèːló]

Jakostno onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorci

osnovnik

	m	ž	s
ed.			
I	dêbel	debéla	debélo
R	debélega	debéle	debélega
D	debélemu	debéli	debélemu
T živ.	dêbel debélega	debélo	debélo
M	pri debélem	pri debéli	pri debélem
O	z debélim	z debélo	z debélim
dv.			
I	debéla	debéli	debéli
R	debélih	debélih	debélih
D	debéli ma	debéli ma	debéli ma
T	debéla	debéli	debéla
M	pri debélih	pri debélih	pri debélih
O	z debéli ma	z debéli ma	z debéli ma
mn.			
I	debéli	debéle	debéla
R	debélih	debélih	debélih
D	debéli m	debéli m	debéli m
T	debéle	debéle	debéle
M	pri debélih	pri debélih	pri debélih
O	z debéli mi	z debéli mi	z debéli mi

¹¹ V času priprave slovarja bo z metodo anketiranja raziskano tudi naglasno mesto pridevnika *dêbel* v imenovalniku ednine za moški spol.

primernik

	m	ž	s
ed.			
I	debelêjši	debelêjša	debelêjše
R	debelêjšega	debelêjše	debelêjšega
D	debelêjšemu	debelêjši	debelêjšemu
T živ.	debelêjši debelêjšega	debelêjšo	debelêjše
M	pri debelêjšem	pri debelêjši	pri debelêjšem
O	z debelêjšim	z debelêjšo	z debelêjšim
dv.			
I	debelêjša	debelêjši	debelêjši
R	debelêjših	debelêjših	debelêjših
D	debelêjšima	debelêjšima	debelêjšima
T	debelêjša	debelêjši	debelêjši
M	pri debelêjših	pri debelêjših	pri debelêjših
O	z debelêjšima	z debelêjšima	z debelêjšima
mn.			
I	debelêjši	debelêjše	debelêjša
R	debelêjših	debelêjših	debelêjših
D	debelêjšim	debelêjšim	debelêjšim
T	debelêjše	debelêjše	debelêjša
M	pri debelêjših	pri debelêjših	pri debelêjših
O	z debelêjšimi	z debelêjšimi	z debelêjšimi

presežnik

	m	ž	s
ed.			
I	nàjdebелêjši in nájdebелêjši	nàjdebелêjša in nájdebелêjša	nàjdebелêjše in nájdebелêjše
R	nàjdebелêjšega in nájdebелêjšega	nàjdebелêjše in nájdebелêjše	nàjdebелêjšega in nájdebелêjšega
D	nàjdebелêjšemu in nájdebелêjšemu	nàjdebелêjši in nájdebелêjši	nàjdebелêjšemu in nájdebелêjšemu
T živ.	nàjdebелêjši in nájdebелêjši nàjdebелêjšega in nájdebелêjšega	nàjdebелêjšo in nájdebелêjšo	nàjdebелêjše in nájdebелêjše
M	pri nàjdebелêjšem in pri nájdebелêjšem	pri nàjdebелêjši in pri nájdebелêjši	pri nàjdebелêjšem in pri nájdebелêjšem
O	z nàjdebелêjšim in z nájdebелêjšim	z nàjdebелêjšo in z nájdebелêjšo	z nàjdebелêjšim in z nájdebелêjšim
dv.			
I	nàjdebелêjša in nájdebелêjša	nàjdebелêjši in nájdebелêjši	nàjdebелêjši in nájdebелêjši
R	nàjdebелêjših in nájdebелêjših	nàjdebелêjših in nájdebелêjših	nàjdebелêjših in nájdebелêjših

D	nàjdebelêjši ma in nájdebelêjši ma	nàjdebelêjši ma in nájdebelêjši ma	nàjdebelêjši ma in nájdebelêjši ma
T	nàjdebelêjša in nájdebelêjša	nàjdebelêjši in nájdebelêjši	nàjdebelêjši in nájdebelêjši
M	pri nàjdebelêjši h in pri nájdebelêjši h	pri nàjdebelêjši h in pri nájdebelêjši h	pri nàjdebelêjši h in pri nájdebelêjši h
O	z nàjdebelêjši ma in z nájdebelêjši ma	z nàjdebelêjši ma in z nájdebelêjši ma	z nàjdebelêjši ma in z nájdebelêjši ma
mn.			
I	nàjdebelêjši in nájdebelêjši	nàjdebelêjše in nájdebelêjše	nàjdebelêjša in nájdebelêjša
R	nàjdebelêjši h in nájdebelêjši h	nàjdebelêjši h in nájdebelêjši h	nàjdebelêjši h in nájdebelêjši h
D	nàjdebelêjši m in nájdebelêjši m	nàjdebelêjši m in nájdebelêjši m	nàjdebelêjši m in nájdebelêjši m
T	nàjdebelêjše in nájdebelêjše	nàjdebelêjše in nájdebelêjše	nàjdebelêjša in nájdebelêjša
M	pri nàjdebelêjši h in pri nájdebelêjši h	pri nàjdebelêjši h in pri nájdebelêjši h	pri nàjdebelêjši h in pri nájdebelêjši h
O	z nàjdebelêjši mi in z nájdebelêjši mi	z nàjdebelêjši mi in z nájdebelêjši mi	z nàjdebelêjši mi in z nájdebelêjši mi

Tonemsko onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorci

osnovnik

	m	ž	s
ed.			
I	débel	debéla	debélo
R	debé lega	debéle	debé lega
D	debé lemu	debéli	debé lemu
T živ.	débel debé lega	debélo	debélo
M	pri debé lem	pri debéli	pri debé lem
O	z debéli m	z debélo	z debéli m
dv.			
I	debéla	debéli	debéli
R	debéli h	debéli h	debéli h
D	debéli ma	debéli ma	debéli ma
T	debéla	debéli	debéla
M	pri debéli h	pri debéli h	pri debéli h
O	z debéli ma	z debéli ma	z debéli ma
mn.			
I	debéli	debéle	debéla
R	debéli h	debéli h	debéli h
D	debéli m	debéli m	debéli m
T	debéle	debéle	debéle
M	pri debéli h	pri debéli h	pri debéli h
O	z debéli mi	z debéli mi	z debéli mi

primernik

	m	ž	s
ed.			
I	debelêj ši	debelêj ša	debelêj še
R	debelêj šega	debelêj še	debelêj šega
D	debelêj šemu	debelêj ši	debelêj šemu
T živ.	debelêj ši debelêj šega	debelêj šo	debelêj še
M	pri debelêj šem	pri debelêj ši	pri debelêj šem
O	z debelêj šim	z debelêj šo	z debelêj šim
dv.			
I	debelêj ša	debelêj ši	debelêj si
R	debelêj ših	debelêj ših	debelêj ših
D	debelêj šima	debelêj šima	debelêj šima
T	debelêj ša	debelêj ši	debelêj si
M	pri debelêj ših	pri debelêj ših	pri debelêj ših
O	z debelêj šima	z debelêj šima	z debelêj šima
mn.			
I	debelêj ši	debelêj še	debelêj ša
R	debelêj ših	debelêj ših	debelêj ših
D	debelêj šim	debelêj šim	debelêj šim
T	debelêj še	debelêj še	debelêj ša
M	pri debelêj ših	pri debelêj ših	pri debelêj ših
O	z debelêj šimi	z debelêj šimi	z debelêj šimi

presežnik

	m	ž	s
ed.			
I	nâjdeb elêj ši in nâjdeb elêj ši	nâjdeb elêj ša in nâjdeb elêj ša	nâjdeb elêj še in nâjdeb elêj še
R	nâjdeb elêj šega in nâjdeb elêj šega	nâjdeb elêj še in nâjdeb elêj še	nâjdeb elêj šega in nâjdeb elêj šega
D	nâjdeb elêj šemu in nâjdeb elêj šemu	nâjdeb elêj ši in nâjdeb elêj ši	nâjdeb elêj šemu in nâjdeb elêj šemu
T živ.	nâjdeb elêj ši in nâjdeb elêj ši nâjdeb elêj šega in nâjdeb elêj šega	nâjdeb elêj šo in nâjdeb elêj šo	nâjdeb elêj še in nâjdeb elêj še
M	pri nâjdeb elêj šem in pri nâjdeb elêj šem	pri nâjdeb elêj ši in pri nâjdeb elêj ši	pri nâjdeb elêj šem in pri nâjdeb elêj šem
O	z nâjdeb elêj šim in z nâjdeb elêj šim	z nâjdeb elêj šo in z nâjdeb elêj šo	z nâjdeb elêj šim in z nâjdeb elêj šim
dv.			
I	nâjdeb elêj ša in nâjdeb elêj ša	nâjdeb elêj ši in nâjdeb elêj ši	nâjdeb elêj ši in nâjdeb elêj ši

R	nājdebelêjših in nājdebelêjših	nājdebelêjših in nājdebelêjših	nājdebelêjših in nājdebelêjših
D	nājdebelêjšima in nājdebelêjšima	nājdebelêjšima in nājdebelêjšima	nājdebelêjšima in nājdebelêjšima
T	nājdebelêjša in nājdebelêjša	nājdebelêjši in nājdebelêjši	nājdebelêjši in nājdebelêjši
M	pri nājdebelêjših in pri nājdebelêjših	pri nājdebelêjših in pri nājdebelêjših	pri nājdebelêjših in pri nājdebelêjših
O	z nājdebelêjšima in z nājdebelêjšima	z nājdebelêjšima in z nājdebelêjšima	z nājdebelêjšima in nājdebelêjšima
mn.			
I	nājdebelêjši in nājdebelêjši	nājdebelêjše in nājdebelêjše	nājdebelêjša in nājdebelêjša
R	nājdebelêjših in nājdebelêjših	nājdebelêjših in nājdebelêjših	nājdebelêjših in nājdebelêjših
D	nājdebelêjšim in nājdebelêjšim	nājdebelêjšim in nājdebelêjšim	nājdebelêjšim in nājdebelêjšim
T	nājdebelêjše in nājdebelêjše	nājdebelêjše in nājdebelêjše	nājdebelêjša in nājdebelêjša
M	pri nājdebelêjših in pri nājdebelêjših	pri nājdebelêjših in nājdebelêjših	pri nājdebelêjših in pri nājdebelêjših
O	z nājdebelêjšimi in z nājdebelêjšimi	z nājdebelêjšimi in z nājdebelêjšimi	z nājdebelêjšimi in z nājdebelêjšimi

2.2.3.6 Pregibnostno-naglasni vzorci za zaimek

Osnovno merilo pri delitvi zaimkov predstavlja ločevanje oblik za posamezne spole: prvo skupino tvorijo zaimki, ki ločijo oblike za spole, drugo skupino pa sestavljajo zaimki, ki teh oblik ne ločujejo. Primer naglasnega tipa a pri zaimkih prve skupine je oblika *òn óna óno* redko *onô*, primer zaimka druge skupine pa zaimek *jàz*. Navezne oblike zaimkov so obdelane v okviru posebnosti. Zaimki, ki se sklanjajo kot pridevniki, so prikazani v ustreznem sklopu pridevniških sklanjatev.

Primer razdelka IZGOVOR IN OBLIKE za zaimek *jàz*

jaz 🔊	Riglerjeva transkripcija		IPA	
	jakostni naglas	tonemski naglas	jakostni naglas	tonemski naglas
	[jàs]	[jàs]	[jas]	[jas]

	jakostni naglas	tonemski naglas
I	jàz	jàz
R naslonska oblika	mêne me	méne me
D naslonska oblika	mêni mi	méni mi
T naslonska oblika	mêne me	méne me
M	pri mêni	pri méni

O	z menój in z máno	z menój in z mâno
---	---------------------------------	---------------------------------

2.2.3.7 Pregibnostno-naglasni vzorci za števniki

Glavni in ločilni števniki so razdeljeni v dve glavni skupini:

- a) števniki, ki ločijo oblike za spole (*štírje štíri štíri, trije trí trí* in *dvâ dvê dvê*);
- b) števniki, ki različnih oblik za spole ne poznajo (*dvêsto, pêt*).

Števniki, ki se sklanjajo kot pridevniki, so prikazani pri ustreznih pridevniških pregibnostno-naglasnih vzorcih.

Primer razdelka IZGOVOR IN OBLIKE za števnika *dvá* in *sédem*.

a) Iztočnica *dvá*

			Riglerjeva transkripcija		IPA	
			jakostni naglas	tonemski naglas	jakostni naglas	tonemski naglas
m	dva		[dvá]	[dvâ]	[dva:]	[dva:]
ž	dve		[dvé]	[dvê]	[dve:]	[dve:]
s	dve		[dvé]	[dvê]	[dve:]	[dve:]

Jakostno onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorec

	m	ž	s
I	dvá	dvé	dvé
R	dvéh	dvéh	dvéh
D	dvéma	dvéma	dvéma
T	dvá	dvé	dvé
M	pri dvéh	pri dvéh	pri dvéh
O	z dvéma	z dvéma	z dvéma

Tonemsko onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorec

	m	ž	s
I	dvâ	dvê	dvê
R	dvê h	dvê h	dvê h
D	dvê ma	dvê ma	dvê ma
T	dvâ	dvê	dvê
M	pri dvê h	pri dvê h	pri dvê h
O	z dvê ma	z dvê ma	z dvê ma

b) Iztočnica *sédem*

sedem 🔊	Riglerjeva transkripcija		IPA	
	jakostni naglas	tonemski naglas	jakostni naglas	tonemski naglas
	[sédəm]	[sédəm]	['se:dəm]	[sè:dám]

	jakostni naglas	tonemski naglas
I	sédem	sédem
R	sêdmih	sédmi h
D	sêdmim	sédmi m
T	sédem	sédem
M	pri sêdmih	pri sédmi h
O	s sêdmimi	s sédmi m i

2.2.3.8 Pregibnostno-naglasni vzorci za glagol

V okviru vzorcev za glagol so prikazane nezložene glagolske oblike (sedanjik, velelnik, deležniki, deležja, namenilnik, glagolnik). Glagoli so glede na nedoločniško in sedanjiško pripono razdeljeni v šest glagolskih vrst, tej razdelitvi je dodana še sedma skupina, kjer so obravnavane posebnosti. Znotraj vsake skupine sledi delitev glagolov na posamezne naglasne tipe in podtipe. Naglasni tipi so oblikovani na podlagi tonemskega naglasa nedoločnika in prve osebe ednine, pri določanju naglasnih podtipov pa so upoštevane še naglasne značilnosti velelnika in deležnika na *-l*. Prva glagolska vrsta, ki jo sestavljajo glagoli, ki imajo v nedoločniku ničto pripono, se deli na pet podskupin, in sicer na osnovi končaja korena v sedanjiku: glagoli s korenem na zapornik (*plésti plétem*), glagoli s korenem na pripornik (*stréči stréžem*), glagoli s korenem na zlitnik (*téči téčem*), glagoli s korenem na samoglasnik (*bríti bríjem*), glagoli s korenem na zvočnik (*žéti žánjem*). Drugo glagolsko vrsto tvorijo glagoli, ki imajo nedoločniško pripono *-ni-* in sedanjiško pripono *-ne-* (*klófniti klófnem*). Tretjo vrsto sestavljajo glagoli, ki imajo v nedoločniku pripono *-a-* ali *-e-*, v sedanjiku pa *-i-* (*kričáti kričím*, *sedéti sedím*). V četrto glagolsko vrsto so uvrščeni glagoli, ki imajo v nedoločniku in sedanjiku pripono *-i-* (*mériti mērim*). Peto glagolsko vrsto tvorijo glagoli z nedoločniškima priponama *-a-* ali *-ja-*, v sedanjiku pa imajo lahko pripone *-a-*, *-e-* ali *-je-* (*délati délam*, *klicati klíčem*, *peljáti péljem*). Znotraj te skupine so obravnavani tudi glagoli s pripono *-va-* (*odkrívati odkrívam*). Šesto glagolsko vrsto sestavljajo glagoli z nedoločniško pripono *-ova-* ali *-eva-* in sedanjiško *-u-je-* (*darováti darújem*). V zadnji, sedmi skupini so obravnavane posebnosti, kamor prištevamo zlasti brezpriponske glagole (*dáti dám*).

Pri navajanju posameznih glagolskih oblik ne bo upoštevan frekvenčni kriterij, ampak sistemsko načelo. Navedene bodo vse sistemsko mogoče oblike posameznega glagola, ne oziraje se na število pojavitev v gradivu.

V nadaljevanju je naveden le pregibnostno-naglasni vzorec za glagol prve glagolske vrste. Glagoli drugih glagolskih vrst so obravnavani na podoben način, pri vseh so navedene tudi vse prepoznane naglasne in oblikovne dvojnice ter izpostavljene težje tvorljive oblike (prim. poglavje 2.2.3.1 Pregibnostno-naglasni vzorci v elektronski izdaji).

Primer razdelka IZGOVOR IN OBLIKE za glagol *plêsti*

plesti 🔊	Riglerjeva transkripcija		IPA	
	jakostni naglas	tonemski naglas	jakostni naglas	tonemski naglas
	[plêsti]	[plêsti]	['plɛ:sti]	[plê:stí]

Jakostno onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorci

nedoločnik: plêsti**namenilnik:** plêst in plêst**sedanjik:**

	ed.	dv.	mn.
1. os.	plê tem	plête va	plête mo
2. os.	plête š	plête ta	plête te
3. os.	plête	plête ta	plête jo redko plê tó

velelnik:

	ed.	dv.	mn.
1. os.		pletí va	pletí mo
2. os.	plêti	pletí ta	pletí te

deležnik na -l-:

	m	ž	s
ed.	plêtel tudi plêtel redko plêl	plêtla redko plêla	plêtlo redko plêlo
dv.	plêtla redko plêla	plêtli redko plêli	plêtli redko plêli
mn.	plêtli redko plêli	plêtle redko plêle	plêtla redko plêtla

deležnik na -n-:

	m	ž	s
ed.			
I	pletèn	pletêna	pletêno
R	pletênega	pletêne	pletênega
D	pletênemu	pletêni	pletênemu
T živ.	pletèn pletênega	pletêno	pletêno
M	pri pletênem	pri pletêni	pri pletênem
O	s pletênim	s pletêno	s pletênim
dv.			
I	pletêna	pletêni	pletêni
R	pletênih	pletênih	pletênih
D	pletênima	pletênima	pletênima
T	pletêna	pletêni	pletêni
M	pri pletênih	pri pletênih	pri pletênih

O	s pletênima	s pletênima	s pletênima
mn.			
I	pletêni	pletêne	pletêna
R	pletênih	pletênih	pletênih
D	pletênim	pletênim	pletênim
T	pletêne	pletêne	pletêna
M	pri pletênih	pri pletênih	pri pletênih
O	s pletênimi	s pletênimi	s pletênimi

deležnik na -č:

	m	ž	s
ed.			
I	pletóč	pletóča	pletóče
R	pletóčega	pletóče	pletóčega
D	pletóčemu	pletóči	pletóčemu
T živ.	pletóč pletóčega	pletóčo	pletóče
M	pri pletóčem	pri pletóči	pri pletóčem
O	s pletóčim	s pletóčo	s pletóčim
dv.			
I	pletóča	pletóči	pletóči
R	pletóčih	pletóčih	pletóčih
D	pletóčima	pletóčima	pletóčima
T	pletóča	pletóči	pletóči
M	pri pletóčih	pri pletóčih	pri pletóčih
O	s pletóčima	s pletóčima	s pletóčima
mn.			
I	pletóči	pletóče	pletóča
R	pletóčih	pletóčih	pletóčih
D	pletóčim	pletóčim	pletóčim
T	pletóče	pletóče	pletóča
M	pri pletóčih	pri pletóčih	pri pletóčih
O	s pletóčimi	s pletóčimi	s pletóčimi

glagolnik:

I	pletênje
R	pletênja
D	pletênju
T	pletênje
M	pri pletênju
O	s pletênjem

Tonemsko onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorci

nedoločnik: plésti**namenilnik:** plèst in plêst

sedanjik:

	ed.	dv.	mn.
1. os.	plétem	pléteva	plétemo
2. os.	pléteš	pléteta	plétete
3. os.	pléte	pléteta	plétejo redko pletó

velelnik:

	ed.	dv.	mn.
1. os.		pletíva	pletímo
2. os.	pletí	pletíta	pletíte

deležnik na -/:

	m	ž	s
ed.	plétel tudi plétel redko plěl	plétla redko pléla	plétlo redko plélo
dv.	plétla redko pléla	plétli redko pléli	plétli redko pléli
mn.	plétli redko pléli	plétle redko pléle	plétla redko pléla

deležnik na -n:

	m	ž	s
ed.			
I	pletèn	pleténa	pleténo
R	pleténega	pleténe	pleténega
D	pleténemu	pleténi	pleténemu
T živ.	pletèn pleténega	pleténo	pleténo
M	pri pleténem	pri pleténi	pri pleténem
O	s pleténim	s pleténo	s pleténim
dv.			
I	pleténa	pleténi	pleténi
R	pleténih	pleténih	pleténih
D	pleténima	pleténima	pleténima
T	pleténa	pleténi	pleténi
M	pri pleténih	pri pleténih	pri pleténih
O	s pleténima	s pleténima	s pleténima
mn.			
I	pleténi	pleténe	pleténa
R	pleténih	pleténih	pleténih
D	pleténim	pleténim	pleténim
T	pleténe	pleténe	pleténa
M	pri pleténih	pri pleténih	pri pleténih
O	s pleténimi	s pleténimi	s pleténimi

deležnik na -č:

	m	ž	s
ed.			
I	pletōč	pletōča	pletōče
R	pletōč ega	pletōče	pletōč ega
D	pletōč emu	pletōči	pletōč emu
T živ.	pletōč pletōč ega	pletōčo	pletōče
M	pri pletōč em	pri pletōči	pri pletōč em
O	s pletōč im	s pletōčo	s pletōč im
dv.			
I	pletōča	pletōči	pletōči
R	pletōč ih	pletōč ih	pletōč ih
D	pletōč ima	pletōč ima	pletōč ima
T	pletōča	pletōči	pletōči
M	pri pletōč ih	pri pletōč ih	pletōč ih
O	s pletōč ima	s pletōč ima	pletōč ima
mn.			
I	pletōči	pletōče	pletōča
R	pletōč ih	pletōč ih	pletōč ih
D	pletōč im	pletōč im	pletōč im
T	pletōče	pletōče	pletōča
M	pri pletōč ih	pri pletōč ih	pletōč ih
O	s pletōč imi	s pletōč imi	pletōč imi

glagolnik:

I	pleténje
R	pletén ja
D	pletén ju
T	pleténje
M	pri pletén ju
O	s pletén jem

2.2.3.9 Nepregibne besedne vrste

Razdelek IZGOVOR IN OBLIKE pri nepregibnih besednih vrstah največkrat vsebuje le prikaz izgovora z jakostnim in tonemskim naglasom ter morebitne stranske oblike, pri prislovih pa tudi oblike, tvorjene iz ustreznih pridevniških stopenj.

Primer razdelka IZGOVOR IN OBLIKE za prislov *dôbro* in medmet *ná*

a) Iztočnica *dôbro*

	Riglerjeva transkripcija		IPA	
	jakostni naglas	tonemski naglas	jakostni naglas	tonemski naglas
dobro 🔊	[dôbro]	[dôbro]	[ˈdɔːbrɔ]	[dò:bró in dó:brò]

Jakostno onaglašene oblike

bólje
nàjbólje in náj bólje
in
bóljše
nàjbóljše in náj bóljše

Tonemsko onaglašene oblike

bôlje
nâjbôlje in nâjbôlje
in
bôljše
nâjbôljše in nâjbôljše

b) Iztočnica *ná*

	Riglerjeva transkripcija		IPA	
	jakostni naglas	tonemski naglas	jakostni naglas	tonemski naglas
na 🔊	[ná]	[nâ]	[na:]	[na:]

Jakostno onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorec

ed.	dv.	mn.
ná	ná ta	ná te

Tonemsko onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorec

ed.	dv.	mn.
nâ	nâ ta	nâ te

2.3 Dvojnice

V NSSKJ so obravnavane zlasti naslednje skupine dvojníc:

- a) pisne, npr. *gaspačo – gazpacho*, *au – av*, *videokamera – video kamera*, *pitagorov izrek – Pitagorov izrek*, vključno s posameznimi tipi besedotvornih dvojníc, npr. *bordar – border*, *izgovorjava – izgovarjava*;

- b) izgovorne, ki vključujejo naglasne in glasovne dvojnice, npr. *lokacijski* – *lokácijski*, *iskalka* [iskáuka – iskálka], *glóba* – *glôba*, *nosīti*;
- c) pisno-izgovorne, npr. *jazz* [džês – džés] – *džez* [džês – džés], *kiber* – *cyber* [sájbær]; *judoistični* [judoístični – džudoístični] – *džudoistični*, *musical* [muzikál – mjúzikəl] – *muzikál*, *start* – *šstart*;
- č) oblikoslovne, npr. *vodja vodje* – *vodja vodja*; *datelj dateljna* – *datelj datlja*.

Na ravni slovarske iztočnice ali zaglavja lahko vzporedne oblike pojavitev opredelimo kot dvojnice le v primeru, da vzpostavljajo bolj ali manj identično slovnično-pomensko okolje, torej v veliki meri razvijajo enake pomene, nastopajo z enakimi tipičnimi kolokatorji in se tipično uresničujejo v enakih skladenjskih strukturah. Če se dvojničnost eno- ali večbesedne slovarske enote izkazuje drugače, npr. le v okviru posameznih pomenov, kolokacij, stalnih besednih zvez in frazeologije, je v slovarju na to posebej opozorjeno, na iztočnični ravni pa tovrstne enote niso prikazane kot dvojnice (npr. *spraševati* – *izspraševati*, *instalacija* – *inštalacija*).

Za razliko od doslejšnje slovenske leksikografske prakse so v NSSKJ pisne in pisno-izgovorne dvojnice, ki znotraj dvojničnosti izkazujejo do neke mere različne zmožnosti besedilne uresničitve oz. večjo ali manjšo ustreznost rabe v določenem besedilnem tipu, do neke mere različne slovnično-pomenske in izgovorne značilnosti, obravnavane kot samostojne iztočnice z vsemi potrebnimi slovarskimi elementi, ki jih prikazujemo v okviru obravnave eno- oz. večbesednih leksemov (*aborigin* – *aboridžin*, *camping* – *kamping*, *musical* – *muzikal*, *wellness* – *velnes*).

2.3.1 Vključitev, obravnava in prikaz

2.3.1.1 Frekvenčni prag za vključevanje

Frekvenčno merilo za vključevanje dvojníc v NSSKJ je preverljivo in zato v večji meri upoštevano zlasti pri pisnih in pisno-izgovornih dvojníc. Merila za vključitev in slovarsko obravnavo dvojníc kot iztočnic so načeloma enaka kot merila za vključitev druge leksike, pri čemer je frekvenčni prag za vključitev v zapisu podomačene dvojníc v slovar lahko nekoliko nižji, npr. *velnes* (96 pojavitev) kot dvojnica za *wellness* (5461 pojavitev). Načrtovano je, da iztočnično obravnavana pisna dvojnica izkazuje vsaj petdesetkratno pojavitev v korpusu oz. v izjemnih primerih (zlasti kadar gre za obravnavo v okviru iste besedne družine) najmanj petindvajsetkratno pojavitev.¹² Dvojnice, ki tega frekvenčnega praga ne dosegajo, so lahko vključene le v slovarsko bazo, da bo iskalnik v elektronski izdaji NSSKJ uporabnika ob vpisu neke v gradivu sicer prisotne, a za slovarsko obravnavo premalo pogoste in normativno neustrezne dvojnice, preusmeril neposredno na vse slovarske sestavke, kjer so kot iztočnice obravnavane njene prednostne dvojnice, torej pogostejše in normativno ustrežnejše dvojnice, npr. *bezbol* (6 pojavitev) k iztočnicama *baseball* (1046 pojavitev) in *bejzbol* (1404 pojavitve). Tako bodo na voljo normativni podatki o razmerju med večino prepoznanih dvojníc.

2.3.1.2 Normativni podatki

V NSSKJ ohranjamo tradicijo informativno-normativnega razlagalnega slovarja, kar pomeni, da slovar prikazuje sodobni knjižni jezik v smislu več gradivsko izkazanih dvojničnih rab, torej širše kot (zgolj) normativni priročniki (npr. pravopisni slovar). Normativni podatki o dvojníc so v NSSKJ prikazani s kvalifikatorji oz. pojasnili, na posamezne posebnosti pa

¹² Frekvenca je ocenjena glede na obseg korpusa v letu 2014.

opozarja razdelek **NORMATIVNOST**. S tem je NSSKJ opredeljen kot normativno obvestilni slovar, saj kot zanesljiv jezikovni priročnik v predpostavljenem obsegu uporabnika premišljeno in preudarno obvešča o rabi dvojníc tudi z normativnega vidika. Z (ne)vključitvijo redkejših dvojničnih oblik posredno daje tudi podatke o pogostnosti njihove rabe v slovenskem knjižnem jeziku.

Pri normativnem vrednotenju dvojníc v NSSKJ sledimo predpostavljenim izhodiščem normativnega protokola, ki pri ugotavljanju knjižnojezikovne norme upošteva zlasti podatke o aktualni jezikovni rabi, pridobljene z analizo korpusa, poleg tega pa tudi druga normativna načela, tj. jezikovnosistemska načelo, načelo gospodarnosti in načelo jezikovnega izročila. Norma, interpretirana s stališča sodobne knjižne slovenščine, je torej v središču normativnega protokola. V praksi to pomeni, da je treba za slovarsko odločitev za prikaz neke jezikovne prvine kot normativno enako ustrezne dvojnice v knjižnem jeziku načeloma ugotoviti približno enakovredno potrditev obeh pojavnih prvin v korpusu, npr. *na svidenje* in *nasvidenje*. Dvojnica, za katero se ob analizi gradiva izkaže, da se v knjižni slovenščini pojavlja pogosteje, je praviloma prepoznana kot normativno ustreznejša dvojnica – če to seveda ni v očitnem nasprotju s katerim od preostalih treh načel normiranja.

Dvojničnost v okviru besedne družine bo urejena v skladu z načeli normativnega protokola, ki v ospredje postavlja normo, pri čemer bodo podatki o frekvenci rabe primerjalno interpretirani v okviru celotne besedne družine. V NSSKJ bo dvojnično razmerje sistemsko usklajeno le ob manj izrazitih razlikah v frekvenci rabe enot pri posamezni besedni družini, sicer pa bo normativno vrednotenje dvojníc načeloma sledilo rezultatom ustrezno interpretirane frekvenčne analize gradiva – a brez izključevanja vseh drugih načel vzpostavljanja knjižnojezikovne norme.

2.3.1.3 Prikaz

V slovar vključene dvojnice so obravnavane makrostrukturno, tj. z opredeljenim razmerjem med samostojno obravnavanimi dvojničnimi iztočnicami (npr. *aborigin* – *aboridžin*), oz. mikrostrukturno, tj. v okviru istega slovarskega sestavka (izgovorne in oblikoslovne dvojnice, npr. *lokacijski* – *lokácijski*, *iskalka* [iskáuka – iskálka], *vódja vódje* – *vódja vódja*, izjemoma tudi pisne dvojnice, npr. *pitagorov izrek* – *Pitagorov izrek*, in dvojnice tipa *smučati* – *smučati se*). Pisne dvojnice, ki se zapisujejo tako podomačeno kot nepodomačeno ali tako skupaj kot narazen in ne izkazujejo različnega slovnično-pomenskega okolja, so prav tako obravnavane v dveh ločenih slovarskih sestavkih, pri čemer imajo normativno manj ustrezne pisne dvojnice manj obsežen in razdelan slovarski sestavek in ob tem eksplicitno nakazano usmeritev na normativno ustreznejše oblike (*olimpijada* – *olimpiada*). V tiskani izdaji se taki slovarski sestavki preoblikujejo v kazalčne slovarske sestavke.

V nadaljevanju je prikazana slovarska obravnava pisnih in pisno-izgovornih dvojníc, obravnava izgovornih dvojníc pa je natančneje predstavljena v poglavjih 2.2.1.1 Naglasne dvojnice in 2.2.2.1 Glasovne dvojnice.

Vse pisne in pisno-izgovorne dvojnice so v elektronski izdaji slovarja navedene v vseh relevantnih slovarskih sestavkih in povsod opredeljene tudi z normativnega vidika. V elektronski izdaji so dvojnice pri normativno ustreznejši iztočnici opredeljene kot normativno enako ali manj ustrezne. Pri normativno manj ustrezni iztočnici so izpostavljene normativno ustreznejše dvojnice, vse ostale dvojnice pa so zgolj navedene. S tem uporabnika informiramo o tem, da za izražanje iste oz. zelo podobne vsebine obstaja druga pojavná oblika; na dvojnico (ali dvojnice), ki je z vidika rabe v knjižnem jeziku najustreznejša, je pri tem uporabnik

opozorjen eksplicitno. Ker je v elektronski izdaji NSSKJ s klikom na posamezno dvojnico v seznamu vseh identificiranih (v rabi dovolj pogostih) dvojnic mogoče dostopati do vsebine slovarskih sestavkov, v katerem so dvojnice prikazane in obravnavane kot iztočnice, pa slovar posredno nudi interpretirane podatke o razmerju med vsemi obstoječimi dvojnicami.¹³

Iztočnica	Dvojnica in opredelitev dvojničnega razmerja
bonboniera	manj ustrezne dvojnice: <i>bombonjera, bomboniera</i>
bombonjera	ustreznejše dvojnice: bonboniera druge dvojnice: <i>bomboniera</i>
bomboniera	ustreznejše dvojnice: bonboniera druge dvojnice: <i>bombonjera</i>

V tiskani izdaji bo na dvojničnost opozorjeno s kvalifikatorji gl., in, tudi. Pri normativno ustrenejši iztočnici so dvojnice označene s kvalifikatorjem in, če so normativno enako ustrezne, oz. s kvalifikatorjem tudi, če so normativno manj ustrezne. Pri normativno manj ustrezni iztočnici, ki izkazuje identične slovnično-pomenske značilnosti kot njena pisna dvojnica, so v tiskani izdaji navedena le kazalna gesla, označena s kvalifikatorjem gl.

bonboniera /.../ tudi **bombonjera** tudi **bomboniera** /.../

bombonjera gl. **bonboniera**

bomboniera gl. **bonboniera**

2.3.1.4 Pisne dvojnice

Pisne dvojnice na makrostrukturni ravni slovarsko razrešujejo vprašanje, kako normativno vrednotiti zapis prevzetih besed, v nepodomačeni oz. podomačeni obliki (*juice* in *džus*), in zapis skupaj oz. narazen pri posameznih skupinah leksikalnih enot (*videoposnetek* in *video posnetek*, *po navadi* in *ponavadi*), na mikrostrukturni ravni pa tudi npr. razmerje zapisa z veliko oz. malo začetnico pri izlastnoimenskih pridevnikih na *-ov/-ev*, *-in* v stalnih besednih zvezah in frazemih (*ahilova tetiva* in *Ahilova tetiva*, *ahilova peta* in *Ahilova peta*). Po potrebi so normativne usmeritve glede zapisa skupaj oz. narazen in zapisa z veliko oz. malo začetnico (zlasti pri dvojnicah, ki so izkazane mikrostrukturno), izjemoma pa tudi druge normativne usmeritve, pojasnjene tudi v okviru razdelka **NORMATIVNOST**.

Leksemi, ki v rabi izkazujejo zapis tako skupaj kot narazen, so v slovarju (lahko) obravnavani kot iztočnice, vendar tudi kot (stalne) besedne zveze, načeloma pa so opremljeni z normativnim pojasnilom o dvojnični rabi. Dvojnična norma glede zapisa z veliko oz. malo začetnico je izkazana mikrostrukturno z vpeljavo ustreznega normativnega pojasnila, npr. piše se z veliko ali malo začetnico. Normativna pojasnila o dvojnični rabi imajo v razlagalnem slovarju predvsem obvestilno vlogo in niso v službi gole normativnosti, zato uporabnika k rabi normativno ustrejnjšega izraza ne zavezujejo enako neposredno kot npr. pravopisni priročnik.

Podobno izhodišče nas usmerja tudi pri obravnavani besedotvornih dvojnic tipa *bordar* – *border*, pri katerih, sicer ob obdelavi v samostojnih slovarskih sestavkih, prav tako

¹³ Rešitev v NSSKJ je sicer v neskladju s kodifikacijo v Slovenskem pravopisu iz leta 2001 in sledi aktualni rabi, po kateri je več kot 7-krat več zapisov v prid navedeni slovarski rešitvi, zato predvidevamo, da bo aktualizirana kodifikacija to tudi upoštevala. V nasprotnem primeru bo ta podatek razviden iz razdelka **NORMATIVNOST**.

pojasnjujemo njihovo normativno vrednostno razmerje. Besedotvorne dvojnice so v slovarju načeloma obravnavane kot dvojnice le v primeru, da so si izrazno zelo podobne. Kot dvojnice so zato v NSSKJ predstavljeni leksemi tipa *izgovorjava – izgovarjava*, ne pa tudi leksemi tipa *izvenzakonski – zunajzakonski*, *grofica – grofinja*, *brinovec – brinjevec* ipd. Glede slovarskega razumevanja besedotvornih dvojnic upoštevamo še napotek, ki v ospredje postavlja uporabniški vidik, in sicer lekseme v NSSKJ navajamo kot besedotvorne dvojnice le, kadar ocenjujemo, da njihovo izrazno podobnost ter posledično povezanost (kot rezultat besedotvornih, lahko pa tudi fonetično-fonoloških jezikovnih zakonitosti) intuitivno prepoznajo tudi tipični uporabniki slovarja. Izrazi kot npr. *nogica – nožica*, *hrvaški – hrvatski* so zato slovarsko opredeljeni kot sinonimi, saj (besedotvornih ter besedotvorno pogojenih fonetično-fonoloških) procesov, po katerih so nastali (oz. še nastajajo), povprečni uporabnik praviloma ne pozna in izraza pojmuje kot dva leksema, ne pa kot dvojnični obliki istega leksema.

2.4 Pomenski opis

Osrednji vsebinski del razlagalnega slovarja so, kot nakazuje že samo poimenovanje tega slovarskega tipa, slovarske razlage, ki opisujejo pomen leksikalnih enot. Strukturiranju slovarskih pomenov je podrejena organizacija večine drugih slovarskih podatkov, npr. slovničnih omejitev in pojasnil o rabi slovarskih enot, kolokacij, skladenjskih vzorcev, sinonimije ipd. Izjema so podatki, ki jih je mogoče in smiselno pripisati sami iztočnici kot naslovni enoti slovarskega sestavka in nosilcu zlasti izraznih lastnosti (npr. naglas, izgovor, oblikoslovne lastnosti) in ki praviloma niso odvisne od posameznega slovarskega pomena eno- ali večbesedne enote. Kadar se tovrstni podatki spreminjajo, je na to opozorjeno v okviru posameznega pomena oz. podpomena eno- ali večbesednega leksema (npr. **primér** /.../ STALNE BESEDNE ZVEZE **na primer** [na primer] /.../).

Pri pomenski členitvi leksema se opiramo na predpostavko, da leksika svoj pomenski potencial najbolj razvidno izkazuje in zares razvija v besedilu oz. širšem kontekstu, zato je večino leksikografsko relevantnih informacij o njenih pomenskih, slovničnih, pragmatičnih in drugih lastnostih smiselno in mogoče pridobiti zlasti z natančno analizo neposrednega slovnično-pomenskega okolja leksema. Slovnično-pomenske lastnosti leksemov se sicer izkazujejo v neskončnem številu besedil, ki lahko celovito pokažejo vedénje diskurzivne skupnosti kot obliko družbene prakse, zato je naloga sodobne leksikografije, da iz jezikovne rabe, potrjene v besedilih, izpelje relevantne leksikalne pomene in jih prikaže v obliki slovarskih razlag v skladu s konceptualnimi predpostavkami slovarja. Leksemi so v okviru slovarske predstavitve iztrgani iz svojega naravnega konteksta. Da bi slovarski opis leksema čim bolj verodostojno ponazoril lastnosti leksema, kot jih ta izkazuje v svojem realnem okolju, tj. uresničitvah v besedilih, slovarsko razlago spremljajo in nadgrajujejo še drugi slovarski elementi (zgledi, kolokacije, kvalifikatorji, pojasnila, skladenjski vzorci, sinonimija itd.). Zato je mogoče reči, da dober slovarski sestavek predstavlja najustreznejši metajezikovni izvleček leksemskih slovnično-pomenskih lastnosti. Z abstrahiranjem in premišljenim strukturiranjem slovarskih podatkov namreč skušamo jezikovnemu uporabniku čim ustrezneje predstaviti slovnično-pomenske lastnosti leksemov in v pomenski opis zajeti vse bistvene lastnosti, ki jih leksem izkazuje v svojem realnem besedilnem okolju, ter tako opomeniti predstavo, ki jo leksem vzbudi v zavesti rojenih govorcev slovenščine. Slovarski podatki o slovnično-pomenskih lastnostih leksemov temeljijo na leksikografski in jezikoslovni interpretaciji podatkov o realni jezikovni rabi, kot jo izkazujejo besedilni korpusni (in drugi) viri v skladu s konceptualnimi izhodišči.

Da bi postopek pomenske členitve čim bolj objektivizirali, v NSSKJ pri prepoznavanju pomenskih razsežnosti leksema upoštevamo načelo, da je eden od indikatorjev za prepoznavanje novih, drugih pomenov oz. pomenske razčlenjenosti sploh sprememba komunikacijskih prvin v rabi leksema (npr. področje rabe, besedilni tip, v katerem se leksem običajno uporablja). Prav tako na pomenske spremembe opozarjajo drugačne skladijske okoliščine (npr. vezljivostne lastnosti leksema), ki so vezane na posamezni pomen, spremembe na ravni kolokatorjev, zlasti z vidika semantičnih tipov, tj. splošnih pomenskih kategorij, v katere slednji spadajo (npr. predmet, oseba, institucija, dejanje, pojem, žival, lastnost, prostor, del telesa ipd.), in razlike, ki jih leksemi oz. njihovi pomeni izkazujejo z vidika koligacijskih preferenc in omejitev (npr. tipična splošnovršilska raba glagola, omejenost glagola na tretjo osebo, raba samostalnika le v množini ali ednini, nepojavljanje glagola v trpniških strukturah ipd.). Podatke o vseh navedenih lastnostih je mogoče relativno zanesljivo pridobiti z analizo korpusa.

2.4.1 Razvrščanje pomenov

Leksemi so v NSSKJ pomensko opisani le na dveh nivojih, torej so pomensko prikazani v okviru pomenov in podpomenov.¹⁴ Uvrščanje v pomene ali podpomene določa stopnja pomenskega odmika od motivirajočega pomena. Pri manjšem pomenskem odmiku se načeloma odločamo za uvrstitev v podpomen, pri večjem pa v samostojni pomen. Tudi manjši pomenski odmiki so lahko prikazani kot samostojni pomeni, če so v rabi sorazmerno pogosti ali če motivirajo nadaljnje pomenske odmike.

Med motivirajočimi in iz njih izpeljanimi pomeni je vzpostavljeno hierarhično razmerje. Izpeljani pomeni običajno nastanejo po širjenju, oženju in specializaciji izhodiščnega pomena. V slovarju so pomeni in podpomene oblikovani na podlagi tipične oz. stabilne rabe leksema v realnem besedilnem okolju, saj NSSKJ prinaša opis tistih pomenskih lastnosti leksema, pri katerih je že prišlo do stabilizacije in, posledično, do njihove leksikalizacije.

Pri razvrščanju pomenov je praviloma najprej naveden osnovni, izhodiščni pomen besede, tj. običajno tisti, ki pri rojenih govornikih vzbudi prvo asociacijo in iz katerega je mogoče izpeljati tudi vse ostale. Izpeljani pomeni so hierarhično razvrščeni glede na to, v kolikšni meri so semantično povezani z izhodiščnim. Frekvenčno in etimološko oz. historično načelo sta pri pomenskem določanju in razvrščanju upoštevana sekundarno. Kadar ima leksem s sinhronega vidika več potencialnih izhodiščnih pomenov, ki etimološko izhajajo iz skupnega pomena, ki je v rabi preredit ali se je iz rabe že umaknil, je v NSSKJ najprej naveden tisti potencialni izhodiščni pomen, ki je v rabi izkazan najpogosteje. Kolikor je mogoče, je upoštevano še načelo, da so kvalificirani pomeni razvrščeni nižje. To velja zlasti za ekspresivno, socialnozvrstno in časovno kvalificirane pomene, v manjši meri pa za druge tipe kvalificiranosti pomenov. Takšno razvrščanje je za uporabnika obvestilno, ker hierarhično smiselno prikazuje tisto, kar je intuitivno in psihološko najbolj prepričljivo, ter daje metajezikovno predstavo o tem, kako naj bi iz izhodiščnega pomena nastali novi. Poleg tega naj bi uporabniku ponudilo najbolj prepričljivo pojasnilo o pomenskih odnosih med pomeni leksema.

¹⁴ Podpomene so hierarhično najnižja stopnja pomenske členitve. Enote, ki so bile v SSKJ obravnavane kot pomenski odtenki, so, če analiza gradiva to upravičuje, prikazani kot pomeni, podpomene ali stalne zveze pri katerem od (pod)pomenov, sicer pa v slovarju niso posebej izpostavljene ali nastopajo le kot kolokacije.

2.4.2 Tipi razlag

Za opis pomenov in funkcij leksemov se v slovarjih uporabljajo različni tipi razlag, zlasti glede na tip, namen in velikost slovarja ter glede na specifično besednovrstno pripadnost leksema oz. glede na značilnosti posameznega leksema. Tako je v enem slovarju lahko uporabljenih tudi več različnih razlagalnih načinov.

V NSSKJ načeloma sledimo usmeritvi sodobnih razlagalnih slovarjev, naj uporabnik podatke o pomenu leksema in njegovi tipični rabi vedno dobi v okviru enega slovarskega sestavka. S tem se odmikamo od sistema v slovenski leksikografski tradiciji doslej uveljavljenih posrednih ali sklicevalnih razlag, kjer je namesto pomenskega opisa iztočnice prikazano besedotvorno idr. razmerje do druge iztočnice. V SSKJ so to na primer razlage tipa *glagolnik od, pridevnik od, manjšalnica od*. Namesto njih so v NSSKJ predvidene nenanašalne razlage.

V NSSKJ bodo uporabljeni zlasti naslednji razlagalni načini:

- a) pomenskosestavinska razlaga,
- b) razvezovalna razlaga,
- c) funkcijska razlaga,
- č) sinonimna razlaga,
- d) stavčna razlaga cobuildovskega tipa.

a) Pomenskosestavinska razlaga

Tako kot v večini enojezičnih razlagalnih slovarjev za materno govorce bo tudi v NSSKJ kot glavni razlagalni tip uporabljena (nestavčna) pomenskosestavinska razlaga, pri kateri je leksem opredeljen z neposredno nadpomenko, uvrščevalno pomensko sestavino (*genus proximum*), in razločevalnimi pomenskimi sestavinami (*differentia specifica*), ki leksem pomensko ločujejo od drugih pomensko bližnjih leksemov. Razlaga tega tipa je npr. **hiša** 'stavba, namenjena zlasti za bivanje ljudi'. V NSSKJ se ta tip uporablja zlasti za razlago samostalnikov, glagolov in nekaterih tipov pridevnikov in prislovov.

b) Razvezovalna razlaga

Kot podtip pomenskosestavinske razlage se za iztočnice, nastale po zlaganju ali sestavi, lahko uporabi razvezovalna razlaga, če je dovolj razumljiva. V njej se navedejo tiste prvine, iz katerih je beseda nastala (**tridimezionalni** 'ki ima tri dimenzije').

c) Slovničnofunkcijska razlaga

Pri leksemih, ki pripadajo slovničnima besednima vrstama, je uporabljena razlaga, ki opisuje slovnično funkcijo leksema v stavku oz. povedi (npr. **ker** 'povezuje odvisni stavek z nadrednim, kadar je vsebina podrednega stavka vzrok za vsebino nadrednega', v '1. izraža usmerjenost navznoter /.../ 2. izraža mesto znotraj česa /.../'). V slovarju ozkih terminoloških poimenovanj, ki jih je mogoče nadomestiti z bolj razumljivimi, splošnejšimi izrazi, v razlagah načeloma ni. Kljub temu se določenim poimenovanjem za slovnične, zlasti skladske pojave oz. kategorije (npr. *stavek, poved, odvisni : nadredni stavek*) zaradi želje po natančnosti opredelitve v slovničnofunkcijskih razlagah ni mogoče povsem izogniti. Večinoma gre za izrazje, ki je usvojeno najpozneje v srednji šoli.

č) Pragmatičnofunkcijska razlaga

Pri leksemih, ki pripadajo modifikacijskima besednima vrstama, je uporabljena razlaga, ki izpostavlja modifikacijo drugih delov povedi pri členu oz. izražanje zakritega govornega dejanja pri medmetu (npr. **le** 'izraža omejenost na navedeno', **mijav** 'posnema glas mačke').

d) Sinonimna razlaga

Pri tem tipu v vlogi razlage nastopa sinonim. V slovarju je ta razlagalni način uporabljen le izjemoma, in sicer pri stilno-zvrstno izrazito zaznamovanih leksemih (npr. starinskih, narečnih), ki imajo v knjižnem jeziku nevtralen, splošno znan in v rabi uveljavljen sinonim, pomensko v največji možni meri prekriven z razlaganim leksemom (**bíca** nar. kor. 'babica'). Nekoliko pogosteje se uporablja pri frazemih, a tudi tu zlasti ob izrazitejši stilno-zvrstni zaznamovanosti, uporaba tega tipa razlage pa je možna tudi pri nekaterih kraticah in krajšavah.

e) Stavčna razlaga cobuildovskega tipa

Cobuildovski tip stavčne razlage se uporablja predvsem v (angleških) slovarjih, namenjenih učenju tujega jezika. Razlaga je dvodelna: levi del prinaša informacijo o tipičnem besedilnem okolju iztočnice, desni del pa o njenem pomenu. Razlage tega tipa torej vključujejo podatke o (glagolski) vezljivosti oz. udeleženskih vlogah s tipičnimi zapolnitvami, ki temeljijo na skladenjskopomenskih in kolokacijskih podatkih iz besedilnih korpusov.

V NSSKJ bo stavčna razlaga cobuildovskega tipa uporabljena v primeru, da bi bile razlage drugih tipov za uporabnike manj razumljive, skladenjsko okorne ali preveč abstraktne. To velja denimo za glagole, pri katerih je v konkretnem pomenu prvi delovalnik izražen z neimenovalniškim sklonom, npr. **zmanjkovati** 'če česa zmanjkuje, je tega postopoma vse manj' proti razlagi v SSKJ: 'nehavati biti na razpolago'.

Drugačen tip stavčne razlage se uporablja pri frazemih s stavčno strukturo, npr. *srce komu pade v hlače* 'kdo se ustraši, zboji in navadno umakne pred nevarnostjo'.

V nadaljevanju prikazujemo nekaj izrazitejših novosti in odstopov od razlagalnih načinov, ki so bili v slovenski leksikografiji uveljavljeni do sedaj.

2.4.2.1 Vrstni pridevniki

V NSSKJ je razlikovanje med vrstnimi in lastnostnimi pridevniki formalno in pomensko prikazano na iztočnični in/ali pomenski ravni (v zvezi z obravnavo vrstnih pridevnikov prim. tudi poglavje 2.4.3.2.1 Prehod lastnostnega pridevnika v vrstni pridevnik).

Pri vrstnem pridevniku so pomenska razmerja med motivacijskim izhodiščem pridevnika in jedrom stalnih besednih zvez prikazana podrobneje kot doslej.¹⁵ Namesto splošnorazmernih razlag tipa *nanašajoč se na*, značilnih za *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, NSSKJ prinaša samostojne razlage, ki pomenska razmerja prikazujejo bolj nazorno, npr.:

- a) prostorskost (**vrtni** *ki je na vrtu*: vrtna lopa, uta),
- b) časovnost (**pooperativni** *ki je po operaciji*: pooperativno obdobje),
- c) sestavinskost (**jagodni** *ki je iz jagod ali vsebuje jagode*: jagodni sok, jagodna marmelada; jagodni sladoled, jagodna torta, jagodno pecivo),

¹⁵ Gre za leksikalni pomen vrstnega pridevnika, ki ga lahko izločimo iz več zvez s samostalniškimi jedri, npr. uta na vrtu (> vrtna uta), lopa na vrtu (> vrtna lopa): vrtna (uta, lopa ...).

č) namembnost (**pralni** *ki se uporablja za pranje*: pralni prašek, pralni stroj, pralno sredstvo).

Za razmerja, ki jih ni mogoče ubesediti bolj eksplicitno ali kadar bi razlage težko oblikovali tako, da bi veljale za več in ne le za eno ali nekaj zvez, je tudi v NSSKJ uporabljena splošnorazmerna razlaga (**postni** *ki je v zvezi s postom*: postni dnevi, postne jedi, postna kura).

Zlasti krajevna in časovna pomenska razmerja pri vrstnem pridevniku imajo lahko tudi podtipa, ki so navadno opisani v podpomenih.

kóžni /.../

1. *ki je na koži, v koži*: kožni pigment; kožne celice, plasti, pore
 - 1.1 *ki se pojavlja na koži, prizadene (najprej) kožo*: kožni melanom, rak; kožne bolezni, reakcije, spremembe
 - 1.2 *ki se izvaja na koži*: alergijsko kožno testiranje
2. *ki je namenjen za kožo*: kožni pripravek
3. *ki je tak kot pri koži*: hlačke, nogavice kožne barve /.../

Posamezni vrstni pridevnik lahko izkazuje več razmerij, ki so glede na stanje v gradivu lahko slovarsko natančneje razčlenjena. Pri tem velja opozoriti, da je tipologija osnovnih razmerij mnogo bolj stabilna kot tipologija podtipov. Redakcija slovarskega sestavka se zato prilagaja zlasti gradivski analizi, manj pa vnaprej določeni tipologiji.

2.4.2.2 Izpridevniški prislovi

Temeljni krajevni in časovni prislovi, tj. propozicijski prislovi zunanjih okoliščin, npr. *včeraj, danes; zgoraj, spodaj*, so bili že v starejših slovarjih načeloma obravnavani kot samostojne iztočnice. Nepropozicijski modifikacijski prislovi notranjih okoliščin, tj. lastnostni prislovi, večinoma izpeljani iz lastnostnega ali vrstnega pridevnika, npr. *lepo, dobro, diplomatsko, slovensko*, pa so bili navadno obravnavani kot podiztočnice pridevniških iztočnic. Pomeni prislova, izpeljani iz pridevnika, niso bili eksplicitno razloženi ali pa so imeli navezovalno razlago tipa *prislov od ...*

V NSSKJ so vsi prislovi samostojne iztočnice. Navedeni in razloženi so tisti njihovi pomeni, ki jih v dovolj veliki meri izkazuje analizirano jezikovno gradivo, ne pa vsi sistemsko možni iz pridevnika izpeljani pomeni. Tip razlage je odvisen zlasti od tega, ali je prislov izpeljan iz lastnostnega ali iz vrstnega pridevnika in ali je v drugem primeru vrstni pridevnik krajevni oz. časovni. Največkrat je uporabljena pomenskosestavinska razlaga, ki je usklajena z razlago pridevnika. Pri prislovih iz lastnostnih in krajevnih oz. časovnih vrstnih pridevnikov je »prislovni element« *takó, da/kot (je)* v slovarski razlagi izpuščen – ostaja le »poprislovljena« (-o) pridevniška razlaga ali predložna zveza.

búčno /.../ *zelo glasno, hrupno*: bučno navijati, bučno pozdraviti, bučno proslavljati /.../

občasno /.../ *v časovnih presledkih, navadno nedoločenih*: občasno deževati, občasno se pojavljati, občasno pomagati, občasno prihajati, občasno si privoščiti /.../

diplomátsko /.../ *takó, kot je značilno za diplomate*: diplomatsko previden, spreten, uglajen

polítično /.../ *takó, da temelji na politiki, političnem prepričanju*: politično kadrovati, politično motiviran /.../

S predložno zvezo se razlagajo tudi neizpeljani krajevni in časovni prislovi, tako kot že v SSKJ, npr. **včeraj en dan pred današnjim**, in nekateri drugi prislovi, kadar je to smiselno oz. kadar lahko »prislovni element« *takó, da/kot (je)* izpustimo, npr. **cenovno** (*takó, da je v zvezi s ceno/da se misli na ceno* >) *glede na ceno*: cenovno dostopen, sprejemljiv, ugoden; cenovno ovrednotiti, primerjati.

Takšna tipologija razlag za prislove je primerljiva tudi s sodobnimi tipologijami v sorodnih jezikih, npr. v poljskem slovarju *Wielki słownik języka polskiego* in slovaškem slovarju *Slovník súčasného slovenského jazyka*.

2.4.2.3 Leksikalizirane krajšave in okrajšave

Kratice in okrajšave so načeloma obravnavane na enak način kot druge iztočnice, vsebujejo enake slovarske podatke, dodatno je pri njih navedena tujejezična in/ali slovenska razvezava, tj. polni zapis podstave.¹⁶

Razvezave kratic in okrajšav s slovensko podstavo se nahajajo pred pomensko razlago (prim. **DDV**, **DNK**; **g.**, **itd.**, **tj.**), razvezave s tujejezično podstavo pa v etimološkem razdelku skupaj s podatki o jeziku izvora (prim. **CD¹**, **CD²**, **WC**; **a. d.**, **etc.**). Razvezave izvorno slovenskih kratic in okrajšav so lahko delno pomensko prozorne in kot take že same po sebi pripomorejo k razumevanju pomena, medtem ko tujejezične razvezave povprečnemu slovenskemu uporabniku služijo le kot dodatna informacija, zlasti v primeru manj razširjenih jezikov. Slovenski prevod tujejezične razvezave je lahko naveden v pomenski razlagi (npr. **CD²**, **etc.**).

Simboli so v NSSKJ razvezani in opremljeni s slovničnim pojasnilom tipa simbol za ..., nimajo pa posebnega pomenskega opisa (prim. **cm**, **kWh**). Uporabnik lahko v elektronski izdaji s klikom dostopa do ustreznega pomena oz. podpomena iztočnice, v kateri se nahaja razvezava ali njeni deli. Izvor simbolov je lahko dodatno opredeljen v etimološkem razdelku (prim. **S**).

CD¹ /.../ krat. *optična digitalna plošča za shranjevanje podatkov* /.../ **E** ← agl. *CD*, kratica za *c(ompact) d(isk)*, dobesedno 'zgoščen disk', iz kompakten in disk

CD² /.../ krat. *diplomatski zbor, skupina vseh poverjenih diplomatov neke države v drugi državi* /.../ **E** ← frc. *CD*, kratica za *c(orps) d(iplomatique)*, dobesedno 'diplomatsko telo', iz diplomatski in korpus

DDV /.../ krat. <davek na dodano vrednost> *davek, ki se obračuna glede na razliko med prodajno in osnovno, izvorno ceno izdelka ali storitve*: Vlada želi pokriti delni izpad prihodkov z naslova DDV-ja s povišanjem stopnje tega davka

DNK /.../ krat. <deoksiribonukleinska kislina> *nukleinska kislina, ki nosi zapis genske informacije v živih bitjih in nekaterih virusih*: Preiskave DNK omogočajo natančno identifikacijo osebe in preverjanje sorodstvenih povezav med posamezniki

WC /.../ krat. *stranišče*: Stanovanje obsega predsobo, kuhinjo, dve sobi in kopalnico z WC /.../ **E** ← angl. *WC*, kratica za *w(ater) c(loset)*, dobesedno 'majhna soba z vodo', iz *water* 'voda' in *closet* 'majhna zaprta soba'

A. D. /.../ okr., v krščanski tradiciji *leta Gospodovega, oznaka pred navedbo letnice po štetju od Kristusovega rojstva*: Besedilo je datirano z A. D. 1047 **E** ← nlat. *A.D.*, kratica za lat. *a(nno) D(omini)* 'leta gospodovega' iz *annus* 'leto' in *Dominus* 'gospod'

¹⁶ Do vseh slovarskih sestavkov, v katerih kot iztočnica nastopa razvezava leksikaliziranih krajšav in okrajšav, lahko v elektronski izdaji uporabnik dostopa s klikom na razvezavo.

etc. /.../ okr. *in tako dalje, nakazuje nadaljevanje naštevalnega niza*: Vzrok za obolenje so neugodne delovne razmere (vremenski vplivi, klima, prepah etc.) **E** (← angl. *etc.*) ← lat. *etc.*, okrajšano iz *c(ētera)* 'in ostalo' iz *et* 'in' in *cēterum* 'ostalo, ostanek'

g. okr. <gospod> pred imenom, nazivom, poimenovanjem poklica *naslov za odraslega moškega*: Sestanka se je udeležil tudi g. Novak; Spoštovani g. župan!

itd. /.../ okr. <in tako dalje> *nakazuje nadaljevanje naštevalnega niza*: Temu sledijo drugi pokazatelji, kot so padavine, suše, višina morske gladine itd.

tj. okr. <to je> *napoveduje natančnejšo opredelitev, razlago*: V karolinški dobi, tj. v 8. in 9. stoletju, se je na Frankovskem uveljavila rimska liturgija

cm simbol za enoto centimeter

kWh simbol za enoto kilovatna ura

S simbol za kemijski element žveplo **E** ← nlat. *S* po lat. *sulfur* 'žveplo'

2.4.3 Spremembe kategorialnih lastnosti leksemov

2.4.3.1 Konverznost

Besednovrstna opredelitev iztočnic v NSSKJ temelji na njihovih ustaljenih kategorialnih lastnostih, tj. izhodiščnih oz. tipičnih oblikoslovnih in skladenjskih lastnostih, katerih prepoznavnost izhaja iz temeljne skladenjske vloge iztočnice, razvidne prek besedilnih uresničitev. Za slovarsko obravnavo besed je torej bistveno opazovanje ohranjanja oz. spreminjanja temeljne skladenjske vloge iztočnice in odtod izhajajočih oz. hkrati pojavljajočih se sprememb v kategorialnosti in pomenu, ki kažejo na prehod v drugo besedno vrsto. Gre za t. i. konverznost znotraj drugotne besednovrstnosti. Konverznost je v NSSKJ razumljena kot izhodiščno skladenjsko-pomenski pojav, katerega posledica oz. sopojujnost so bolj ali manj spremenjene kategorialne lastnosti leksema. V slovarskem smislu nas pojav zanima, kadar je konverzna raba dovolj izrazita, da jo lahko prepoznamo kot leksikalizirano.

Če leksem v analiziranem gradivu glede na svoje izhodiščne lastnosti izkazuje leksikalizirano konverzno rabo, torej odraža nove skladenjske, pomske in kategorialne lastnosti, je takšna raba v NSSKJ izkazana v okviru posameznih pomenov in podpomenov iztočničnega leksema. Spremembe kategorialnih lastnosti leksema so v NSSKJ označene s slovničnimi oznakami. Na konverznost opozarjajo oznake tipa kot + besedna vrsta, npr. kot samostalnik (*brezposelni*), kot medmet (*bog*).

bóg -á sam., m /.../ **1.** *nadnaravno bitje* /.../ **2.** kot medmet *izraža, da koga kaj čustveno vznemirja, mu povzroča skrbi*: O bog, kako je bil nesrečen /.../

svinjarija -e sam., ž /.../ slabš. **1.** *umazanija*: Počisti to svinjarijo na stopnicah **2.** *grdo, neprimerno dejanje ali ravnanje*: počenjata svinjarije **3.** kot medmet /.../ *izraža, da kdo kaj ocenjuje kot izrazito negativno*: Izlet so odpovedali? Svinjarija! /.../

Kljub temu da je konverznost v NSSKJ načeloma obravnavana v okviru pomenov in podpomenov izhodiščnega leksema, kot samostojne iztočnice obravnavamo slovnični besedni vrsti, nastali s konverzijo iz predmetnopomenskih leksemov, zlasti samostalnika.¹⁷ Tako so torej obravnavani konverzni predlogi in vezniki, npr. *vrh* (samostalnik) – *vrh* (predlog), *okóli* (prislov) – *okóli* (predlog), kot je v slovenski leksikografiji uveljavljeno vsaj že od Pleteršnikovega *Slovensko-nemškega slovarja* dalje.

¹⁷ Izjema so prislovi, pri katerih so s konverzijo nastale slovnične besede lahko obravnavane tudi v okviru slovarskega sestavka pri prislovu.

vrh¹ -a sam., m /.../ **1.** najvišji del česa, zlasti gore, vzpetine /.../

vrh² predl., z roditeljskim **1.** izraža položaj na vrhu česa: ustaviti se vrh griča /.../

Poleg jezikoslovno utemeljenih razlogov, zlasti drugačne vloge slovničnih besednih vrst v jeziku glede na polnopomenske (kar se močno odraža tudi v tipu slovarskih razlag in celostni strukturi slovarskega sestavka) in sprememb v pregibnostno-naglasnem vzorcu, k takšni odločitvi prispeva prepričanje, da je predlagana rešitev bližja tudi slovarskemu uporabniku, ki ne pričakuje, da bi bili (nepravi) predlogi in vezniki slovarsko obravnavani kot konverzni (pod)pomeni predmetnopomenskih leksemov, zlasti samostalnikov.

Konverzni predlogi in vezniki, nastali iz slovničnih in modifikacijskih besednih vrst ter nekaterih prislovov, so načeloma obravnavani v okviru pomenov in podpomenov izhodiščnega leksema tako kot drugi konverzni leksemi, npr. *vèndar* (členek) – *vèndar* (veznik).

2.4.3.2 Drugi tipi sprememb kategorialnih lastnosti leksemov

NSSKJ praviloma izkazuje spremembe kategorialnih lastnosti in drugotno besednovrstnost iztočnic na ravni pomenov in podpomenov iztočničnega leksema. Z vidika obravnave in prikaza podatkov v NSSKJ je smiselno opozoriti še na naslednje tipe konverznosti oz. sprememb na ravni kategorialnosti:

- a) (oblikotvorni) prehod med vrstami pridevnika, zlasti lastnostnim in vrstnim (*zelen* – *zeleni*);
- b) obravnava iztočnice kot z ničto končnico sklonljivega prilastka besedne zveze (*tarok karte*);
- c) tipična raba leksema v vlogi povedkovnika kot posebne skladenjskopomenske kategorije (*mraz*).

2.4.3.2.1 Prehod lastnostnega pridevnika v vrstni pridevnik

Spremembe kategorialnih lastnosti pridevnika v smislu (oblikotvornega) prehoda med različnimi vrstami pridevnika so v NSSKJ izkazane v okviru istega slovarskega sestavka, in sicer v različnih pomenih in podpomenih. Kot izhodiščni in primarni pomen je pri pridevniški iztočnici načeloma obravnavan pomen, kot ga odraža že sama oblika pridevnika, pri *krščanski* (vrstni pridevnik) torej vrstni pomen, pri *zelen* (lastnostni pridevnik) lastnostni pomen itd.

krščanski -a -o prid. /.../ **1.** ki je v zvezi s kristjani in krščanstvom: krščanska cerkev, krščansko bogoslužje /.../ **1.1** ki je značilen za kristjane, po katerem se ravna kristjani: krščanski etos, krščanske vrednote /.../ **2.** ekspr. *zmeren, primeren*: poklicati ob krščanski uri, imeti zelo krščanske cene /.../

Pri pridevnikih, ki razlikujejo nedoločno in določno obliko ter ob tem morda tvorijo tudi vrstni pridevnik, ki je oblikovno enak določni obliki (ki torej izkazuje opozicijo tipa $-\emptyset - -i$, npr. *črn* – *črni*), je v iztočnici naveden lastnostni pridevnik v nedoločni obliki. Če se tipološko istovrstni pridevnik (torej pridevnik, ki potencialno izkazuje opozicijo $-\emptyset - -i$, večinoma gre za pridevnike na *-ni*) uporablja le kot vrstni pridevnik, je kot iztočnica naveden vrstni pridevnik (npr. *bonitetni, kožni, fiskalni*). Prav zaradi tega v slovarju ne prihaja do homonimije pri primerih tipa *bučen* – *bučni*, pri katerih se oblike razlikujejo le v imenovalniku (in tožilniku) ednine moškega spola (*bučen* ‘zelo glasen’ in *bučni* ‘ki je iz buč ali vsebuje buče’).

Pridevniki, pri katerih je prišlo do kategorialnega prehoda lastnostnega pridevnika v vrstni

pridevnik, so del stalnih besednih zvez. V NSSKJ so takšne večbesedne leksikalne enote prikazane v posebnem razdelku STALNE BESEDNE ZVEZE, če gre za pomensko neprozorne zveze (npr. *črna vdova*). Če pa gre za pomensko prozorne zveze, t. i. sestave, so navedene pri posameznih pomenih iztočničnega leksema, saj načeloma ne potrebujejo brez dodatnega pomensko-pragmatičnega opisa, npr. *črna gradnja*, *črno odlagališče* ipd. v okviru pomenskega razdelka za vrstni pridevnik *črni* 'ki ni v skladu z veljavnimi predpisi, zakoni'; *zelena tehnologija*; *zelena politika*, *zelena stranka* ipd. v okviru pomenskega razdelka za vrstni pridevnik *zeleni* 'ki ohranja okolje, zlasti z uporabo obnovljivih virov energije; ki tako ohranjanje zagovarja'.

Vrstni pridevniki, nastali iz lastnostnih, so kot posebni pomeni oz. podpomeni iztočničnega leksema obravnavani le, kadar je iz gradiva mogoče inducirati vsaj en pomen ali podpomen, ki ga lahko ponazorimo z dvema ali več tipičnimi prozornimi stalnimi besednimi zvezami. Na spremembo kategorialnosti in oblike opozarja pojasnilo v obliki.¹⁸ Zvez z vrstnimi pridevniki, ki niso osamosvojene v razdelku STALNE BESEDNE ZVEZE, je razmeroma malo, ker vrstni pridevniki praviloma tvorijo stalne besedne zveze, ki so pomensko neprozorne in zato obravnavane v okviru razdelka STALNE BESEDNE ZVEZE, npr. *črna moka*, *zeleno zlato*.

zelèn -êna -o prid. **1.** *ki je take barve kot trava ali (mlado) listje*: zelena majica /.../ **3.** v obliki **zeleni** *ki ohranja okolje, zlasti z uporabo obnovljivih virov energije*: zelena energija; zelena tehnologija /.../ **3.1.** v obliki **zeleni** *ki tako ohranjanje zagovarja*: zelena politika, zelene stranke /.../

<p>zelèn -êna -o prid. /.../</p>	
<p>1. /.../ 2. /.../ 3. v obliki zeleni <i>ki ohranja okolje, zlasti z uporabo obnovljivih virov energije</i>: zelena energija zelena tehnologija /.../ 3.1. v obliki zeleni <i>ki tako ohranjanje zagovarja</i>: zelene stranke /.../</p>	
<p>STALNE BESEDNE ZVEZE zelena mrena zeleni čaj zeleni silvanec zeleni val iz botanike zelene alge</p>	<p>zeleni čaj 1. (<i>topel</i>) <i>napitek iz posušenih in nefermentiranih listov grma čajevca, ki vsebujejo kofein in antioksidante</i>: skodelica zelenega čaja; Zeleni čaj izboljšuje prebavo in blagodejno vpliva na počutje /.../</p>

¹⁸ S tem pojasnilom so spremenjene kategorialne lastnosti pridevnika označene v slovarski bazi. Za dokončno realizacijo izpisa v slovarju je potrebno soglasje stroke glede tega novega načina prikaza jezikovnih (slovnih) podatkov. Rešitev ni dokončna. Poiskati bo namreč treba tako poimenovanje (oz. slovarsko pojasnilo), ki bo strokovno korektno, hkrati pa za povprečnega uporabnika slovarja dovolj informativno, da bo slovarski podatek lahko ustrezno interpretiral.

	<p>1.1 posušeni in nefermentirani listi grma čajevca, ki vsebujejo kofein in antioksidante, za pripravo takega napitka: japonski zeleni čaj, kitajski zeleni čaj /.../</p>
<p>FRAZEOLOGIJA priti na zeleno vejo prižgati/dati/dobiti zeleno luč</p>	<p>priti na zeleno vejo <i>rešiti se iz (gmotnih) težav; pridobiti si boljšo (zlasti materialno) osnovo za življenje:</i> Izkoristite zelo ugodno obdobje, kajti zatišje ne bo trajalo prav dolgo. Zdaj imate lepo priložnost, da vendarle pridete na zeleno vejo. TIPIČNE OBLIKE RABE: priti/zlesti/splezati/prilesti/priplezati na zeleno vejo spraviti/pripeljati KAJ/KOGA (npr. podjetje) na zeleno vejo biti (spet) na zeleni veji KAJ/KDO se vrne na zeleno vejo KAJ/KDO ne more na zeleno vejo</p>

Če se v jezikovni rabi pri istih ali tipološko enakih (stalnih) besednih zvezah, ki vključujejo iztočnično besedo, približno enakovredno uporabljata obe obliki, torej oblika za lastnostni in vrstni pridevnik (npr. *črn kruh* – *črni kruh*¹⁹), kot izhodiščno v razdelku STALNE BESEDNE ZVEZE ali v okviru zvez pri pomenih in podpomenih iztočnične besede v NSSKJ navajamo obliko, ki je normativno ustreznejša, npr. *črni kruh*, z dvojnico ali v razdelku NORMATIVNOST (če dvojnice v slovar zaradi strukturnih omejitev ni mogoče vključiti) pa obenem opozarjamo, da se v rabi pogosto uporablja tudi zveza tipa *črn kruh*. Če pa je v rabi normativno manj ustrezna oblika edina uresničena ali občutno pogostejša (npr. *drag kamen; pražen krompir*), je taka oblika navedena v jedrnem, pomenskem delu slovarskega sestavka v razdelku STALNE BESEDNE ZVEZE oz. kot (stalna) besedna zveza v okviru pomenov in podpomenov iztočničnega leksema, z dvojnico ali v razdelku NORMATIVNOST (če dvojnice v slovar zaradi strukturnih omejitev ni mogoče vključiti) pa opozarjamo na morebitno normativno ustreznejšo obliko besedne zveze skupaj s sklicem na ustrezna mesta v pravopisnih pravilih, v katerih so normativne usmeritve natančneje pojasnjene. Potencialno izkazovanje opozicij lastnostni – vrstni pridevnik na ravni pomenov in podpomenov iztočničnega leksema ob (bolj ali manj) enakem slovarskem pomenu leksikalnih enot, ki bi se pod take potencialne pomene uvrščale, se namreč zdi manj smiselno.

2.4.3.2 Obravnava iztočnice kot z ničto končnico sklonljivega prilastka besedne zveze²⁰

V NSSKJ je v okviru iste iztočnice v svojem pomenskem razdelku, tj. pomenu ali podpomenu slovarskega sestavka, prikazana raba iztočničnega leksema kot z ničto končnico sklonljivega

¹⁹ Zlasti pri pridevnikih, ki označujejo barve, izdeležniških in snovnih pridevnikih se spremembe v kategorialnosti v rabi pogosto ne izkazujejo z obrazilom *-i*. Na spremembe v pomenu zato opozarja predvsem razlaga.

²⁰ V slovenskem jezikoslovju je glede razumevanja in obravnave omenjenih struktur še precej neenotnosti in nedorečenosti, saj so te strukture razumljene tudi kot zloženke. Indikator nedorečenosti oz. njen odraz je poleg jezikovne rabe tudi nesoglasje v stroki, posledično pa tudi slovarski prikaz omenjenih struktur v različnih jezikovnih priročnikih. K uspešnejšemu reševanju te problematike bo zagotovo prispevalo tudi sodelovanje s Pravopisno komisijo SAZU v okviru normativnega protokola.

prilastka besedne zveze. V slovarski bazi jo uvaja delovna slovnična oznaka prilastkovnik, za slovar bo za kategorijo sprejeto tisto poimenovanje, ki ga bo jezikoslovna stroka sprejela kot najustreznejšega in bo tudi za uporabnike dovolj informativno, hkrati pa strokovno korektno.²¹ Na tem mestu je treba poudariti, da je prilastkovnik razumljen kot skladijskofunkcijska kategorija, ki označuje drugotno skladijsko vlogo leksema, hkrati pa tudi njegov pomenski premik.

Na predstavljeni način so z ničto končnico sklonljivi prilastki besednih zvez v slovarju predstavljeni, če so del pomensko prozornih besednih zvez, torej če je iz gradiva mogoče inducirati vsaj en pomen ali podpomen iztočničnega leksema, ki ga lahko ponazorimo z dvema ali več tipičnimi prozornimi stalnimi besednimi zvezami (pri iztočničnem leksemu **golf** npr. *golf palica*, *golf igrišče*, *golf oprema*). Če so z ničto končnico sklonljivi prilastki besednih zvez sestavni del pomensko neprozornih zvez, ki potrebujejo samostojno pomensko pojasnilo (npr. *blok ura*), so takšne zveze opisane v razdelku STALNE BESEDNE ZVEZE. Pri tem pa so leksemi tipa *narkokartel*, *ekoživilo* ipd. obravnavani kot tudi samostojne iztočnice, če gradivska analiza oz. normativni protokol potrди upravičenost take redakcije. Slovar na vseh treh mestih opozarja na istopomenske oz. istotipske pisne dvojnice, ki v slovarju hkrati opravljajo vlogo sklicev.

tarók -a sam., m /.../ **1.** družabna igra s štiriinpetdesetimi kartami, od katerih jih je enaindvajset z rimsko številko /.../ **2.** prilastkovnik ki je v zvezi s to družabno igro: tarok turnir, tarok večer, tarok karte, tarok društvo /.../

pòp pòpa sam., m /.../ **1.** zabavna glasba od druge polovice 20. stoletja dalje s poudarkom na preprosti muzikalnosti: kraljica popa /.../ **2.** prilastkovnik ki je v zvezi s to glasbo: pop pevec, pop zvezdnik, pop ikona

Leksemi tipa *tarok*, *golf*, *video*, in tipa *evro*, *latino*, ki se v jezikovni rabi tipično pojavljajo tudi kot z ničto končnico sklonljivi prilastki besednih zvez, so v NSSKJ zaradi sistematičnosti prikaza besednovrstno izhodiščno označeni kot samostalniki, če izkazujejo tudi samostalniške lastnosti. Njihovo tipično uresničitev kot z ničto končnico sklonljivi prilastek besedne zveze spremlja sprememba kategorialnih lastnosti in je prikazana kot izpeljani pomen. To velja tudi v primerih, ko so samostalniški atributi leksema razvojno prepoznavno sekundarni in ko vrstni red pomenov in podpomenov realnega pomenskega razvoja ne odseva v celoti.²² Pomen prilastkovniške funkcije je v NSSKJ lahko izkazan kot prvi oz. edini pomen leksema (npr. pri leksemih tipa *narko*), če samostalniška ali »navadna pridevniška« raba leksema v analiziranem gradivu ni izkazana, pri čemer je leksem v konkretnem pomenu označen kot prilastkovnik zaradi svojih skladijsko-pomenskih lastnosti po analogiji z drugimi leksemi istega oz. podobnega tipa (tj. glede na svoje tipične kategorialne lastnosti).

latíno -a tudi -ta sam., m /.../ **1.** moški, katerega predniki izvirajo iz Latinske Amerike: Pred vrati jo je čakal postaven latino /.../ **1.1** prilastkovnik pri katerem predniki izvirajo iz Latinske Amerike: latino ljubimec, latino zvezdnik, latino lepotica **2.** prilastkovnik ki je značilen za ljudi iz Latinske Amerike ali je tak kot pri teh ljudeh: latino šarm, latino

²¹ Različni avtorji kot možna npr. navajajo naslednja pojasnila: *nesklonljivo* v zvezi, *kot* *nesklonljivi prilastek*, *v pridevniški rabi*, *v prilastkovi vlogi* ipd. Vsak od teh predlogov ima tako svoje prednosti kot slabosti.

²² Razvojno in etimološko je običajno, da se v slovenščini najprej pojavi besedna zveza tipa *fitnes center*, *knauf plošča* ipd., šele v naslednji fazi pa pride do elipse skladijsko jedrnega elementa, ki postane fakultativen, pri čemer prilastek postane sinonimen s celotno izhodiščno zvezo. Leksemi tipa *pop*, *bio*, *eko*, *narko* ipd. so neredko nastajali s knritvijo pridevnikov že v jeziku, iz katerega so bili v slovenščino izposojeni, zato so njihove pridevniške lastnosti pravzaprav primarne.

temperament **3.** *glasbeni, plesni stil z izrazitim ritmom, po izvoru iz Latinske Amerike: poslušati rock in latino* **4.** prilastkovnik *ki je v v zvezi z glasbenim, plesnim stilom z izrazitim ritmom, po izvoru iz Latinske Amerike: latino pevec, latino plesi, latino ritmi, latino diva*

nárko -- prilastkovnik /.../ **1.** *ki je v zvezi z mamili, zlasti z njihovim uživanjem, (pre)prodajanjem: narko baron, narko scena; V zadnjih štirih letih je v obračunih narko kartelov umrlo več tisoč ljudi /.../*

Leksemi tipa *eko, bio, alter*, za katere je prav tako značilno pojavljanje v vlogi z ničto končnico sklonljivega prilastka besedne zveze (npr. *eko živilo; alter scena; bio hrana*), so, če ne izkazujejo samostalniških lastnosti (kot npr. *demo*), besednovrstno označeni kot pridevniki, saj se razen kot z ničto končnico sklonljivi prilastki besednih zvez uresničujejo še v povedkovodoločilni vlogi (npr. *Ne glede na to, kako varčni in eko so motorji, vedno bodo obremenjevali atmosfero s CO₂; Režiser filma je zelo alter; Mleko je bio, ker nima konzervansov; Prihaja vse bolj eko generacija*). Če se leksem v istem pomenu razen kot z ničto končnico sklonljivi prilastek besedne zveze, sicer redko, rabi tudi v povedkovem določilu (takšna sta npr. leksema *eko* in *bio*), na to v slovarski bazi opozarja pojasnilo rabi se zlasti kot prilastkovnik, v slovarju bo pojasnilo izrazno usklajeno s pojasnilom pri drugih tipih z ničto končnico sklonljivih prilastkov besednih zvez.

V strukturah tipa *ABS-sistem, DVD-predvajalnik* enote tipa *ABS* in *DVD* v NSSKJ niso obravnavane kot samostojni prilastkovniški pomeni izhodiščnih kratic. Za tovrstno obravnavo se bomo odločili v primeru, da bi zapis tovrstnih struktur narazen (s tem pa pravzaprav tudi prilastkov status leksemov tipa *ABS, DVD*) legitimiralo nacionalno standardizacijsko telo. Da so v rabi tovrstne besede pogosto pisane narazen (npr. *ABS sistem; DVD predvajalnik*), pojasnjuje razdelek *NORMATIVNOST*, pri čemer so tam ob tovrstnem pojasnilu navedeni tudi sklici na ustrezna mesta pravopisnega priročnika, kjer so navedena normativna napotila glede pisave tovrstnih enot.

Normativno vrednotenje leksemov, ki v rabi izkazujejo tako zapis skupaj kot tudi narazen, sledi predpostavkam normativnega protokola. V največji meri je pri obravnavi teh izrazov v slovarju zato upoštevana aktualna jezikovna raba, kljub temu pa lahko pride pri posameznih (pod)skupinah obravnavanih leksemov, kadar v rabi ne izkazujejo izrazitih razhajanj glede pisave skupaj oz. narazen, do sistemskih poenotenj. Sledenje zgolj jezikovni rabi pri vsakem konkretnem primeru bi namreč povzročilo povsem nesistematično obravnavo istega tipa, kar ne bi bilo produktivno z vidika pedagoške in normativne vloge, ki ji je slovar zavezan. Izčrpani podatki o njihovi jezikovni rabi v sodobni knjižni slovenščini (torej o zapisu relevantnih enot z vidika opozicije skupaj oz. narazen) bodo pridobljeni z luščenjem podatkov iz referenčnih besedilnih korpusov. Predvidena je izločitev vseh besednih zvez oz. zloženek, ki izkazujejo variantni zapis skupaj oz. narazen in se v korpusu pojavljajo z določeno minimalno frekvenco. Pridobljeni podatki bodo interpretirani z vidika aktualne knjižnojezikovne norme in vzpostavljanja aktualne kodifikacije.

Pri leksemih, pri katerih bo jezikovna raba močno odstopala od kodifikacije (glede na priporočila nacionalnega standardizacijskega telesa), bo slovar kot prednostno navajal obliko, ki je v rabi pogostejša, hkrati pa bo v razdelku *NORMATIVNOST* na neskladje posebej opozorjeno (s pojasnilom, npr. tipa kodificirano *tarokkarte* tudi *tarok karte* in sklicem na ustrezna mesta v pravopisnem priročniku). Isti razdelek bo opozarjal tudi na dejstvo, da se leksemi, ki sicer izkazujejo tudi prilastkovo rabo v stalnih besednih zvezah (npr. *video posnetek, avto pralnica*), v rabi običajno uresničujejo kot del zloženek (npr. *videoposnetek, avtopralnica*).

Prilastkovnik, ki je v slovarski bazi uporabljen kot delovna oznaka, je razumljen kot skladijskofunkcijska kategorija, katere obstoj je povezan s pomenskim premikom leksema. Izraz prilastkovnik je terminološko analogen terminu povedkovnik, ki je v NSSKJ razumljen kot skladijskopomenska kategorija, ki označuje neprimarne skladijske vloge besednih vrst in je prav tako povezana s tipičnim pomenskim premikom.

Leksemi, ki nastopajo v vlogi z ničto končnico sklonljivih prilastkov besednih zvez, pogosto izkazujejo heterogene kategorialne in druge lastnosti, zato so besednovrstno hibridni in jih je težko slovarsko nedvoumno opredeliti kot pridevnike ali samostalnike. Na pridevniškost teh leksemov kaže njihov pomen (in pridevniški tip razlage), saj določajo samostalniško jedro. Poleg tega so lahko sinonimni s pridevniki, npr. *čipna kartica* oz. *čip kartica*, *rock skupina* oz. *rockovska skupina*. Kadar nastopajo kot desni prilastki, se zdi, da izkazujejo predvsem samostalniške atribute (*karte tarot* oz. *tarot karte*). Da ne gre za povsem običajne pridevnike, kot rečeno, posredno opozarja tudi slovenska besedotvorna teorija, ki tovrstne izraze obravnava kot dele medponskoobrazilnih zloženok, in nekatere raziskave sodobnega jezikovnega gradiva.

2.4.3.2.3 Leksemi, ki se tipično rabijo v povedkovodoločilni vlogi

Tipična raba leksema v povedkovodoločilni vlogi, ki je povezana s spremembo njegovih kategorialnih lastnosti in njegovega pomena, je v NSSKJ označena z oznako povedkovnik. Povedkovnik je razumljen kot skladijskopomenska kategorija, ki označuje drugotne skladijske vloge besednih vrst. Gre torej le za ustaljenost rabe v povedkovodoločilni vlogi in ne še za besednovrstno kategorijo. Povedkovnik je v NSSKJ načeloma izkazan v samostojnem pomenskem razdelku, uvaja pa ga oznaka povedkovnik.

Z oznako povedkovnik so v NSSKJ v katerem od svojih pomenov ali podpomenov označeni zlasti leksemi, ki označujejo naravne pojave, npr. *mraz* v *Včeraj je bilo zelo mraz*, ter oceno stanja in ovrednotenja, npr. *groza* v *Groza je bilo čistiti za vami*, in sicer zlasti če izkazujejo izrazite spremembe na ravni kategorialnosti in pomenskosti.

2.4.4 Glagoli s prostim morfemom *se/si*

Glagoli s prostim morfemom *se/si* so prikazani kot samostojne iztočnice, če glagol brez prostega morfema v sodobni knjižni slovenščini ne obstaja, npr. *bati se*, *znočiti se*, *smejati se*, *zapomniti si*. Glagoli, ki se pojavljajo v obliki s prostim morfemom ali brez njega, so (seveda če ne gre za homonime) obravnavani v okviru pomenov in podpomenov istega slovarskega sestavka, npr. *hvaliti (se)*, *spremeniti (se)*, *ubiti (se)*, *sprehajati (se)*. Kot iztočnica je vedno navedena oblika brez prostega morfema, razen če je ta oblika izrazito zaznamovana, npr. *dogovoriti (kaj)* – *dogovoriti se (za kaj)*. Pri nekaterih glagolih prisotnost oz. odsotnost morfema *se/si* ne vpliva na pomen, npr. *jokati* – *jokati se*. Ti primeri so v slovarju, podobno kot dvojnice tipa *drzniti se* in *drzniti si*, prikazani kot dvojnice.

Prostomorfemske oblike glagola so načeloma obravnavane kot posebni pomeni oz. podpomeni pri vseh iztočnicah, v katerih so prikazani glagoli brez prostega morfema. Izjema so glagoli z udeleženskim prostim morfemom oz. njihovi pomeni, npr. *umivati se*, *biti se*, *obleči se*, *tepsti se*, *srečati se*, *čestitati si*, *škodovati si*. Pri teh raba prostega morfema predstavlja le eno od paradigmatičnih možnosti zapolnitve vezljivostnega mesta, kot ga

zahteva glagol v konkretnem pomenu.²³ Prostomorfemski glagoli tega tipa so obravnavani v okviru ustreznih pomenov oz. podpomenov neprostomorfemske oblike glagola (kot ponazarjalno gradivo), saj gre pri njih za pravo povratnost oz. vzajemnost, pri kateri ima vršilec navadno (vsaj nekaj) nadzor(a) nad izvršitvijo dejanja. Na enak način so obravnavane tudi prostomorfemske oblike glagolov, ki izražajo nehotena dejanja, če pri njih glede na neprostomorfemske oblike ni prišlo do očitnih premikov v pomenu, npr. *raniti se, poškodovati se*.

Pri glagolskih leksemih, ki poznajo tako prostomorfemsko kot neprostomorfemsko obliko, gre pogosto predvsem za spremembe v pomenskih lastnostih udeležencev oz. za preureditev udeleženskih vlog. Prostomorfemske oblike glagolov, pri katerih je glede na potencialno neprostomorfemsko obliko prišlo do pomenskega premika, so obravnavane kot posebni pomeni in podpomeni iztočničnega glagola, npr. *spotakniti se, ubiti se, utopiti se, širiti se, premikati se, razbiti se, poročiti se*. Če poseben pomen ali podpomen iztočničnega leksema velja za obliko s prostim morfemom, torej če ima ta oblika poseben pomen, na to opozarja izpis oblike glagola skupaj s prostim morfemom.

umívati /.../ glag. nedov. /.../ **1.** *čistiti telo, del telesa navadno z vodo in milom*: umivati lase, roke, zobe, umivati se z milom /.../

ubíti /.../ glag. dov. /.../ **1.** *povzročiti nasilno smrt*: ubiti človeka, očeta, ženo /.../ **7.** **ubiti se umreti nasilne smrti, zlasti zaradi padca, udarca**: Rad bi se naučil smučati, vendar se boji, da bi se ubil, če bi stopil na smuči **7.1. namerno povzročiti lastno smrt**: Ponudili so mu pištolo, da se ubije sam, vendar je odklonil /.../

sréčati /.../ glag. dov. /.../ **1.** *v gibanju priti mimo ali skupaj, navadno naključno, nenačrtovano*: srečati prijatelja, znanca; srečati medveda; Še vedno čudno gleda, kadar se srečata na kakšni prireditvi /.../ **3.** **srečati se priti skupaj, navadno z določenim namenom, načrtovano**: srečati se z ministrom, predsednikom, županom; Patriarh se je bil pripravljeno srečati s papežem šele po odpravi poglavitnih odprtih vprašanj med cerkvama **3.1. postati deležen, zlasti česa neprijetnega**: srečati se s problemi, težavami; srečati se s smrtjo; srečati se s sodnikom /.../

V okviru ponazarjalnih zgledov ter tipičnih kolokacij in stavčnih vzorcev pri pomenih in podpomenih neprostomorfemske oblike iztočničnega glagola so izkazane tudi posebne skladijske strukture, ki vključujejo prostomorfemske glagole, če so v rabi dovolj običajne, npr. *Zeha se mu, Tu se gre na Uršljo goro, Pleše se mi, Češnje se obirajo poleti, Zdravim se na Polikliniki*.

2.4.5 Stopnjevani pridevniki in prislovi

Stopnjevane oblike pridevnikov in prislovov so v NSSKJ predstavljene v okviru pregibnostno-naglasnih vzorcev. Če stopnjevane oblike pridevnika in prislova razvijajo samostojne pomene, so prikazane kot samostojni pomeni in podpomeni pri osnovni (nestopnjevani) obliki pridevnika in prislova kot iztočnici.

To velja tudi v primerih, ko gre za supletivne osnove. Da bi uporabnik lažje našel geselske sestavke, v katerih so supletivne oblike slovarsko obravnavane, bodo v tiskano izdajo slovarja vključene vodilke. Tudi stalne besedne zveze in druge strukture s stopnjevanimi oblikami pridevnikov in prislovov so obravnavane v okviru izhodiščne, nestopnjevane oblike

²³ Površinski *se* oz. *si* pri njih stoji za (kot del glagola ne tako izraženi) 'sebe, sebi; drug drugega', torej kot predmet v skladijskem vzorcu kdo + dejanje + koga/komu; kadar je od glagola povsem osamosvojen v vlogi zaimka, je ta »sebe, sebi« praviloma tud besedilno uresničen, npr. *Najprej je umil otroka, nato pa še sebe*.

iztočničnega leksema, npr. *boljša polovica* v okviru iztočnice *dober*.

dóber dôbra dôbro prid. /.../ **1.** ki ima pozitivne lastnost, zlasti v moralnem smislu /.../ **4.** le kot osnovnik *ki je uporaben, veljaven*: Kruh ni več dober /.../ **6.** le kot primernik *ki je po kakovosti višji, višjega razreda*: Prodaja le boljše avtomobile

FRAZEOLOGIJA iron. **boljša polovica** partner glede na drugega partnerja, zlasti ženska v razmerju z moškim /.../

2.4.6 Sinonimija

Sinonimi v NSSKJ imajo trojno vlogo, tezavrsko, razlagalno in normativno, pri čemer se vsi vidiki do določene mere prepletajo. Primarni namen prikaza sinonimov je informativne narave.

V NSSKJ so sinonimi razumljeni nekoliko širše kot zgolj jezikovni izrazi, ki imajo isti denotat. Sinonimi, ki imajo povsem enake slovnične, pomenske in pragmatične lastnosti in so v besedilih povsem zamenljivi, so namreč v jeziku izjemno redki. Zato je nujno, da razlaga in drugi podatki v pomenskem delu slovarskega sestavka odslikavajo razlike v njihovem tipičnem okolju in posledično v njihovi rabi. Tako stališče se v NSSKJ odraža v tem, da so sinonimne razlage uporabljene zgolj v izjemnih primerih, v tezavrski vlogi so kot sinonimi navedeni tudi na ravni denotata pomensko zelo podobni leksemi, obstoj stilno-zvrstno nevtralnih sinonimov s široko distribucijo pa to stališče dodatno potrjuje.

Elektronska izdaja slovarja bo povezana z dodatnimi podatki o sinonimiji, vključenimi v *Slovar sinonimov slovenskega jezika*.

2.4.6.1 Sinonimi v tezavrski vlogi

V tezavrskem smislu, torej predvsem v informativni vlogi, so v posebnem mikrostrukturnem razdelku slovarskega sestavka navedeni vsi identificirani sinonimi obravnavanega leksema, in sicer za vsak konkreten pomen oz. podpomen posebej. Sinonimi so opremljeni s kvalifikatorji, če so tako označeni v svojem slovarskem sestavku, frazemi pa so označeni s posebno oznako. Klik na sinonim uporabnika preusmeri v slovarski sestavek, v katerem je sinonim predstavljen kot iztočnica ali večbesedna leksikalna enota, uporabnik pa tam najde podatke o njenih slovnično-pomenskih in pragmatičnih lastnostih.

V slovarski bazi so poleg tega zabeleženi tudi sinonimi, ki so bili kot taki identificirani v okviru analize gradivskih virov, vendar pa je frekvenca njihove rabe premajhna, da bi se kot iztočnice ali večbesedne leksikalne enote v slovar uvrstili.

2.4.6.2 Sinonimi v razlagalni vlogi

V primerjavi s slovensko slovaropisno tradicijo je v novem slovarju raba sinonimov v razlagalni vlogi zelo omejena. Praviloma je navajanje sinonimov v razlagalni vlogi omejeno na leksiko, ki je stilno-zvrstno izrazito zaznamovana, npr. starinska, narečna, pogovorna, pri čemer morata imeti sinonima isti denotat. S sinonimno razlago so lahko razloženi tudi frazemi, npr. *iti/oditi v krtovo deželo* 'umreti'. V razlagalni vlogi so uporabljene sinonimi, ki so v knjižnem jeziku nevtralni, splošno znani in v rabi uveljavljeni.

2.4.6.3 Sinonimi v normativni vlogi

Sinonimi, ki v okviru tezavrskega prikaza niso okvalificirani, so navedeni tudi neposredno za

razlago. Uporabnika opozarjajo na obstoj stilno-zvrstno nevtralnih in zato neokvalificiranih sinonimov (npr. *fuzbal* : *nogomet*). Ti sinonimi so navedeni po abecedi, razmerje med njimi v NSSKJ ni opredeljeno. Če je tudi sam leksem v konkretnem pomenu neokvalificiran, slovar razmerja med njim in njegovimi neokvalificiranimi sinonimi ne opredeljuje.

umréti /.../ glag. dov. /.../ **1. prenehati živeti**; SIN. pog., ekspr. crkniti, pog., ekspr. čivkniti, frazem iti rakom žvižgat, frazem stegniti pete, pog., ekspr. škripniti: umreti v nesreči /.../
crkniti -em glag. dov. /.../ **1. pog. poginiti**: Sosedu je crknil konj /.../ **2. pog., ekspr. umreti**: Raje crknem, kot da bi odnehal /.../
čivkniti -em glag. dov. /.../ **1. oglasiti se s kratkim, visokim glasom**: Ptič je tiho čivknil /.../ **2. pog., ekspr. umreti**: Prezgodaj je čivknil /.../
škripniti -em glag. dov. /.../ **1. zaradi trenja, drgnjenja dati kratek, visok glas**: Pripeljal je vlak in zavore so škripnile **2. pog., ekspr. umreti**: Lansko jesen je škripnil /.../
stégniti in **stegníti** -em glag. dov. /.../ **1. spraviti v položaj, ko sosednji deli med seboj ne tvorijo kota**: stegniti roko, nogo, vrat /.../ **3. stegniti se** pog., ekspr. *umreti*: Stegnil se je od infarkta /.../ FRAZEOLOGIJA **stegniti pete umreti**: Čakali so, kdaj bo stari stegnil pete /.../
žvižgati -am glag. nedov. /.../ FRAZEOLOGIJA **iti rakom žvižgat** **1. propasti**: Gostišče je šlo rakom žvižgat **2. izraža, da česa ni več**: Zima je šla rakom žvižgat in pomlad se že kar lepo začinja **3. umreti**: Nobenih neumnosti, sicer bo vaš lepoteč šel rakom žvižgat
bolšják -a [boušjak] m /.../ pog. *trg, na katerem se prodajajo navadno rabljene stvari*; SIN. boljši trg: mestni bolšjak /.../
cigàn -ána m /.../ **1. slabš. Rom**: tolpa ciganov; Slišati je bilo obilo negotovanj predstavnikov prebivalcev, češ da cigani kradejo njihovo imetje /.../
prótvírusnik -a m /.../ *protivirusni program*; SIN. antivirusnik, antivirusni program: namestiti protivirusnik /.../

2.4.7 Terminologija

Izhodiščno terminološki izrazi v NSSKJ niso obravnavani v okviru terminološkega gnezda, ampak kot pomeni oz. podpomeni iztočnice, če gre za enobesedne izraze, oz. v razdelku STALNE BESEDNE ZVEZE, če gre za večbesedne izraze. Eksplicitni znak izhodiščne terminološkosti, kadar izraz pomensko še vzpostavlja povezavo s strokovnim področjem, je ne glede na njegovo eno- ali večbesednost raba terminološkega kvalifikatorja.

Predstavljena obravnava je smiselna glede na védenje, da so izhodiščni termini, ki jih vključujemo v splošni razlagalni slovar, del splošne leksike – pomenske in slovnične lastnosti izhodiščnega termina so namreč v splošnem razlagalnem slovarju načeloma opisane le, če se leksem dovolj pogosto pojavlja v besedilih, ki imajo relativno širok krog naslovnikov – zato se podrejajo načelom leksikografske in ne terminografske obravnave. Zanje je torej tako kot za druge lekseme ključen prikaz njihovega pomena (oziroma njihovih tipičnih slovnično-pomenskih lastnosti) ter rabe v tipičnem besedilnem okolju. Drugačna obravnava glede na drugo leksiko zato ni smiselna, kljub temu da determinologizirani termini lahko ohranjajo povezavo s pojmovnim sistemom strokovnega področja, pri čemer ne gre za neposredno klasifikacijo z vidika pojmovnega sistema strokovnega področja. Razlage izhodiščno terminološke leksike v splošnem slovarju morajo izpolnjevati kriterij vsebinske pravilnosti (tj. razlaga ne sme vsebovati elementov, ki so s strokovnega vidika napačni, neustrezní), praviloma pa ne prinašajo tako podrobnih in natančnih podatkov kot definicije v terminoloških slovarjih.

Za primerjavo prikazujemo definicijo termina *klorofil* v terminološkem slovarju in razlago izhodiščnega termina *klorofil* v splošnem slovarju:

klorofil /.../ biokem., fiziol. *fotosintezno barvilo zelene barve v cianobakterijah (Cyanobacteriota), evkariontskih algah in višjih rastlinah, ki absorbira svetlobno energijo, jo pretvarja v kemično, z absorpcijskim vrhom v modrem in rdečem delu spektra, zgrajeno iz porfirinskega obroča z magnezijem v sredini in iz alifatskega alkohola fitola, pri čemer ima pri posameznih zvrsteh tudi različne stranske skupine* /.../

(Botanični terminološki slovar)

klorofil /.../ bot. *zeleno barvilo, ki omogoča v rastlinski celici nastajanje ogljikovih hidratov* /.../

(SSKJ)

Pri leksikografski obravnavi izhodiščno terminološke leksike v NSSKJ v osnovi izhajamo iz dveh ocen, v obeh primerih je ocena rezultat analize rabe izhodiščno terminološkega izraza v gradivskih virih:

- a) kakšna je stopnja determinologizacije obravnavanega izraza in
- b) v kolikšni meri je izhodiščno terminološki izraz uporabniku slovarja poznan oz. ali je splošno rabljen.

Podatke pridobimo z analizo gradivskih virov v korpusu, pri čemer smo pozorni na to, ali determinologizirani izraz glede na termin ohranja glavne pomenske značilnosti, kako pogosta in besedilno razpršena je njegova raba, v katerih besedilnih tipih se izraz uporablja, kateri vidik (strokovni ali nestrokovni) je v besedilih izpostavljen, ali so tipični kolokatorji determinologiziranega leksema in njegove slovnične lastnosti drugačni kot pri terminu v strokovnih besedilih ipd.

Popolnoma determinologizirane termine (npr. *stavek* 'enota jezikovnega sporočila, sestavljena iz besed', *verižna reakcija* 'vrsta povezanih dogodkov, ki sledijo izhodiščnemu') obravnavamo v okviru pomenov in podpomenov eno- ali večbesednih leksikalnih enot, in sicer enako kot drugo, tj. izhodiščno neterminološko leksiko, saj pri njih povezave s pojmovnim sistemom strokovnega področja ni več, zato tudi niso označeni s terminološkim kvalifikatorjem.

Delno determinologizirani termini so obravnavani drugače. Če na podlagi analize gradiva ocenimo, da so v rabi manj pogosti, zlasti pa, če so uporabniku manj znani, poleg tega pa so rabljeni v bolj ali manj enakem pomenu, a z manj poglobljeno konceptualizacijo, in na podoben način kot v strokovnih besedilih, so označeni s terminološkim kvalifikatorjem. Poleg tega je pri njihovi razlagi v večji meri upoštevan strokovni vidik: razlaga je po vsebini podobna definiciji, le da je splošno razumljiva, poljudna in ne vsebuje ozkostrokovnih besed, hkrati pa izhodiščnega termina ne umešča v pojmovni sistem strokovnega področja. Pri redakciji delno determinologizirane leksike, označene s terminološkim kvalifikatorjem, ponazarjalno gradivo ne vključuje večbesednih terminov, katerih del je izhodiščno terminološki leksem, obravnavan kot iztočnica ali večbesedna leksikalna enota. Pri obravnavi izhodiščnega termina *peroksid* tako kot kolokacije npr. ne navajamo zveze *vodikov peroksid*, ker gre za samostojni izhodiščni termin.

Pri delno determinologiziranih terminih, pri katerih na podlagi analize njihove rabe ocenimo, da so splošnejše znani (oz. uporabnikom dobro znani) in rabljeni pogosto, terminološkega kvalifikatorja ne pripišemo (npr. pri leksemih *alergija*, *astma*, *vejica*, *kontracepcija*). Pri

razlaganju tovrstnih determinologiziranih terminov je lahko izpostavljen drug, tj. nestrokovni vidik pomena, če takšno interpretacijo in prikaz podatkov upravičuje analiza gradiva. Pri leksemu *peroksid* je tako npr. izpostavljen podatek, da se uporablja predvsem pri beljenju, zlasti beljenju las. Poleg tega so pri prikazu lastnosti takšnega determinologiziranega termina upoštevane tudi pomenske in druge spremembe, ki jim je leksem pri prehajanju v splošno leksiko podlegel, npr. tipično sopojavljanje z drugimi kolokatorji, spremembe v slovničnem obnašanju itd.

pêroksid /.../ **1.** iz kemije *spojina vsaj enega atoma elementa z dvema med seboj vezanima atomoma kisika*: molekula peroksida; raztopina peroksida; V molekuli peroksida je šibka vez med kisikovima atomoma; Peroksidi se uporabljajo kot raketna goriva, v raztopinah pa kot belilna sredstva za volno in lase ter kot antiseptiki; Peroksidi v trdnem stanju so jedki in oksidirajo **2.** *snov v kemičnih sredstvih, ki se uporablja za beljenje, zlasti las*: Frizer bo enako količino barve in peroksida na vaših laseh pustil delovati dvajset do trideset minut; Mnoga belila za zobe vsebujejo peroksid; SIN. vodikov peroksid

STALNE BESEDNE ZVEZE

vodikov peroksid iz kemije *spojina dveh atomov vodika z dvema med seboj vezanima atomoma kisika, ki je močan oksidant*: razpad vodikovega peroksida, raztopina vodikovega peroksida; SIN. peroksid (2)

benzoil peroksid iz kemije *spojina iz dveh skupin benzoila, ki ju povezujeta dva med seboj vezana atoma kisika*: gel za zdravljenje aken s 5-odstotnim benzoil peroksidom

klôpni /.../ **1.** *ki je v zvezi s klopi*: klopne bolezni, klopne okužbe /.../

STALNE BESEDNE ZVEZE

klopni encefalitis iz medicine *vnetje možganov in možganskih ovojnic, ki ga povzroča virus, ki ga prenašajo klopi*: cepljenje proti klopnemu encefalitisu; SIN. klopni meningitis, klopni meningoencefalitis

klopni meningitis iz medicine *vnetje možganov in možganskih ovojnic, ki ga povzroča virus, ki ga prenašajo klopi*: zboleti za klopnim meningitisom, cepljenje proti klopnemu meningitisu, bolniki s klopnim meningitisom; SIN. klopni encefalitis, klopni meningoencefalitis

klopni meningoencefalitis iz medicine *vnetje možganov in možganskih ovojnic, ki ga povzroča virus, ki ga prenašajo klopi*: zboleti za klopnim meningoencefalitisom, zaščita pred klopnim meningoencefalitisom, cepljenje proti klopnemu meningoencefalitisu, bolniki s klopnim meningoencefalitisom; SIN. klopni encefalitis, klopni meningitis

Sinonimi (pri čemer gre vedno za lekseme z istim denotatom) so pri izhodiščno terminološki leksiki navedeni le kot informativni dodatek v tezavrskem smislu, zato nimajo normativne oz. standardizacijske vrednosti v smislu ustreznosti termina za pojem v okviru pojmovnega sistema stroke. Kot sinonim pri izhodiščno terminološki zvezi *vodikov peroksid* bo tako npr. naveden leksem *peroksid* v neterminološkem pomenu (in obratno).

Pri redakciji delno determinologizirane leksike, in sicer zlasti, ne pa izključno tiste, ki je označena s terminološkimi kvalifikatorji, sodeluje skupina področnih strokovnjakov. Strokovnjaki sodelujejo pri pregledu vsebinske ustreznosti razlag za izhodiščno terminološko leksiko, ki jih oblikujejo uredniki, in pomagajo pri oblikovanju razlag. Terminološki kvalifikatorji, ki jih pri označevanju izhodiščno terminološke leksike uporabljamo, imajo obliko iz + strokovno področje, npr. iz kemije, iz medicine, iz jezikoslovja.

Izhodiščno terminološka leksika bo v elektronski izdaji povezana s terminološkimi slovarji, ki so na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU nastali po letu 2000 in so

objavljeni na spletišču Terminologišče, ki je organsko povezano s portalom Fran. Na ta način želimo pri uporabnikih uzavestiti razliko med vlogo splošnih in terminoloških slovarjev in jih opozoriti, da sta ta dva tipa slovarjev v izhodišču namenjena za različne skupine uporabnikov in različno uporabo. Splošna leksika namreč nastaja v spontanem jezikovnem razvoju skladno s sporazumevalnimi potrebami govorcev, za oblikovanje terminologije pa je ključnega pomena terminološki dogovor med strokovnjaki.

2.4.8 Skladenjski vzorci in kolokativnost

Glede na spoznanje, da je za govorce pri tvorjenju besedil ključna uporaba deloma vnaprej oblikovanih večbesednih enot, pri katerih je možnost sopojavljanja z drugimi enotami omejena, le na tak način namreč njihova besedila delujejo naravno in običajno, slovar prikazuje tudi najbolj tipične vzorce besedne povezovalnosti – poleg večbesednih leksikalnih enot tudi tipične skladenjske vzorce in kolokacije, v katerih se leksemi uresničujejo.

Kolokacije so statistično prepoznavne sopojavitve najmanj dveh besed, ki predstavljajo vmesni člen med (najbolj) prostimi besednimi zvezami na eni strani in stalnimi zvezami različnih tipov na drugi strani. V slovarju izkazujejo tipične in za govorce sprejemljive sopojavitve najmanj dveh besed – nasproti neobičajnim oz. manj sprejemljivim sopojavitvam.

VISOK	VISOK/VELIK	VELIK
temperatura	strošek	težava
uvrstitev	hitrost	problem
ocena	znesek	presenečenje
položaj	brezposelnost	podjetje

Kolokatorji so v slovarju navedeni za vsak pomen in podpomen obravnavanega leksema posebej, in sicer glede na identificirane tipične skladenjske vzorce, v katerih se leksem običajno pojavlja v besedilih, v okviru posameznega skladenjskega vzorca pa še glede na prepoznane semantične tipe.²⁴ Pri glagolih kolokatorji prikazujejo tipične leksikalne zapolnitve za vezljivostna mesta stavčnih vzorcev. Kot kolokatorji načeloma niso navedena lastna imena. Tipične kolokacije so ponazorjene z nekaj stavčnimi zgledi.

Za prepoznavanje skladenjskih vzorcev in kolokatorjev, v katerih se analizirani leksemi tipično pojavljajo, uporabljamo funkcijo besedne skice orodja Sketch Engine, poleg tega pa podatke pridobimo tudi z analizo naključnega nabora 150–300 konkordanc (glede na predpostavljeno kompleksnost slovarskega sestavka; pri najkompleksnejših slovarskih sestavkih analiziramo še več konkordanc) ter s pomočjo drugih funkcij, ki jih nudi orodje Sketch Engine. Skladenjski vzorci, ki so v njih tipično zastopani, so v slovarju navedeni glede na frekvenco rabe, ki dovolj verodostojno odraža površinskosladdenjsko uresničitev globinskosladdenjskih (propozicijskih) razmerij.

mílo -a /.../ umiti, umivati z milom; uporabiti milo, antibakterijsko milo, tekoče milo, toaletno milo; kos, košček mila /.../

umrėti -em /.../ umreti v letalski, prometni nesreči; umreti v bolnišnici, taborišču, zaporu; umreti zaradi srčnega napada, raka, poškodb, zastrupitve; umreti naravne, nasilne smrti; nenadoma, tragično umreti; Po svetu na leto 48.000 ljudi umre za posledicami melanoma /.../

Kolokatorji znotraj posameznega skladenjskega vzorca so razvrščeni glede na pogostost

²⁴ Gre za lekseme, ki sodijo v okvir istega pomenskega polja.

semantičnih tipov, ki se tipično pojavljajo v besedilni okolici obravnavanega leksema. Metajezik, v katerem izkazujemo podatke o skladenjskih vzorcih in kolokatorjih, je razumljiv širokemu krogu uporabnikov.

Zgled:²⁵

pomagati -am /.../ prizadevati si, da kdo pride iz neugodnega položaja /.../

SKLADENJSKI VZORCI	TIPIČNI KOLOKATORJI
KDO pomaga KOMU KDO pomaga KOMU iz ČESA KDO pomaga KOMU KAKO	KDO: prostovoljci, gasilci, reševalci, svetovalci, donatorji, starši, prijatelji pomagajo
	KOMU: pomagati sočloveku, človeku, otroku, mami, družini, staršem, prijatelju, mladim, bolniku, ponesrečencu, ranjencu, invalidom, odvisnikom, zasvojenecem, beguncem, žrtvam
	iz ČESA: pomagati iz zagate, stiske, težav, krize, zadrege
	KAKO: pomagati z nasveti, denarjem, prispevki, donacijami, sredstvi, subvencijami, posojili
	KAKO: pomagati nesebično, velikodušno, prostovoljno, finančno, denarno

Rada je pomagala tudi revežem, ki jih je bilo v tistih časih povsod dosti.

Del izkupička od prireditve bodo namenili fundaciji Vincenca Drakslerja, ki s svojimi sredstvi pomaga odvisnikom.

Danes deluje v nevladni organizaciji, ki se trudi pomagati žrtvam vojn.

Društvo za razvijanje prostovoljnega dela so pred sedmimi leti ustanovili prostovoljci, ki so preko različnih organizacij pomagali beguncem z območij nekdanje Jugoslavije.

Z zbranim denarjem vseh darovalcev slovenskih občin bodo v Kočevju s prehrano in pralnimi praški pomagali najbolj socialno ogroženim družinam.

2.4.9 Stavčni zgledi

Tipično besedilno okolje leksema v specifičnem pomenu oz. podpomenu je v slovarskem sestavku ponazorjeno še s stavčnimi zgledi, ki ilustrirajo rabo leksema v njegovem naravnem okolju, zato so za uporabnika najbolj neposreden vir informacij o slovnično-pomenskih in pragmatičnih lastnostih leksema. Stavčni zgledi podatke, ki jih navajamo v različnih segmentih slovarskega sestavka (tj. o pomenskih lastnostih leksema v konkretnem pomenu oz. podpomenu, skladenjskih vzorcih, v katerih se tipično uresničuje, tipičnih kolokatorjih v njegovem besedilnem okolju, slovničnih preferencah in omejitvah, besedilnih tipih, v katerih se običajno pojavlja, zvrstni zaznamovanosti leksema ipd.), ponazarjajo, potrjujejo in deloma tudi nadgrajujejo oz. dopolnjujejo. Stavčni zgledi v NSSKJ imajo stavčno obliko in so kot avtentični primerki jezikovne rabe vzeti iz besedilnih korpusov. T. i. iztržke, ki so bili v slovenski slovaropisni tradiciji uporabljeni kot ponazarjalno gradivo, deloma nadomeščajo podatki o tipičnih kolokatorjih leksema v konkretnem (pod)pomenu.

²⁵ Prikaz ni dokončen; pri tem zgledu je vezan zlasti na elektronsko izdajo.

Pri izbiri stavčnih zgledov upoštevamo naslednja načela:

- a) Zgled mora izkazovati rabo leksema v čim bolj tipičnem slovnično-pomenskem okolju (tudi z vidika izkazovanja področja rabe, besedilnega tipa, zvrstnosti ipd.), prispevati mora k osvetlitvi razlage, poleg tega mora delovati naravno.
- b) Primernejši so krajši zgledi (eno- do dvostavčna poved); če so daljši, dolžina zgledov ne sme vplivati na njihovo informativnost.
- c) Zgledi morajo biti čim bolj razumljivi, zato se izogibamo tistim, ki vključujejo manj znane besede, zaimke, deikte ter druge besedilne elemente, za razumevanje katerih je potrebno poznavanje širšega konteksta oz. sobesedila, iz katerega so zgledi vzeti.
- č) Zgled ne sme vključevati elementov, ki bi lahko vzbujali dvom o ustreznosti podatkov, navedenih v drugih segmentih slovarskega sestavka.
- d) Če je mogoče, zgledi niso modificirani. Če so predolgi in jih je mogoče skrajšati, so manj relevantni deli izhodiščnega zgleda izpuščeni (krajšanje je označeno v slovarski bazi), poleg tega so lastna imena iz splošne in pravne korektnosti načeloma nadomeščena z občnoimenskimi leksemi. Mogoči so še drugi besedilni popravki, ki ne vplivajo bistveno na slovnično-pomenske lastnosti jezikovnih elementov zgledov, so pa bistveni za ustrezno delovanje zgleda kot zaključene celote. Zgledi so lahko v omejenem in jasno definiranem obsegu, zlasti če gre za očitne napake, popravljeni tudi z vidika jezikovne pravilnosti in normativnosti, npr. dodajanje vejice, popravljanje zapisa velike začetnice, raba predlogov s/z.
- e) Izogibamo se zgledom, ki vključujejo lastna imena, poleg tega skušamo biti pri izbiri zgledov korektni, družbeno občutljivi in odgovorni, zlasti v odnosu do ranljivih družbenih skupin.
- f) Izogibamo se kopičenju zgledov, ki uporabniku posredujejo enake ali podobne informacije.

V tiskani izdaji bosta pri vsakem pomenu oz. podpomenu eno- ali večbesedne leksikalne enote navedena največ dva stavčna zgleda, v elektronski izdaji te omejitve ni, število stavčnih zgledov je prilagojeno obsegu in kompleksnosti slovarskega sestavka.

2.4.10 Večbesedne leksikalne enote

V NSSKJ sta za večbesedne leksikalne enote predvidena razdelka STALNE BESEDNE ZVEZE in FRAZEOLOGIJA, v katerih bodo slovarsko obravnavane večbesedne leksikalne enote, in sicer tako terminološke in neterminološke (prim. poglavje 2.4.10.1 Stalne besedne zveze) kot frazeološke (prim. poglavje 2.4.10.2 Frazeologija).

Slovarska obravnava večbesednih leksikalnih enot v dveh razdelkih, kot jo konceptualno uvaja NSSKJ, je v slovenski leksikografiji sicer novost, a sledi sodobnejšim leksikografskim trendom, v ospredju katerih je uporabniški vidik, hkrati pa so upoštevana tudi sodobna leksikološka spoznanja. Kljub temu da NSSKJ na makrostrukturni ravni obravnava le enobesedne iztočnice (prim. poglavje 2.1 Iztočnice), pa se na mikrostrukturni ravni tudi večbesednim leksikalnim enotam priznava status slovarskih enot, ki potrebujejo samostojno oz. celovito slovarsko obravnavo. Pri njih načeloma navajamo vse podatke, ki jih v okviru pomskega opisa pripisujemo enobesednim leksemom, npr. slovarsko razlago, slovnične preference in omejitve, stilno-zvrstne podatke, pojasnila v zvezi z normativnostjo, ponazarjalno gradivo ipd.

Neterminološke pomensko prozorne stalne besedne zveze (t. i. sestave), ki ne potrebujejo razlage, so v NSSKJ prikazane ob kolokacijah pri pomenih oz. podpomenu enobesedne

iztočnice, npr. *stenska ura* (pri iztočnicah *stenski* in *ura*). Vse druge stalne besedne zveze, za katere se ob pomenski analizi izkaže, da potrebujejo kakršen koli dodaten pomenski opis, vključno z opredelitvijo terminološkega kvalifikatorja, so obravnavane samostojno v razdelku STALNE BESEDNE ZVEZE, npr. *govorilne ure*, *parkirna ura*, *ogljikov dioksid*.

Frazeologijo v NSSKJ prikazujemo v razdelku FRAZELOGIJA, ločeno od drugih večbesednih leksikalnih enot, pri čemer k temeljnim lastnostim frazeologije prištevamo t. i. frazeološki pomen in ekspresivno vrednost frazeoloških enot v besedilu.

2.4.10.1 Stalne besedne zveze

Stalne besedne zveze so pomensko prozorne ali neprozorne večbesedne leksikalne enote brez frazeološkega pomena. V razdelek STALNE BESEDNE ZVEZE so vključene vse tiste, katerih pomen ni razviden iz njihovih sestavin, pri čemer se držimo načela, da izhodiščno terminološko izrazje v slovarju vedno potrebuje razlago.

Stalne besedne zveze so v NSSKJ načeloma obravnavane na enak način kot enobesedni leksemi, niso pa onaglašene (lahko pa je na spremembo naglasa opozorjeno, npr. **primér** sam., m /.../ STALNE BESEDNE ZVEZE **na primer** [na prímer] /.../), besednovrstno opredeljene (npr. *ledeni čaj* kot samostalniška besedna zveza moškega spola), poleg tega pa pri njih praviloma ni naveden pregibnostno-naglasni vzorec (npr. *ledéni čaj* -ega -a) in drugi podatki, ki so sicer pri enobesednih leksemih običajno navedeni v zaglavju.

V razdelek STALNE BESEDNE ZVEZE so vključene stalne besedne zveze naslednjih tipov:

- a) pomensko neprozorne stalne besedne zveze, pri katerih je vsaj ena izmed besed s pomenskosestavinskega vidika nepredvidljiva in ne tvori frazeološkega pomena, npr. **morska krava velik morski sesalec z valjastim telesom, ki se hrani z morskim rastlinjem, zlasti morsko travo, francoska postelja postelja za dve osebi, ožja od zakonske**;
- b) vse izhodiščno terminološke stalne besedne zveze, ki so v skladu s konceptom označene s terminološkimi kvalifikatorji, npr. **živčni prenašalec** iz medicine *kemična snov, ki prenaša impulze med živčnimi celicami ali med živčnimi in mišičnimi celicami*;
- c) večbesedna pomensko neprozorna lastna imena, npr. **Bela hiša rezidenca predsednika Združenih držav Amerike v Washingtonu**.²⁶

Ključno merilo za samostojno mikrostrukturno obravnavo neprozornih stalnih besednih zvez v razdelku STALNE BESEDNE ZVEZE je s slovnično-pomensko analizo izkazana potreba po pomensko-pragmatičnem opisu stalne besedne zveze v slovarju.

Od stalnih besednih zvez je treba ločiti bolj ali manj ustaljene kolokacije, npr. *bezgov cvet, dati garancijo*, ki jih v NSSKJ vključujemo k ustreznim pomenom in podpomenom iztočnice. Zlasti iz praktičnih razlogov, da ne pride do podvajanja pomenskih podatkov v slovarju, se v NSSKJ pri tistih stalnih besednih zvezah, pri katerih je pomen motiviran s pomenom sestavin te zveze in je zato popolnoma predvidljiv (t. i. sestave), odločamo za prikaz v okviru posameznega iztočničnega pomenskega razdelka in ne v okviru razdelka STALNE BESEDNE ZVEZE, npr. *ajdova moka* 'moka iz ajde', *stenska ura* 'ura, ki je na steni/za na steno', *odvajalni čaj* 'čaj, ki je za odvajanje'.

²⁶ Vključevanje lastnih imen v NSSKJ je sicer zelo omejeno, prim. poglavje Iztočnica.

V tako odločitev nas usmerja tudi spoznanje, da je pri sestavah pogosto sorazmerno težko postaviti stvarno ločnico med stalnostjo in nestalnostjo zveze – torej ali je neka zveza v neki jezikovni skupnosti dovolj ustaljena, da že lahko govorimo o stalni besedni zvezi, ki je s pomenškega vidika povsem motivirana s pomeni svojih sestavin.

Stalne besedne zveze so v NSSKJ navedene v slovarski obliki, npr. *zeleni čaj*, *črni čaj*, njihovo rabo pa prikazuje ponazarjalno gradivo, npr. **zeleni čaj** /.../ pitje, uživanje zelenega čaja; skodelica zelenega čaja; vrečka, žlička zelenega čaja; Raziskovalci so ugotovili, da zeleni čaj znižuje raven holesterola in lajša revmatizem.

2.4.10.1.1 Razporeditev gradiva

Stalne besedne zveze bodo v NSSKJ razporejene po abecedi ne glede na terminološkost oz. tip. Če se je stalna besedna zveza determinologizirala z različnih strokovnih področij, so pomeni razvrščeni po abecedi terminoloških kvalifikatorjev (npr. iz antropologije, iz arheologije, iz medicine, iz tehnike ipd.).

Zgleda:

čaj -a sam., m /.../ STALNE BESEDNE ZVEZE **angleški čaj** /.../; **beli čaj** /.../; **čaj mate** /.../; **čaj rooibos** /.../; **črni čaj** /.../; **indijski čaj** /.../; **ledeni čaj** /.../; **planinski čaj** /.../; **pravi čaj** /.../; **rdeči čaj** /.../; **ruski čaj** /.../; **sadni čaj** /.../; **zeleni čaj** /.../

elektrónski -a -o prid. /.../ STALNE BESEDNE ZVEZE **elektronska denarnica** /.../; **elektronska pošta** /.../; **elektronska varuška** /.../; **elektronski časopis** /.../; **elektronski naslov** /.../; **elektronski smog** /.../

2.4.10.2 Frazeologija

Raziskave kažejo, da jezikovni uporabniki podatke o frazeoloških enotah največkrat iščejo v splošnem enojezičnem razlagalnem slovarju, zato tudi v NSSKJ posebno pozornost namenjamo obravnavi in prikazu frazeologije. Frazeološke enote razumemo kot svojevrstne, z definicijskimi lastnostmi opredeljive jezikovne enote, ki zahtevajo celovito in konceptualno enotno slovarsko obravnavo. Temeljna konceptualna vprašanja v zvezi z leksikografijo frazeologije v razlagalnem slovarju so tri: kaj od frazeologije naj splošni razlagalni slovar slovenskega knjižnega jezika zajame, kje v slovarskem razdelku in kako naj bo heterogeno frazeološko gradivo v slovarju prikazano. V nadaljevanju želimo pojasniti, kako je frazeologija opredeljena v NSSKJ, po katerih merilih vključujemo frazeološke enote v razdelek FRAZEOLOGIJA in kako je gradivo v njem razporejeno in prikazano.

2.4.10.2.1 Opredelitev frazeologije

Frazeologija v NSSKJ predstavlja posebno skupino večbesednih leksikalnih enot z naslednjimi definicijskimi lastnostmi:

- a) večbesedna ustaljena zgradba, ki je lahko besednozvezna ali stavčna, upoštevajoč njeno variantnost;
- b) reproduciranost, ki omogoča, da jezikovni uporabniki frazeme v besedilih prepoznavajo, razumejo in uporabljajo kot celovite večbesedne poimenovalne enote in jih ne tvorijo vsakič sproti po skladenjskih pravilih;

- c) pomenska celovitost, izražena z bolj ali manj nepredvidljivim frazeološkim pomenom, pri čemer pomen frazema ni motiviran s seštevkom pomenov besed, ki frazem sestavljajo;
- č) konotativnost kot inherentna prvina frazeološkega pomena, katere posledica je ekspresivna vrednost frazema in pogosta stilno-zvrstno zaznamovanost v besedilih.

Frazeologija je anomalna jezikovna pojavnost na več jezikovnih ravneh, od leksikalne do besedilne, pri čemer so anomalne lastnosti izražene tako na paradigmatski kot sintagmatski ravni in razumljene v najširšem smislu, od slovničnih, pomenskih do pragmatičnih posebnosti in omejitev. Zato razdelek FRAZELOGIJA ni omejen le na večbesedne besednozvezne in stavčne strukture, npr. *poskusni zajček, srce pade v hlače komu*. Vanj so vključene tudi frazeološke enote z vrednostjo povedi oz. minimalnih besedil (t. i. rečenice), npr. reki in pregovori, pragmatični frazemi ipd., seveda le, kadar izpolnjujejo vse zgoraj navedene definicijske lastnosti. Merila za ločevanje frazeoloških enot od nefrazeoloških večbesednih leksikalnih enot temeljijo na nemotiviranosti frazeološkega pomena in obvezni vsebovanosti konotativnega oz. pragmatičnega pomena pri frazemih.

2.4.10.2 Viri za frazeologijo

V NSSKJ obravnavane frazeološke enote so pridobljene iz več gradivskih virov. Izhodišče predstavlja geslovník enobesednih iztočnic za NSSKJ, pridobljen iz korpusnega gradiva, iz katerega so ob slovnično-pomenski analizi lahko identificirane mnoge frazeološke enote, npr. *amen, roka*. Ker se zavedamo, da je pridobivanje oz. prepoznavanje frazemov (zlasti stavčnih) iz korpusnega gradiva omejeno, npr. *ne imeti pojma o čem*, hkrati pa si v temeljnem razlagalnem slovarju prizadevamo opisati zgleden frazeološki fond sodobne knjižne slovenščine, predstavljajo pomemben gradivski vir frazeologije v NSSKJ tudi frazeološke enote, ki so bile v slovenščini že identificirane v slovarskih priručnikih, npr. SSKJ, *Slovarju slovenskih frazemov*. Njihova aktualnost, vrednost in raba v sodobni knjižni slovenščini bodo preverjene v korpusnem gradivu.

ámen medm. /.../ kot samostalnik **ámen** -a /.../

FRAZELOGIJA:

biti kot/kakor amen v cerkvi/očenašu/molitvi /.../
do amena /.../
in/pa amen /.../
na veke vekov amen /.../

pójem -jma sam., m /.../

FRAZELOGIJA:

ne imeti pojma (*o čem*) /.../
za moje pojme /.../

poljubítí poljúbim glag., dov. /.../

FRAZELOGIJA: poljubiti tla /.../

rôka -e sam., ž /.../

FRAZELOGIJA:

biti pri roki /.../
držati križem rok /.../
imeti *kaj* pri roki /.../
iti na roke *komu* /.../
iz prve roke /.../
pljuniti v roke /.../
roka roko umije /.../

z levo roko /.../
živeti iz rok v usta /.../
bolje vrabec v roki kot/kakor golob na strehi /.../

Slovarski prikaz vseh v NSSKJ vključenih frazemov tako s strukturnega kot pomensko-pragmatičnega vidika temelji na ustrezno interpretiranih korpusnih podatkih. Frazeologija v NSSKJ prikazuje sodobno stanje oz. rabo v sodobni knjižni slovenščini in je ovrednotena tudi z normativnega vidika, npr. *ločiti zrnje od plev* ob normativno manj ustrezni (novejši) varianti *ločiti zrnje od plevela*, ki je v rabi dovolj pogosta, da jo bo NSSKJ tudi registriral.

Razlogi za kombinirano pridobivanje nabora frazeološkega gradiva iz korpusov in obstoječih slovarjev v NSSKJ so:

- a) raba frazema lahko v korpusnih virih izkazuje zelo nizko frekvenco, a jo je mogoče potrditi tudi v drugih jezikovnih virih, npr. *kurji britof*;
- b) v korpusnih virih je lahko izkazana nizka frekvenca rabe besed, ki nastopajo v glavnem v frazeoloških strukturah; redakcija enobesednih leksemov jih zaradi spodnje omejitve frekvenčnega praga pogosto ne bi zajela, npr. pridevnik *pirovski* (108 konkordanc v korpusu Gigafida), samostalniki *zicleder* (42 konkordanc v korpusu Gigafida), *jesihar* kot sestavine frazema *iti v tri pirovske*, *imeti zicleder*, *dreti/vpiti kot jesihar* (registrirani npr. v *Slovarju slovenskih frazemov*);
- c) omejitve pri avtomatskem luščenju podatkov v zvezi s frazeologijo, npr. nekaterih skupin frazemov (glagolskih, stavčnih, pragmatičnih in paremiologija), npr. *biti v letih*, *(a) ti je muca jezik popapala/snedla*; *lepa beseda lepo mesto najde*;
- č) težavno avtomatsko prepoznavanje frazeologije, kadar je lematizirana beseda homonimna s katero od oblik neke druge besedne vrste (npr. *pojem sam.*, *ž – pojem 1. os. edn.*);
- d) prekrivnost dobesedne rabe zveze (vključno z lastnimi imeni) s frazeološko je lahko razlog, da se pri redakcijskem delu frazeologija »spregleda«, npr. *poljubiti tla*, *desna roka: biti čigava desna roka*, *Evin: Evin kostum*, *Mohikanec: poslednji Mohikanec*;
- e) ob pomenski razčlenitvi leksema je frazeologija izmuzljiva oz. je lahko prikazana v okviru pomenskih razdelkov leksemov ali le kot ponazarjalno gradivo, npr. *biti v škripcih* (prim. 2. pomen *škripec* v SSKJ), prim. tudi pomensko razčlenitev besede *abeceda* v SSKJ.

2.4.10.2.3 Frekvenčni prag za vključitev frazeologije

Merilo za vključitev frazeoloških enot v NSSKJ je ob upoštevanju zgoraj omenjenih virov gradivska potrditev rabe frazeološke enote oz. njene variante v sodobni slovenščini. Le v res izjemnih primerih, utemeljenih npr. s pomenskega, etimološkega, kulturološkega, didaktičnega idr. vidika, je (ne)potrditev v korpusnem gradivu diskutabilna in razširljiva na druge gradivske vire, npr. *pisana mati* (4 konkordance v korpusu Gigafida), *kurji britof* (5 konkordanc v korpusu Gigafida), *stric iz ozadja* (2 konkordanci v korpusu Gigafida).

Frekvenčni prag za vključitev frazeologije v NSSKJ je v primerjavi z drugo leksiko nekoliko znižan, ključno vlogo igra tudi potrditev ustaljenega, pomensko nemotiviranega ali kako drugače anomalnega t. i. fraznega jedra v korpusnem gradivu, npr. frazno jedro *rit v varžet* (11 konkordanc) za frazem *iti okoli/okrog riti v varžet*, frazno jedro *iz ozadja* s pogostnostjo pojavitve v podkorpusu Kres 400 konkordanc za frazeološki neologizem *stric iz ozadja*, ki ima v korpusu Gigafida sicer le dve konkordanci.

2.4.10.2.4 Predstavitev frazeološkega razdelka

V razdelek FRAZELOGIJA so vključene vse iz korpusnih in drugih jezikovnih virov ulovljive in določljive frazeološke enote slovenskega jezika, ki imajo v svoji zgradbi iztočnično besedo in izpolnjujejo zgoraj navedene definicijske lastnosti. Podatki, ki jih uporabnik o frazemih dobi v tem razdelku, so: osnovna oblika frazema, njegove morebitne variantne oblike in slovnične omejitve, pomenske in pragmatične lastnosti frazema, njegova stilno-zvrstna vrednost (kadar jo je iz gradiva mogoče določiti in opredeliti), ponazarjalno gradivo in v elektronski izdaji tudi tipične oblike rabe.

2.4.10.2.4.1 Skupine frazeoloških enot

V razdelku FRAZELOGIJA so obravnavane strukturno različne skupine frazeoloških enot, ki jim je skupno to, da zaradi svojih lastnosti in uporabniških potreb (npr. iskanje večbesednih enot v slovarju), potrebujejo samostojno slovarsko večravninsko obravnavo.

V frazeološki razdelek NSSKJ so vključene naslednje skupine frazeoloških enot:

- a) besednozvezni in stavčni frazemi, npr. samostalniški (*poskusni zajček, Avgijev hlev*), pridevniški (*odprte glave*), glagolski (*pustiti koga na cedilu*), prislovni (*za prazen nič, prosto po Prešernu*), stavčni frazemi (*srce pade v hlače komu, v tem grmu tiči zajec*);
- b) primerjalni frazemi (*biti tiho kot miš, bruhati kot vidra*);
- c) pragmatični frazemi, npr. medmetni (*strela gromska*), členkovni (*kje neki, v končni fazi*), stavčni pragmatični frazemi (*pojdi/te se solit, ne sekiraj se*);
- č) minimalni frazemi (*do amena, kot hudič, lomiti ga*);
- d) paremiološke enote, npr. pregovori (*kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade*), reki (*vsak začetek je težak, beseda ni konj*), citati (*kocka je padla*).

Vezniški in predložni frazemi predstavljajo v frazeologiji posebno skupino; podobno kot enobesedni vezniki in predlogi nimajo denotativnega pomena, temveč v jeziku izražajo temeljni sintagmatski razmerji, prirednost in podrednost. Glede na to, da nimajo konotativnega pomena in so frazemi pravzaprav le v širšem smislu, jih v NSSKJ ne prikazujemo v frazeološkem razdelku, temveč v razdelku STALNE BESEDNE ZVEZE, npr. v primeru *da, na primer, kljub temu da*, ali (redkeje) v okviru ustreznega iztočničnega pomenskega razdelka pri pomenih oz. podpomenih, npr. *in sicer*. Slovarski prikaz se pri njih osredotoča na slovnično obvestilnost in prikazuje njihove slovnične funkcije.

2.4.10.2.4.2 Razporeditev gradiva

Frazemi so v NSSKJ razvrščeni po abecedi prve sestavine osnovne (invariantne) oblike frazema. Kvalifikatorji (npr. slabšalno, ironično, vulgarno) ne vplivajo na razporeditev frazemov. Zgled razporeditve slovarskih oblik frazemov v frazeološkem razdelku iztočnice *hruška* v NSSKJ:

mešati/pomešati jabolka in hruške
pasti s hruške
pasti/padati kot (zrela) hruška
prodati/prodajati jabolka za hruške
znati več kot (samo) hruške peči

2.4.10.2.4.3 Podatki o frazeoloških enotah

Frazemi, v NSSKJ prikazani v svoji slovarski obliki in z morebitnimi variantnimi oblikami, so v frazeološkem razdelku pomensko opisani in prikazani v razmerju do knjižnojezikovne norme ter ponazorjeni z zgledi rabe. Za elektronsko izdajo NSSKJ je predviden tudi izpis podatkov o tipičnih oblikah rabe, ki bodo pridobljeni na osnovi korpusne analize.

Frazemi, ki so v NSSKJ vključeni v frazeološki razdelek, so že inherentno opredeljeni kot ekspresivne jezikovne enote in s tem čustvenostno zaznamovane v besedilu. Te lastnosti, zajete že s samo vključitvijo enote v frazeološki razdelek, pri frazemih ne označujemo še dodatno z ekspresivnim kvalifikatorjem (ekspresivno), kot je bilo to značilno npr. za SSKJ. Seveda pa njihovo eksplicitneje izraženo ekspresijo, ki jo je iz besedil mogoče določiti, v slovarju označuje za to predviden ekspresivni kvalifikator, npr. slabšalno, vulgarno, ironično ipd.

Frazeološki razdelek prinaša podatke o pomensko-pragmatičnih lastnostih frazeoloških enot, ki imajo v svoji zgradbi iztočnično besedo, njihovi normativnosti ter besedilnozvrstni zaznamovanosti. Novost v slovenski leksikografiji splošnih razlagalnih slovarjev je, da so vse frazeološke enote in njihove leksikalizirane variante prikazane v slovarski obliki, zato lahko na mikrostrukturnem nivoju govorimo o t. i. frazeološki iztočnični enoti kot osnovni, stalni obliki frazema, ki jo sestavljajo zaporedje in vrsta sestavin, minimalno število sestavin in razmerja med njimi. To pomeni, da so samostalniški frazemi navadno prikazani v imenovalniku ednine, npr. *boljša polovica*, glagolski frazemi v nedoločniku z ustreznimi vezljivostnimi določili, npr. *soliti komu pamet*, stavčni frazemi in paremiološko gradivo stavčno, npr. *v tem grmu tiči zajec, kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima*. Vezljivostna določila so prikazana tako, da se ločijo od sestavin frazeološke zgradbe, npr. **imeti kaj pri roki**. Ta način razporeditve in prikaza raznovrstnega frazeološkega gradiva se zdi najoptimalnejši za vse izdaje splošnega razlagalnega slovarja.

2.4.10.2.4.4 Pomenski opis

V NSSKJ so frazeološke enote pomensko opisane po istih načelih kot druge leksikalne enote: stavčnočlenske frazeološke enote, tj. samostalniški, glagolski, pridevniški, prislovni frazemi, imajo pomenskosestavinski tip razlage oz. sinonimno razlago, nestavčnočlenske frazeološke enote, tj. medmetni in členkovni frazemi, pa imajo funkcijski oz. stavčni tip razlage. Pomensko-pragmatični opis je predviden tudi pri paremiološkem gradivu, čeprav gre pri tem za minimalne besedilne enote.

2.4.10.2.4.5 Ponazarjalno gradivo

Raba osnovne oblike frazeoloških enot je prikazana s ponazarjalnim gradivom pri vseh pomenih oz. podpomenih. Pregovori praviloma niso ponazorjeni z zgledi rabe, lahko pa imajo prikazane tipične oblike rabe v sodobni knjižni slovenščini.

Zgled razdelka FRAZELOGIJA:

rôka -e sam., ž /.../	
FRAZELOGIJA	TIPIČNE OBLIKE RABE
biti pri roki 1. biti na razpolago: Če ima veliko strank, pošlje nekoga, ki je pri roki 1.1 biti lahko, hitro dostopen: Čisto pri roki so lekarna, zdravstveni dom in druge nujne službe ter inštitucije	biti pri roki [kaj/kdo] je pri roki [kaj/koga] ni pri roki biti vedno/takoj/vselej pri roki biti najbolj pri roki biti vse pri roki

<p>imeti kaj pri roki 1. imeti kaj na razpolago: Če nimate pri roki sveže bazilike, jo nadomestite s pol žličke origana</p>	<p>imeti [kaj] vedno/takoj/vselej/zmeraj pri roki imeti vse pri roki imeti [kaj] ravno pri roki [kdo] nima pri roki [česa] če [česa] nimate pri roki</p>
<p>bolje vrabec v roki kot/kakor golob na strehi pregovor <i>bolje biti zadovoljen z manj, imeti realne želje kot prevelika pričakovanja in nedosegljive cilje</i></p>	<p>bolje imeti vrabca v roki kot goloba na strehi bolje držati vrabca v roki kot imeti goloba na strehi raje vrabec v roki kot golob na strehi boljši (je) vrabec v roki kot golob na strehi</p>

Frazeološke variante, ki so vključene v slovar, so v slovarski bazi zaradi lažjega iskanja po elektronski izdaji navedene v celoti. Variante si načeloma sledijo od pogostejše k manj pogosti, npr. *trobiti/tuliti/pihati v isti/en rog: trobiti v en rog, tuliti v en rog, trobiti v isti rog, pihati v isti rog*. Zaradi večje slovarske obvestilnosti navajamo tudi vidske variante glagolskih frazemov, za katere imamo gradivske potrditve, npr. *delati/narediti iz muhe slona: delati iz muhe slona, narediti iz muhe slona*.

Čeprav se zavedamo, da je normativnost v frazeologiji težje določljiva kot pri drugih leksikalnih enotah, skušamo v NSSKJ, kolikor je mogoče, tudi pri frazeologiji upoštevati načela normiranja, ki veljajo za enobesedno leksiko. Normativna vrednost frazeoloških enot v NSSKJ je ob morebitni enaki pogostosti izražena s hierarhično razporeditvijo frazeoloških variant oz. so normativni podatki prikazani v razdelku **NORMATIVNOST**, npr. *ločiti/ločevati zrnje/zrno od plev/plevela: ločiti zrnje od plev, ločevati zrnje od plev, ločiti zrno od plev, ločevati zrno od plev*, normativno manj ustrezna dvojnica: *ločiti zrno od plevela, ločevati zrno od plevela, ločiti zrnje od plevela, ločevati zrnje od plevela*.

Iz načina slovarskega prikaza so razvidne tudi fakultativne frazeološke sestavine, ki so v oklepajih, npr. *imeti (vse) niti v (svojih) rokah: imeti vse niti v rokah, imeti niti v rokah, imeti vse niti v svojih rokah, imeti niti v svojih rokah*.

Ker imajo frazeološke enote pogosto drugačne slovnične lastnosti kot slovarska iztočnica (sestavina frazema), so v slovarski bazi besednovrstno označene, npr. *boljša polovica* samostalniški frazem, *imeti (vse) niti v (svojih) rokah* glagolski frazem; Izpis tega podatka v slovarju ni predviden.

Slovarske oblike frazemov so v elektronski izdaji slovarja navedene v vseh slovarskih sestavkih, katerih iztočnica je uvrščena v geslovnik NSSKJ in predstavlja sestavino frazema (razen npr. pri glagolskih primitivih, veznikih, predlogih, variantnih sestavinah), npr. *iti rakom žvižgat* v iztočnicah *rak* in *žvižgati, križana gora* v iztočnicah *križan* in *gora*, *padati kot domine* v iztočnicah *padati* in *domine*, *imeti (veliko) pod palcem* v iztočnici *palec*, *ni govora* v iztočnici *govor* ipd.

2.5 Slovarske oznake in slovarska pojasnila

Slovarske oznake in pojasnila so v NSSKJ štirih vrst:

- a) slovnične oznake,
- b) slovnična pojasnila,

- c) kvalifikatorji,
- č) kvalifikatorska pojasnila.

Slovnične oznake in slovnična pojasnila prinašajo slovnično opredelitev eno- ali večbesednih leksikalnih enot glede na njihove slovnične lastnosti.

Kvalifikatorji in kvalifikatorska pojasnila prinašajo pomensko in pragmatično opredelitev eno- ali večbesednih leksikalnih enot glede na stilno vrednost, krajevno in časovno razširjenost ter druge pomenske oz. pragmatične dejavnike in dopolnjujejo siceršnji pomenski opis.

Slovarske oznake (tj. slovnične oznake in kvalifikatorji) so natančno opredeljene in njihov nabor je predviden vnaprej, ob redakciji pa se bo lahko še dopolnjeval. Slovarska pojasnila (kvalifikatorska in slovnična) so namenjena natančnejši opredelitvi okoliščin rabe leksema. Njihov nabor je zato v primerjavi z naborom slovarskih oznak še bolj odprt in se bo ob naraščanju števila redakcij sproti dopolnjeval.

Slovarske oznake uporabniku posredujejo jasne in natančne informacije o rabi. Uporabljene so samo, če je to nujno potrebno, in sicer po tehtnem premisleku in z argumentirano odločitvijo.

Označene so lahko eno- ali večbesedne leksikalne enote, njihov pomen ali podpomen. Slovarske oznake in pojasnila so navedeni na različnih mestih v zaglavju eno- in večbesednih enot, v pomenskem delu slovarskega sestavka pa zlasti pred razlago, ob skladenjskih vzorcih ipd. Kolokacije in stavčni zgledi niso označeni, lahko pa so označene pomensko prozorne neterminološke stalne besedne zveze, ki ne potrebujejo posebne razlage in so prikazane pri pomenih in podpomenih iztočničnega leksema.

V tiskani izdaji so slovarske oznake večinoma zapisane z okrajšavo, v elektronski izdaji pa so navadno izpisane v celoti ali nadomeščene z nazornejšim opisom (npr. ž – samostalnik ženskega spola, tudi – manj ustrezna dvojnica).

2.5.1 Slovnične oznake in slovnična pojasnila

Analiza obsežnega jezikovnega gradiva v korpusu v večini primerov omogoča slovarski prikaz aktualnih in preverljivih slovničnih podatkov, zato predstavlja odraz sodobnih jezikovnih dejstev. Slovnični podatki so v pomenskorazlagalnem slovarju pri slovničnih leksemih (predlogi in vezniki) temeljna prvina, medtem ko so pri predmetnopomenski leksiki dopolnilna informacija, izražena s sistemom slovničnih oznak in pojasnil. Z njimi se opredeljujejo besedna vrsta, definicijske kategorialne lastnosti, konverznost ter nekatere druge slovnične posebnosti in omejitve.

Iztočnice so besednovrstno določene, npr. samostalnik (sam.), glagol (glag.), členek (člen.). Izjeme so:

- a) leksemi, katerih besednovrstnost sinhrono ni nedvoumno določljiva (*kriplje, pretega; rad, mar; narko* itd.); nekaterim je pripisana le skladenjskopomenska oznaka povedkovnik;
- b) okrajšave (okrajš.);
- c) nepregibne besede ali deli leksemov s slovničnim pomenom, zlasti kot sestavina sklopa, ki so označene kot členica (*bi, koli*).

Leksikalizirane krajšave imajo poleg besednovrstne oznake pripisano še oznako kratica (krat.) ali simbol (simb.).

S slovničnimi oznakami so označene tudi spremembe kategorialnih lastnosti leksema. Na konverznost opozarjajo oznake tipa kot + besedna vrsta, npr. kot samostalnik (*brezposelni*), kot medmet (*bog*). Povedkovnik in prilastkovnik sta razumljena kot zgolj skladijski vlogi (prim. poglavje 2.4.3 Spremembe kategorialnih lastnosti leksemov).

Pri samostalniku in glagolu so z ustrezno slovnično oznako obvezno določene tudi njune definicijske kategorialne lastnosti, kot so slovnični spol (m, ž, s), podspol živosti (živ.) in glagolski vid (dov., nedov.).

V slovarju so eksplicitno označeni tudi zaimki (samostalniški, pridevniški in prislovni) in števnik (glavni, vrstilni, ločilni, množilni).

pàč člen. /.../
délati -am glag. nedov. /.../
òh medm. /.../
pred predl. /.../
príden -dna -o prid. /.../
zeló prisl. /.../
máčka -e sam., ž /.../
in vez. /.../
čígáv -a -o prid. zaim. /.../
kám prisl. zaim. /.../
tí sam. zaim. /.../
dvá glav. štev. /.../
trój -a -e loč. štev. /.../
dvójen -jna -o množil. štev. /.../

Slovnične omejitve so prikazane s slovničnimi oznakami (mn.) ali s slovničnimi pojasnili (navadno zanikano).

Oblikovne in naglasne lastnosti leksemov so v tiskani izdaji prikazane v pregibnostno-naglasnih vzorcih, predstavljenih v slovarskem uvodu, v zaglavju slovarskega sestavka pa so navedene le oznake vzorcev. V elektronski izdaji so te značilnosti izpostavljene v paradigmatškem prikazu v razdelku IZGOVOR IN OBLIKE.

2.5.2 Kvalifikatorji in kvalifikatorska pojasnila

Kvalifikatorji natančneje opredeljujejo zvrstno pripadnost in stilno učinkovanje eno- in večbesednih leksikalnih enot, njihovih pomenov in podpomenov ter tako prinašajo podatke o širše razumljeni normativnosti.

Okvalificiranost v okviru **socialne zvrstnosti** določa odstopanje od kultivirane, v (javnih, formalnih) govornih položajih ustaljene, predvidljive in vsaj pretežno s kodifikacijo usklajene leksike slovenskega knjižnega jezika, ki je večinoma razširjena tako v govorjenih kot zapisanih besedilih. Leksika, ki je torej splošno sprejeta, ustaljena, ima uzaveščeno razmerje do norme in je kultivirana, primerna za formalne govorne položaje, je torej knjižna in z vidika socialne zvrstnosti nezaznamovana. Zaznamovanost gre v dve smeri, bodisi proti izrazito omejeni rabi v posebej izbranih govornih položajih za izrecno poudarjanje jezikovne

kultiviranosti in umetnosti v smislu izkazovanja lastne jezikovne zmožnosti (tj. v ozkoknjižno) bodisi proti manj formalni rabi, tj. najprej v pogovornost (knjižno in neknjižno), po potrebi tudi v narečnost, sleng, otroški govor.

Zmožnost široke **funkcionalne razčlenjenosti leksike** omogoča členitev na ravni funkcijske zvrstnosti. Pri tem je v NSSKJ posebej izpostavljeno izrazje, ki v splošni jezik prihaja z različnih strokovnih področij. Za označevanje leksikalnih enot in pomenov z značilnostmi publicističnih, poslovno-uradovnih in umetnostnih besedil predlagamo označevanje z opisnimi kvalifikatorskimi pojasnili, in sicer z neposredno navedbo besedilnih tipov in obrazcev, v katerih se določeno izrazje pojavlja (prim. poglavje 2.5.2.6.3 Značilni konverzacijski obrazci).

Za podrobnejše opredeljevanje **stilne raznolikosti** uporabljamo ekspresivne kvalifikatorje. Zaznamovana in nezaznamovana leksika odražata bodisi tip objektiviziranih (npr. strokovna besedila) ali subjektiviziranih sporočil (npr. leposlovje) ali njun preplet (npr. publicistika), kar pri tvorjenju besedil pomeni premišljeno izbiranje jezikovnih sredstev, ki bodo omogočila ali onemogočila posredovanje čustvene komponente. Pojavljanje posameznih enot v značilnih besedilnih obrazcih bo označeno z opisnimi kvalifikatorskimi pojasnili, ekspresivni kvalifikatorji pa dopolnjujejo pomenski opis in posredujejo informacijo o odnosu uporabnika do ubesedene pojavnosti oz. predmetnosti.

S kvalifikatorskimi pojasnili torej opozarjamo na značilno rabo leksike glede na različne funkcijske zvrsti in besedilne tipe (npr. označevanje leksikalnih enot, značilnih predvsem za publicistična besedila, poslovno-uradovna besedila, umetnostna besedila ali še natančneje, denimo v publicističnih besedilih s področja športa), glede na različne besedilne obrazce (npr. psovke, kletvice, pozdravi, pregovori), glede na govorno uresničitev zapisa s simbolom, vrstilnim števnikom. Prav tako kvalifikatorska pojasnila označujejo prevzetost, opozarjajo na redko naglasno, glasovno ali oblikovno dvojnico, namenjena pa so tudi podrobnejši krajevni oz. časovni opredelitvi (npr. na območju X, od leta X do leta Y, v času XY, v obdobju XY).

Predlagamo torej naslednjo tipologijo kvalificiranja: socialnozvrstni, funkcijskozvrstni, ekspresivni, časovni in normativni kvalifikatorji ter kvalifikatorska pojasnila.

Označene enote imajo lahko hkrati po več kvalifikatorjev oz. kombinacijo kvalifikatorja in kvalifikatorskega pojasnila, le da se morajo v takšnih primerih kvalifikatorji oz. kvalifikator in kvalifikatorsko pojasnilo med seboj ustrezno vsebinsko dopolnjevati.

Predlagana tipologija bo, če se bo pri delu z gradivom za to pokazala potreba, naknadno ustrezno dopolnjena, za smiselne predloge pa ostajajo odprta tudi poimenovanja kvalifikatorjev.

2.5.2.1 Socialnozvrstni kvalifikatorji

V okviru socialne zvrstnosti skušamo slovenski jezikovni prostor z vidika družbene in geografske členjenosti zajeti kar najbolj celovito, primerno aktualni jezikovni stvarnosti, pri čemer različne idiome opazujemo v razmerju do knjižnega jezika. Z zavedanjem potrebe po temeljnih sociolingvističnih raziskavah dajemo v premislek naslednjo tipologijo.

2.5.2.1.1 Ozkoknjižno (ozkoknjiž.)²⁷

S kvalifikatorjem ozkoknjižno so označene leksikalne enote, pomeni in podpomeni, ki se navadno uporabljajo v javnih formalnih govornih položajih, pogosto tudi v zapisanih besedilih, in sicer za poudarjanje razgledanosti, izobraženosti, kultiviranosti, kulturnosti in svetovljanstva. Te enote lahko vključujejo sestavino privzdignjenosti, vznesenosti in slovesnosti, pogosto tudi starinskosti, npr. *alma mater*, *globočina*, *livada*, *snidenje*, *slehernik*. Ob tovrstnih leksemih je pogosta kombinacija kvalifikatorjev ozkoknjižno in polcitatno.

2.5.2.1.2 Knjižno pogovorno (knjiž. pog.)

Kot knjižno pogovorne so označene leksikalne enote, njihovi pomeni in podpomeni, ki so značilne za javne in poljavne neformalne govorne položaje, ko gre za bolj neposredno sporazumevanje med naslovniki, npr. *punca*, *siguren*, *vozniška*. Tovrstno izrazje ima večinoma nevtralno ustreznico.

Kadar je leksikalno enoto mogoče natančneje umestiti v okvir mestnih govoric, socialnozvrstnemu kvalifikatorju dodamo še kvalifikatorsko pojasnilo, npr. Trst z okolico, Ljubljana z okolico.

2.5.2.1.3 Neknjižno pogovorno (neknjiž. pog.)

Kot neknjižno pogovorne so označene leksikalne enote, njihovi pomeni in podpomeni, ki so značilni za zasebne in poljavne, zlasti neformalne govorne položaje, ko gre za neposredno sporazumevanje med naslovniki; v formalnih javnih govornih položajih se jih praviloma ne uporablja. Te enote imajo praviloma nevtralno ustreznico, npr. *žajfa*, *šajba*, *fršlus*.

2.5.2.1.4 Narečno (nar.)

Kvalifikator narečno + pojasnilo o arealu, tj. o zemljepisni omejenosti narečne leksikalne enote (kadar jo je mogoče pripisati), npr. nar. kor., označuje, da je leksikalna enota, njen pomen ali podpomen značilna za določeno območje slovenskega jezikovnega ozemlja, npr. **bíca** (nar. kor. *babica*), **žégen** (nar. zah. *pokopališče*), **sestrič** (nar. štaj. *bratranec*). Te enote imajo navadno nevtralno ustreznico.

2.5.2.1.5 Slengovsko (sleng.)

Kot slengovske so označene leksikalne enote, njihovi pomeni in podpomeni, ki v širšo rabo prihajajo prek mladostniškega govora – a so že relativno ustaljene –, npr. *bejba*, *ful*, *skenslati*. Gre za širše razumevanje slenga kot svojevrstnega načina izražanja, značilnega za mladostnike, pogosto pa tovrstno izrazje uporabljajo tudi starejši in tako skušajo ohranjati aktualizacijo in atraktivnost izrečenega oz. pritegniti pozornost. Te enote imajo navadno nevtralno ustreznico.

2.5.2.1.6 Otroško (otr.)

Leksikalne enote in pomeni oz. podpomeni, ki se pojavljajo predvsem v sporazumevanju med odraslimi in otroki, npr. *papcati*, *spančkati*, *kakec*, *medo*, so okvalificirani kot otroški, pri čemer ima tovrstno izrazje že samo po sebi ekspresivno vrednost.

²⁷ Če se bo izkazalo, da razlikovanje od siceršnjega neoznačenega knjižnega besedišča ni dovolj jasno oz. da tovrstne enote dovolj povedno označijo kvalifikatorji starinsko, vzneseno in polcitatno, kvalifikatorja ozkoknjižno ne bo.

2.5.2.2 Funkcijskozvrstni kvalifikatorji

2.5.2.2.1 Terminološki kvalifikatorji

Terminološki kvalifikatorji opredeljujejo strokovno področje, s katerega izhaja leksikalna enota, ki se je delno determinologizirala. Tovrstne leksikalne enote bodo označene s kvalifikatorjem iz + strokovno področje, npr. iz arheologije, iz medicine, iz sociologije. Če se leksikalna enota, pomen ali podpomen uporablja na več področjih, je zapisanih več kvalifikatorjev (npr. iz medicine, iz veterine) ali pa strokovno najširši in vsebinsko najprimernejši (npr. iz tehnike).

artroskopija /.../ iz medicine *pregled notranjosti sklepa, zlasti kolena, navadno z operacijo* /.../

izmenjevalec /.../ **1.** iz strojništva *naprava za izmenjevanje toplote s pomočjo plina, tekočine, navadno vode, zlasti pri ogrevanju, hlajenju* /.../

2.5.2.2.2 Drugo

Leksikalne enote, njihovi pomeni in podpomeni, ki se pojavljajo npr. zlasti v publicističnih, poslovno-uradovanih ali umetnostnih besedilih, so označeni z opisnim kvalifikatorskim pojasnilom, npr. v poslovno-uradovanih besedilih, v publicističnih besedilih, v umetnostnih besedilih. Kadar jim je mogoče pripisati točno določene tipske oznake, jih čim bolj natančno opredelimo, npr. v publicističnih besedilih s področja glasbe **OZ.** v reportažah, v poeziji, v oglasnih besedilih ipd. Če se bo pri urejanju oz. redigiranju gradiva izkazalo za relevantno, bomo za tovrstne leksikalne enote, njihove pomene in podpomene uvedli samostojne kvalifikatorje, tj. poslovno-uradovano (posl.-urad.), publicistično (publ.), umetnostno (umetnostn.); prim. poglavje 2.5.2.6 Kvalifikatorska pojasnila.

2.5.2.3 Ekspresivni kvalifikatorji

Ekspresivna leksika poleg denotativnega pomena izraža tudi subjektivni vrednotenjski odnos govorca do poimenovanega. Ekspresivnost je bipolarna in se vselej giblje na osi pozitivno–negativno.

2.5.2.3.1 Ekspresivno (ekspr.)

S kvalifikatorjem ekspresivno so označene leksikalne enote, pomeni in podpomeni, pri katerih vrednotenjski odnos govorca do poimenovanega ni natančno določljiv, npr. *čenča*, *fantastičen* ('ki se pojavlja v visoki stopnji'; 'nenavadno, izredno lep'), *grandiozen*.

2.5.2.3.2 Evfemistično (evfem.)

Leksikalna enota, pomen ali podpomen, s katerimi se želi govorec izogniti neprijetnemu, včasih tudi neprimernemu izrazu, npr. *dolgoprstnež* 'tat, kradljivec', *okajen* 'nekoliko pijan, vinjen', *oditi* 'umreti'.

2.5.2.3.3 Vzneseno (vznes.)

Leksikalna enota, pomen ali podpomen, s katerimi govorec izraža posebno spoštljiv, slovesen odnos do poimenovanega, npr. *labodji spev* 'zadnje pomembno delo pred smrtjo', *naročje* 'varstvo, zavetje'.

2.5.2.3.4 Ironično (iron.)

Leksikalna enota, pomen ali podpomen, s katerimi govorec izraža prikrit posmeh in ima pogosto nasproten pomen od izhodiščnega, npr. *cvetka* 'neumna izrečena, zapisana misel', *idila* 'mirno, zadovoljno življenje'.

2.5.2.3.5 Ljubkovalno (ljubk.)

Leksikalna enota, pomen ali podpomen, s katerimi govorec izraža nežnost, ljubkovalnost in se uporablja v zasebnem, intimnem govoru, npr. *miškica*, *sonček*, *srček*.

2.5.2.3.6 Slabšalno (slabš.)

Leksikalna enota, pomen ali podpomen, s katerimi govorec izraža negativen odnos, zaničevanje, prezir, npr. *baba*, *čvekati*, *debeluh*.

2.5.2.3.7 Šaljivo (šalj.)

Leksikalna enota, pomen ali podpomen, s katerimi govorec izraža neresen, hudomušen, šaljiv odnos, npr. *abrahamovec*, *bučman*.

2.5.2.3.8 Vulgarno (vulg.)

Leksikalne enote, pomeni ali podpomeni, s katerimi govorec izraža nespodoben, prostaški odnos, navadno do tabuizirane pojavnosti (zlasti izločanje, spolnost in iz te leksike motivirana leksika), npr. *pizda*, *fukati*, *jeba*.

2.5.2.4 Časovni kvalifikator

2.5.2.4.1 Starinsko (star.)

Leksikalna enota, pomen ali podpomen, ki so bili nekoč splošno rabljeni, danes pa učinkujejo arhaično. Ti izrazi imajo lahko ekspresivno sestavino, pogosto pa delujejo tudi kot ozkoknjižni, npr. *ako*, *akoravno*, *kititi se*, *sušec*.

2.5.2.5 Normativni kvalifikatorji

Normativni kvalifikatorji označujejo razmerja med dvojnicami; prim. poglavje 2.3 Dvojnice.

2.5.2.5.1 Normativno enako ustrezna dvojnica (in)

Kvalifikator stoji pred normativno enako ustrezno dvojnico, npr. *punk* in *pank*.

2.5.2.5.2 Normativno manj ustrezna dvojnica (tudi)

Kvalifikator stoji pred normativno manj ustrezno dvojnico, ki se v knjižnem jeziku v rabi ali umika ali uveljavlja, npr. *lizing* tudi *leasing*.

2.5.2.5.3 Normativno ustrežnejša dvojnica (gl.)

Kvalifikator stoji pred normativno ustrežnejšo in v rabi bolj razširjeno dvojnico, ki izkazuje identične slovnično-pomenske značilnosti kot njena pisna dvojnica, npr. *olimpiada* gl. *olimpijada*.

2.5.2.6 Kvalifikatorska pojasnila

Kvalifikatorska pojasnila so kvalifikatorjem podobne daljše opisne oznake, ki:

- a) opisujejo funkcijsko zvrst, v kateri se označena leksikalna enota ali pomen oz. podpomen pojavlja;
- b) določajo besedilni tip, v kateri se označena leksikalna enota ali pomen oz. podpomen pojavlja;
- c) določajo konverzacijske obrazce, v katerih se označena leksikalna enota ali pomen oz. podpomen pojavlja;
- č) poudarjajo vezanost leksikalne enote oz. izraženega pomena, podpomena na posamezni prenosnik;
- d) označujejo stopnjo prevzetosti;
- e) opozarjajo na redko naglasno, glasovno ali oblikovno dvojnico ali pa
- f) prinašajo razširjeno informacijo o okolju oz. času, v katerem pojem živi, ali način, po katerem je treba razumeti razlago.

Navadno stojijo takoj za kvalifikatorjem oz. pred razlago iztočnice ali pred večbesedno leksikalno enoto, ki jo opredeljujejo (če ta nima posebne razlage).

2.5.2.6.1 Označevanje funkcijskozvrstne pripadnosti

Leksikalne enote, njihovi pomeni in podpomene, ki se pojavljajo npr. zlasti v publicističnih, poslovno-uradovanih ali umetnostnih besedilih, so označeni s kvalifikatorskim pojasnilom, npr. v poslovno-uradovanih besedilih, v publicističnih besedilih, v umetnostnih besedilih.

Če se bo pri urejanju oz. redigiranju gradiva izkazalo za relevantno, bomo za tovrstne leksikalne enote, njihove pomene in podpomene uvedli samostojne kvalifikatorje, tj. poslovno-uradovano (posl.-urad.), publicistično (publ.), umetnostno (umetnostn.).

2.5.2.6.2 Besedilnotipski opisi

Kadar je leksikalnim enotam, njihovim pomenom in podpomenom mogoče pripisati točno določene tipske lastnosti, značilnosti, te čim bolj natančno opredelimo, npr. v publicističnih besedilih s področja glasbe, v poeziji, v oglasnih besedilih ipd.

2.5.2.6.3 Značilni konverzacijski obrazci

Kadar je določene leksikalne enote mogoče povezati z značilnimi konverzacijskimi obrazci (npr. *psovka*, *vljudnostni obrazci*, *kletvica*, *pregovor*, *pozdrav*), so ti navedeni v okviru kvalifikatorskih pojasnil. Značilnosti v kvalifikatorskih pojasnilih zabeleženih besedilnih obrazcev bodo posebej opredeljene, npr. *kletvica – navadno kulturno nesprejemljiva medmetna beseda ali besedna zveza, s katero izražamo nezadovoljstvo, negativno razpoloženje, marsikdaj tudi kot mašilo.*

2.5.2.6.4 Sklicevanje na prenosnik

Za označevanje leksike, katere tipična raba je vezana na govorjena besedila, npr. *lojtra* (za zapisani znak #), *tretji* (za zapis 3. v pomenu 'marec'), *afna* (za zapisani znak @), se uporablja kvalifikatorsko pojasnilo zlasti v govorjenih besedilih.

2.5.2.6.5 Podatek o zapisu, ki ni skladen z razmerjem črka – glas, kot je določeno za slovenski knjižni jezik (polcitatno)

S kvalifikatorskim pojasnilom polcitatno označujemo iztočnice, ki so podomačene le v izgovoru, oblikoslovju in besedotvorju, morda prilagojene v pomenu, ne pa tudi v zapisu izvorno tujega korenskega morfema, npr. *jazz*, *corpus delicti*, *nietschejanec*, *reiki*. Tako so označene tudi nepregibne slovarske enote tipa *a capella*, ki jih izgovarjamo podomačeno. Če podomačitev v izgovoru, besedotvorju in oblikotvorju ni potrebna, kot je primer *ad acta*, je polcitatnost utemeljena predvsem s skladenskimi razlogi in dejstvom, da imajo tovrstne besede in besedne zveze v slovenščini pomen, ki ga poznajo tudi tisti govorniki, ki ne razumejo jezika dajalca. Citatnih besednih zvez tipa *ab urbe condita* slovar ne navaja, ker niso del slovenskega jezika.

2.5.2.6.6 Podatek o pogostosti izgovorne oz. oblikovne dvojnice (redko)

Kvalifikatorsko pojasnilo redko se uporablja pri opredeljevanju razmerij med naglasnimi, glasovnimi in oblikovnimi dvojnici.

Uvaja dvojnico, ki je v razmerju do iztočnice redka in navadno ni nevtralna. V elektronski izdaji slovarja je ta informacija zabeležena v razdelku IZGOVOR IN OBLIKE, v tiskani izdaji pa v slovarskem uvodu pri prikazu pregibnostno-naglasnih vzorcev ter v zaglavju slovarskih sestavkov. Kvalifikatorsko pojasnilo redko dejansko nadomešča enega ali več natančnejših kvalifikatorjev (npr. narečno, starinsko), ki pa jih je težko opredeliti povsem enoznačno, npr. *Imn volcjé*, *Tmn dolgé*, *Ied brhèk brhkà brhkò*, *Ied jezêro*.

2.5.2.6.7 Drugo

Kvalifikatorska pojasnila prinašajo tudi podrobnejše informacije o slovarski enoti, njenem pomenu in podpomenu v času (od 1991 do 2005, v obdobju francoske revolucije) in okolju (v Severni Ameriki) oz. o načinu, po katerem je treba razumeti razlago (v alternativni medicini).

franšiza /.../ **3.** iz športa, žarg., v Severni Ameriki *športno moštvo, ki tekmuje v okviru lige*: Franšiza v ligi NBA danes stane štiristo milijonov dolarjev /.../

pokojninski /.../ STALNE BESEDNE ZVEZE **pokojninski bón** /.../ od 1992 do 2002 *vrednostni papir, ki ga dobi delavec v rednem delovnem razmerju namesto neizplačanega osebnega dohodka in ga lahko proda ali zamenja za polico dodatnega pokojninskega zavarovanja* /.../

reiki /.../ v alternativni medicini *metoda naravnega zdravljenja s polaganjem rok, skozi katere se ustvarja tok univerzalne življenjske energije* /.../

tólar /.../ **1.** od 8. oktobra 1991 do 14. januarja 2007 *denarna enota Republike Slovenije*: plačevati s tolarji, milijon tolarjev; cena, znesek v tolarjih; varčevanje v tolarjih, zamenjava tolarjev z evri /.../

2.6 Besedotvorni podatki

V NSSKJ je razdelek BESEDOTVORJE relevanten zlasti za samostalniške iztočnice. Pri teh iztočnicah slovar sistematično prikazuje naslednje skupine prvostopenjskih tvorjenk (glede na iztočnico, ne pa glede na stopnjo tvorjenosti tvorjenke kot take):²⁸

²⁸ Obravnava besedotvorja v NSSKJ se opira na teoretična spoznanja skladenskega besedotvorja, hkrati pa se zaveda določenih odstopanj od teh spoznanj, ki so odvisna od zgodovinskih in sociolingvističnih okoliščin.

- a) svojilni pridevniki,
- b) manjšalnice,
- c) feminativi (in po potrebi maskulinativi), vključno s poimenovanji za samice oz. samce živalskih vrst.

Zaradi uporabniških pričakovanj je pri skupini *c* navedeno tudi tvorjenkam pomensko sorodno izrazje (pri iztočnici *jelen* je denimo naveden izraz *košuta*).

V slovarju so lahko prikazane še druge prvostopenjske tvorjenke iz iztočnic različnih besednih vrst, če se pri analizi gradiva izkaže, da za to obstajajo utemeljeni razlogi (sporazumevalne zadrege uporabnikov, normativni vidiki ipd.).

Vse prvostopenjske tvorjenke predvidenih tipov so v slovarju navedene, če so obravnavane kot samostojne iztočnice. Predvideno je, da bodo v tem razdelku prikazane tudi vse tiste iz iztočnice tvorjene prvostopenjske tvorjenke, ki se kot iztočnice v slovar sicer ne bi uvrstile, v gradivu pa presegajo minimalni znižani frekvenčni prag.²⁹

Oblike, kot so stopnjevane oblike pridevnikov, prislovov in neosebne glagolske oblike, so predmet oblikotvorja, ne pa besedotvorja, in so zato sistematično obdelane v okviru pregibnostno-naglasnih vzorcev (prim. poglavje 2.2.3 Pregibnostno-naglasni vzorci).

Podatki o drugostopenjskih tvorjenkah glede na iztočnico so navedeni v slovarskih sestavkih, v katerih kot iztočnice nastopajo prvostopenjske tvorjenke glede na iztočnico. V besedotvornem razdelku je torej prikazana največ ena dodatna besedotvorna stopnja. Izjema so tiste tvorjenke, pri katerih vmesna tvorbena stopnja obstaja le potencialno, ni pa besedilno uresničena, npr. *opičnjak* bo naveden pri *opica*, ne pa pri **opični*.

V razdelku BESEDOTVORJE je poleg onaglašene slovarske oblike tvorjenke naveden le podatek o tipu tvorjenke (npr. manjšalnica, feminativ, svojilni pridevnik) in morebitnih naglasnih dvojnicah. Če je taka tvorjenka tudi iztočnica v slovarju, uporabnik do slovarskega sestavka dostopa s klikom na tvorjenko. Če ima iztočnica več tvorjenk istega tipa, slovar načeloma prinaša tudi okvirni podatek o njihovi normativni vrednosti.

Primeri:³⁰

dekan

svojilni pridevnik: dekánov

ženska oblika: dekánja, dekánka, dekánica

jelen

svojilni pridevnik: jelénov

manjšalnica: jelénček

ženska oblika: košúta

opica

moška oblika: ópičjak/opičják, opičnják

²⁹ Predvidoma vsaj 25 pojavitev v korpusu Gigafida, pri čemer je ta frekvenčni prag ocenjen glede na obseg korpusa v letu 2014.

³⁰ V tem prikazu hierarhizacija in način predstavitve tvorjenk glede na normativne podatke še nista zajeta.

2.7 Etimologija

Če je bila v času, ko so pisali koncept za obstoječi SSKJ, zamisel, da bi bile slovarske iztočnice opremljene tudi z etimološkimi osvetlitvami, še težko uresničljiva, je v zadnjih desetletjih slovenska etimološka stroka tako napredovala, da si je danes mogoče zadati tudi to nalogo. V NSSKJ bodo slovarske iztočnice splošnega razlagalnega slovarja prvič v zgodovini slovenske leksikografije tudi etimološko pojasnjene. S tem bomo sledili primerom dobrih praks slovarjev, kot so *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Dudnov *Deutsches Universalwörterbuch*, *Tolkovyj slovar' ruskogo jazyka* Ožegova, francoski Robertovi slovarji ipd.

Etimološke osvetlitve vsebinsko zaokrožujejo slovar, ki ima sicer primarno sinhrono usmeritev (izhodišče). Skrbijo za bolj celosten opis jezika, etimološki vidik pa je nepogrešljiv predvsem pri problematiki, povezani s homonimijo.

Kot je pokazal odziv na *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika*, so bile etimološke osvetlitve izpostavljene kot ena najbolj sprejetih novosti, zato bomo z njihovo vključitvijo upoštevali tudi želje uporabnikov.

Etimolog v etimološki osvetlitvi strne daljši slovarski sestavek etimološkega slovarja v zgoščen niz informacij, ki mora biti tako strokovno ustrezen kot uporabniku razumljiv. Tudi pri etimologiji se kaže, kako je pomembno, da v tako temeljno delo, kot je novi slovar, vključimo znanje prejšnjih generacij, nadgrajeno z novimi spoznanji.

Etimološka osvetlitev se v elektronski izdaji nahaja v posebnem razdelku, v tiskani pa na koncu slovarskega sestavka. Posamezne etimološke osvetlitve v elektronski izdaji slovarja bodo prek klikljivega [Več ...](#) na koncu etimološke osvetlitve povezane z ustreznimi slovarskimi sestavki iz spletno objavljenih slovenskih etimoloških slovarjev.

Etimološke osvetlitve so zasnovane po načelu kontinuitete jezika in pomena. To pomeni, da besedno gradivo (ležeče prikazani leksem ali večbesedna leksikalna enota), ki ni pomensko razloženo, pomeni isto kot prvi ležeče prikazani leksem ali večbesedna leksikalna enota na njegovi levi, in da besedno gradivo, ki ni opredeljeno glede na jezik, pripada istemu jeziku kot besedno gradivo (prvi ležeče prikazani leksem ali večbesedna leksikalna enota) pred njim. Če prvi ležeče prikazani leksem etimološke osvetlitve ni pomensko razložen, je njegov pomen enak ali vsaj zelo podoben pomenu slovarske iztočnice. Če ni opredeljen glede na jezik, je slovenski.

Razlaga znakov:

E	uvaja v etimološko osvetlitev (samo v tiskani izdaji slovarja)
<	nastalo v redovitem jezikovnem razvoju iz
←	prevzeto (in prilagojeno) iz
↑	sklic (samo v tiskani izdaji slovarja)
=	ima isti izvor kot, je v diahronem oziru enako kot
≅	je približno enako kot
*	neizpričano (rekonstruirano)
˘	navednici za pomen
+	uvaja v zlaganje ali sestavo
-	morfemska meja

Znak < se uporablja tudi pri tistih razvojih, ki so zelo redko predvidljivi, npr. *gomila* iz pslov. **mogýla*. Pri pomenskih razvojih ta znak uvaja v starejši pomen; pomeni torej »razvoj iz starejšega pomena«.

Ti in ostali znaki, uporabljeni v etimoloških osvetlitvah, bodo v elektronski izdaji slovarja, tako kot krajšave za jezike, samodejno razloženi ob približanju kurzorja. Na enak način bodo na kratko pojasnjeni nekateri posebni znaki, ki označujejo foneme, kot so npr. laringali in nosniki.

V sklicevanje uvaja v tiskani obliki slovarja znak ↑, v elektronski pa bo klik na ustrezni leksem uporabnika prestavil na etimološko osvetlitev ustrezne iztočnice. V pričujočem besedilu so leksemi s povezavo na slovarski sestavek z ustrezno etimološko osvetlitvijo (klikljivi leksemi v elektronski izdaji) predstavljeni v podčrtanem tisku.

2.7.1 Tipi etimoloških osvetlitev

Etimološke osvetlitve v slovarju so:

- a) sklicevalne (sklic na leksem, ki je obravnavan na drugem mestu v slovarju),
- b) polne.

Sklicevalne etimološke osvetlitve sestojijo iz navedbe motivirajočega leksema.

Etimološke osvetlitve tvorjenk so sklicevalne ali pretežno sklicevalne.

balónar /.../ E balon
balónarstvo /.../ E balonar
balónarski /.../ E balonar

Če je potrebno, je sklicu dodano pojasnilo.

rezáj /.../ E rezati po zgledu vezaj

Če motivirajoči leksem v slovarju ne nastopa kot iztočnica, je izpisan v etimološki osvetlitvi. Če v slovenščini ni izpričan, je to označeno z zvezdico pred leksemom.

odštékan /.../ E iz *odštekati se* iz štekati
ogljikohidratni /.../ E iz *ogljikohidrat* iz ogljik + hidrat
špòn /.../ E iz *šponati* ← nem. *spannen*
obvòd /.../ E iz **obvesti* iz vesti

Elementi, ki niso samostojni, se pa ponavljajo v etimoloških osvetlitvah, bodo v elektronski izdaji slovarja zbrani posebej. Uporabniku se bo razdelek z etimološko osvetlitvijo odprl ob kliku.

psoslôvec /.../ E pes + -slovec
...slôvec /.../ E < stcslov. ...*slovьcb* iz *sloviti* 'govoriti'

V tiskani izdaji bodo ti elementi razloženi ob vsaki pojavitvi posebej:

psoslôvec /.../ E ↑pes + ...*slovec* < stcslov. ...*slovьcb* iz *sloviti* 'govoriti'

Iz starejših jezikovnih plasti podedovani leksemi imajo polne etimološke osvetlitve, ki segajo do izvora, vendar najgloblje do indoevropskega prajezika. Pritegne se gradivo iz sorodnih, najprej slovanskih, za rekonstrukcijo po potrebi tudi drugih indoevropskih jezikov, ki utemeljuje etimološko osvetlitev. Pri pisanju posebnih znakov v indoevropskih in praslovanskih rekonstrukcijah se držimo večinsko uveljavljenih načel slovenske akademske tradicije.

oródje /.../ **E** = cslov. *orodije*, hrv., srb. *òrūđe*, star. češ. *orudí* < pslov. **orodьje*, morda k red Več ...
búmbar /.../ **E** = hrv., srb. *bùmbar* 'čmrlij, debeluh', nar. bolg. *bъbár* 'hrošč' < pslov. **bǫbarъ* iz **bǫbati* 'zibati se, tolči' Več ...

Mnoge etimološke osvetlitve so mešane: sklic na leksem, ki je razložen na drugem mestu, predstavlja enega od več elementov etimološke osvetlitve.

bombéta /.../ **E** ← it. *bombetta*, prvotno 'bombica', glej bomba

Pri prevzetih leksemih navajamo tujejezično predlogo in sledimo njenemu razvoju skozi čas do izvornega pomena ali besedotvornega predhodnika, ki jo pojasnjuje.

kúrzor /.../ **E** ← angl. *cursor*, prvotno 'tekač', ← lat. *cursor* iz *currere* 'teči'
êkstazi /.../ **E** ← angl. *ecstasy*, prvotneje 'ekstaza, zamaknjenost', ← stfr. *extasie*, glej ekstaza
kôkpit /.../ **E** ← angl. *cockpit*, prvotneje 'prostor za mornariške kadete pod palubo' < 'petelinje bojišče', iz *cock* 'petelin' + *pit* 'jama'
funk /.../ **E** ← angl. *funk*, prvotneje 'star, starinski, močan (o siru)' < 'smrad', tvor. k stfr. *fungier* 'kaditi se' < srlat. *fumigare* iz *fūmus* 'dim'
file² /.../ **E** ← angl. *file*, prvotneje 'kartoteka' < 'vrvica, na kateri so nanizani dokumenti', ← srfrc. *fil* 'vrvica, nit' < lat. *fīlum*
mílka /.../ **E** po prvotno švic. blagovni znamki *Milka* (od 1901) iz nem. *Mil(ch)* 'mleko' + *Ka(kao)* 'kakav'
trendsetter /.../ **E** ← angl. *trendsetter* k *set a trend* 'ustvariti trend' iz trend + tvor. od *set* v pomenu 'postaviti, določiti'

V primerih, ko etimološka osvetlitev brez dodatnih podatkov ne bi bila dovolj za razumevanje nastanka leksema, so etimološki osvetlitvi dodana dodatna enciklopedična pojasnila.

ébola /.../ **E** (← nem. *Ebola*, angl. *Ebola*) po reki *Ebola* v Zairu, kjer je bil prvi opisani primer bolezni 1976
mutsu /.../ **E** ← angl. *Mutsu (apple)* '(jabolko) *mutsu*' po pokrajini *Mutsu* na Japonskem

2.7.2 Plasti besedja s stališča motiviranosti

- a) nemotivirano (*malha*) – sem spada tako podedovano kot prevzeto besedje,
- b) motivirano – tvorjenke (*malhica*).

Etimološke osvetlitve nemotiviranega besedja so pretežno polne, etimološke osvetlitve motiviranega besedja pa pretežno sklicevalne.

2.7.2.1 Nemotivirano besedje

Besedje, ki je s sinhronega vidika nemotivirano. Sem spada tako domače kot prevzeto besedje.

hčí /.../ **E** = steslov. *dъшти*, hrv., srb. *kčí*, rus. *dóčb*, češ. *dcera* < pslov. **dъt i* = lit. *dukté*, stind. *duhitár-*, gr. *thygátēr*, got. *daúhtar* < ide. **d^hugh₂tér*; prvotni pomen ni znan Več ...

málha /.../ **E** ← srvnem. *malhe* 'usnjena torba, žep v plašču' ali stvnem. *malha, malaha* 'usnjena torba'

2.7.2.2 Motivirano besedje (tvorjenke)

V to skupino spadajo leksemi, ki so v slovenščini nastali po kakem tvornem besedotvornem postopku.

málhica /.../ **E** malha

Na enak način so obravnavani tudi leksemi, za katere ni mogoče ugotoviti, ali so prevzeti v celoti ali so nastali v slovenščini iz prevzetih elementov, npr. *filmofil*.

Pri etimoloških osvetlitvah sestavljenk razlikujemo med enonaglasnimi in večnaglasnimi sestavljenkami. Večinoma enonaglasne predpanske tvorjenke so etimološko osvetljene s sklicno navedbo motivirajočega leksema, dvonaglasne prave sestavljenke tudi s sklicno navedbo predpanskega obrazila. V etimološke osvetlitve sestavljenk, ki niso zgolj sklicevalne, uvaja predlog »iz«. Če besedna podstava obstaja, a je ni v slovarju, je izpisana in etimološko osvetljena, če ni osvetljena na kakem drugem mestu.

odklíkati /.../ **E** klikati

razvójnik /.../ **E** razvoj

naspídirati /.../ **E** iz *spidirati* iz speed

prèdkúhani /.../ **E** iz *predkuhati* iz pred + kuhati

zamrízni /.../ **E** iz *mrzniti* = cslov. *mrъznōti*, hrv., srb. *mŕznuti*, rus. *měrnutъ*, češ. *mrznout* < pslov. **mъrznōti* k mraz

Priredne zloženke so razložene s kazalkami na sestavne dele leksema (klikljivi leksemi v elektronski izdaji slovarja).

črkóvno-števílski /.../ **E** črkovni + številski

obrtno-industrijski /.../ **E** obrtni + industrijski

obveščeválno-várnostni /.../ **E** obveščevalni + varnostni

Pri tvorbi iz predložnih zvez in večbesednih leksikalnih enot (podredne zloženke) ter sklopov je v etimološki osvetlitvi navedena najverjetnejša motivirajoča večbesedna leksikalna enota, v katero uvaja predlog »iz«, s povezavami na ustrezne slovanske iztočnice. Predložne zveze oz. večbesedne leksikalne enote so tiskane ležeče in niso onaglašene.

čezcéstni /.../ **E** iz čez cesto

dòdiplómski /.../ **E** iz do diplome

prèdinformácijski /.../ **E** iz pred informacijsko (dobó)

bógvé /.../ **E** iz bog ve

toplogrêdni /.../ **E** iz topla greda

osmofébruarski /.../ E iz *osmi februar*
znánstvenofantástični /.../ E *znanstvena fantastika*
besedilopísec /.../ E iz *pisec besedila*
kavopívec /.../ E iz *pívec kave*
okoljevárstvo /.../ E iz *varstvo okolja*
nevémkólikokrat /.../ E iz *ne vem kolikokrat*
stóinèn /.../ E iz *sto in en*

Zloženske z enim ali več okrnjenih delov so osvetljene tako, da so okrnjeni deli (afiksoidi) navedeni v oklepaju.

glinopór /.../ E *glina + (stiro)por*
mlekomát /.../ E *mleko + (avto)mat*
igrotéka /.../ E *igra + (biblio)teka*
kočérja /.../ E *ko(silo) + (ve)čerja*
kondomát /.../ E po zgledu nem. *Condomat* iz *kondo(m) + (avto)mat*
frangléščina /.../ E po zgledu frc. *franglais* iz *fran(coščina) + (an)gleščina*

Zloženske, ki niso nastale na podlagi stalne večbesedne leksikalne enote, so etimološko osvetljene s kazalkami na vse polnopomenske sestavne dele leksema ali njihove besedotvorne predhodnike.

begosúmje /.../ E *beg + sum*
ozkogléd /.../ E *ozek + gledati*

Etimološka osvetlitev pri kraitvi je taka:

móbi /.../ E skrajšano iz *mobitel*
végi /.../ E po zgledu angl. *veggie* skrajšano iz *vegetarijanec*
fótka /.../ E po zgledu hrv., srb. *fótka*, češ. *fotka*, polj. *fotka* skrajšano iz *fotografija*

O univerbizaciji ali poenobesedenju govorimo, kadar iz stalne večbesedne leksikalne enote nastane nov leksem, pri čemer se nejdni leksem večbesedne leksikalne enote obrusi, jedni pa nadomesti s priponskim obrazilom. V izvorno motivirajočo večbesedno leksikalno enoto uvaja »poenobesedeno iz«.

poprávec /.../ E poenobesedeno iz *popravni izpit*
devetlétka /.../ E poenobesedeno iz *devetletna osnovna šola*
trilétka /.../ E poenobesedeno iz *triletno obdobje* po zgledu *petletka*

Etimološka osvetlitev izlastnoimenskih leksemov po potrebi sestoji iz navedbe motivirajočega lastnega imena ali večbesedne leksikalne enote z lastnim imenom z dodatnimi pojasnili, v katero uvaja predlog »po«. Če je lastno ime del osnovne večbesedne leksikalne enote, je etimološka osvetlitev taka kot pri tvorjenkah iz občnoimenskih večbesednih leksikalnih enot.

cánkar ... /.../ E po pisatelju *Ivanu Cankarju* (1876–1918), upodobljenem na bankovcu
úzi ... /.../ E ← angl. *Uzi* po izraelskem inženirju *Uzielu Galu* (1923–2002) z vzdevkom *Uzi*
veselošólec /.../ E po imenu tekmovanja *Vesela šola*
bližnjevzhódni /.../ E po zemljepisnem imenu *Bližnji vzhod*
čezevrópski /.../ E iz *čez Evropo*

Kratice domačega izvora nimajo etimološke razlage, kratice tujega izvora pa so etimološko osvetljene z navedbo razvezave v izvornem jeziku, pri čemer so v kratici neupoštevani deli navedeni v oklepajih.

VÍP /.../ **E** ← angl. *VIP*, kratica za *v(ery) i(mportant) p(erson)* 'zelo pomembna oseba'

Sestavljenke s tujimi predponskimi obrazili se obravnavajo nekoliko drugače. V takih primerih je v elektronski izdaji slovarja uporabljena sklicevalna etimološka osvetlitev. Za elemente, ki niso samostojni, se pa ponavljajo v etimoloških osvetlitvah, velja, kot že povedano, da bodo v elektronski izdaji zbrani posebej. Uporabniku se bo razdelek z etimološko osvetlitvijo odprl ob kliku.

tránsmaščôbni /.../ **E** trans... + maščoben

trans... /.../ **E** ← lat. *trans* 'čez, nad'

V tiskani izdaji bodo ti elementi pomensko razloženi ob vsaki pojavitvi.

tránsmaščôbni /.../ **E** iz lat. *trans* 'čez, nad' + ↑*maščoben*

3 Organizacija dela in opis leksikografskega procesa

3.1 Splošni opis

Slovar bo izdelala redakcijska skupina Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v sodelovanju z zunanjimi partnerji, javnimi in zasebnimi ustanovami ter posamezniki. Temeljne vsebinske rešitve potrjuje glavni uredniški odbor, ki ga imenujeta SAZU in ZRC SAZU. Člani glavnega uredniškega odbora kot strokovnjaki za različna področja pri razreševanju težjih vsebinskih in tehnoloških vprašanj sodelujejo z redakcijsko skupino.

Proces izdelave slovarja je razdeljen v tri faze. V vseh fazah je predvideno sodelovanje s strokovnjaki za jezikovne tehnologije in informatiko, v fazi redakcije pa tudi sodelovanje s strokovnjaki različnih strokovnih področij in jezikoslovci specialisti.

3.2 Predredakcijska faza

Besedilno gradivo, na podlagi katerega bo izdelan slovarski jezikovni opis, je zbrano v korpusih slovenskega jezika Gigafida, Kres, deloma tudi v korpusih Nova beseda in Gos (prim. poglavje 1.6 Gradivski viri). Predvidevamo dopolnjevanje korpusov z dodatnim, zlasti novejšim gradivom, v nasprotnem primeru bodo za dopolnjevanje gradiva uporabljeni tudi drugi besedilni viri.

Na podlagi meril za oblikovanje geslovnika (prim. poglavje 1.4 Obseg slovarja in geslovník) se izdela nabor iztočnic za uvrstitev v slovar. Iztočnicam bodo v okviru predpriprave slovarskih podatkov v slovarski podatkovni bazi samodejno dodani tako podatki, pridobljeni iz korpusov, kot tudi podatki, ki jih vsebujejo obstoječi ali nastajajoči slovarji slovenskega jezika. Na ta način se skrajša čas izdelave slovarja, saj bodo uredniki dobili izbrane podatke vnaprej pripravljene za delo v leksikografskem programu, po drugi strani pa se bo do določene mere zmanjšala potreba po zamudnem iskanju po posameznih virih.

Iz korpusov Gigafida in Kres se bodo samodejno pridobivali vsaj naslednji podatki: zapis iztočnice, besednovrstna opredelitev, podatek o pogostosti leme in njenih posameznih oblik, skladenjski podatki s pripadajočimi kolokacijami in stavčnimi zgledi ter nekatera slovnična opozorila.

Poleg podatkov iz korpusov bodo v največji možni meri uporabljeni tudi podatki iz obstoječih slovarjev in jezikovnih zbirk, zlasti 2. izdaje *Slovarja slovenskega knjižnega jezika*, *Slovenskega pravopisa*, *Besedišča slovenskega jezika z oblikoslovnimi podatki*, *Slovarja novejšega besedja slovenskega jezika* in *Slovenskega etimološkega slovarja* ter nastajajočih slovarjev, zlasti *Slovarja sinonimov slovenskega jezika*, *Slovarja pravopisnih težav* in *Sprotnega slovarja slovenskega jezika*. Iz teh slovarjev in jezikovnih zbirk bo vnaprej pridobljen vsaj naslednji nabor podatkov: jakostno onaglašene iztočnice, končaji stranskih oblik (za potrebe knjižne izdaje in izdaje na elektronskih napravah z manjšimi zasloni), izgovor, dvojnice, tonemski naglas, sinonimi, besedotvorni podatki, frazeologija, etimologija in drugi slovnični podatki.

Leksiki bodo glede na njene specifične naknadno lahko dodani še drugi podatki o jezikovni rabi, pridobljeni s postopki avtomatskega luščenja podatkov iz korpusov. Tako izluščene podatke, na primer o pisanju skupaj – narazen (*videoposnetek* – *video posnetek*), bo mogoče

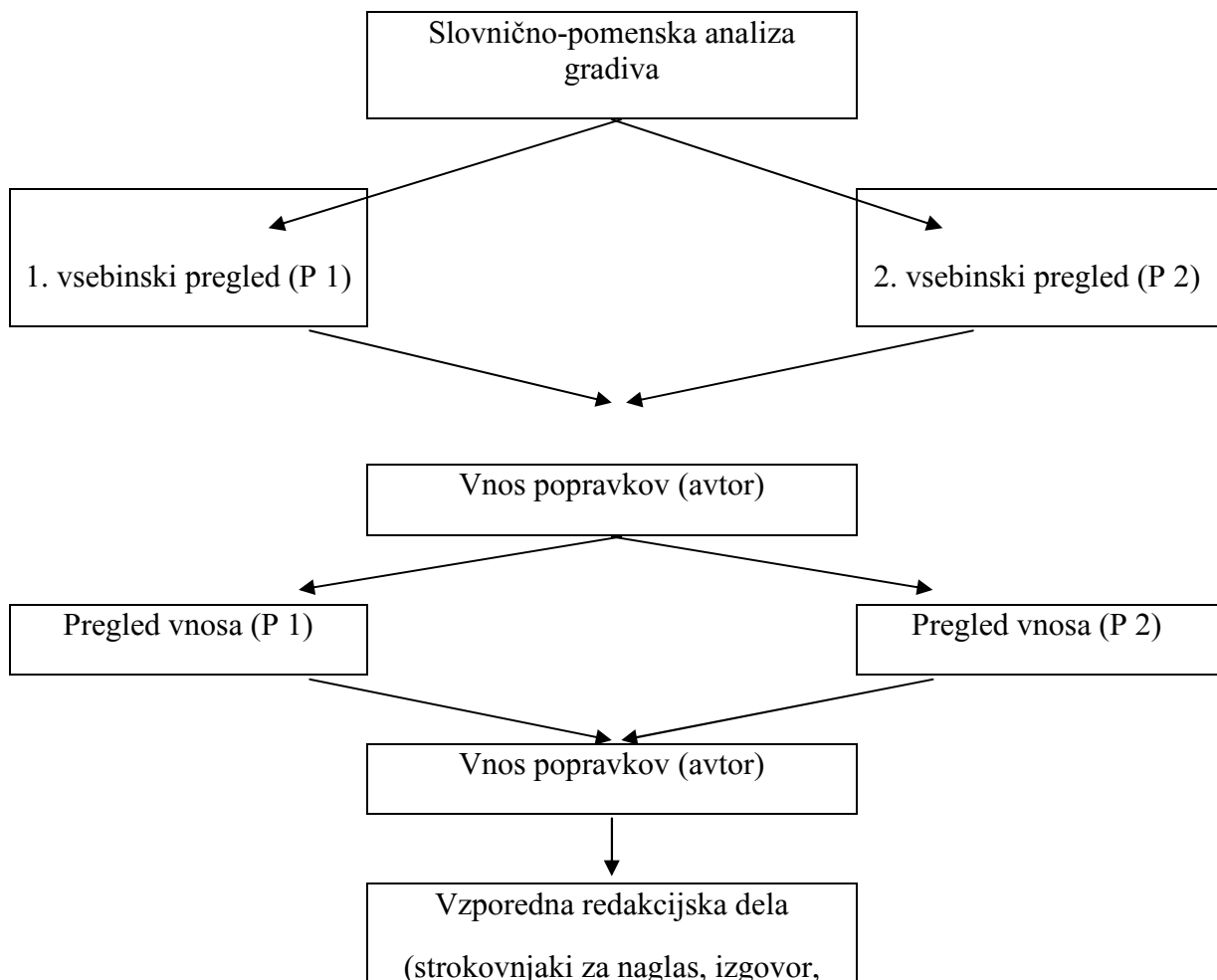
celostno analizirati na podlagi iz korpusov izluščenih podatkov za vso leksiko, s pomočjo rezultatov analize pa izdelati celostno tipologijo slovarske obravnave. Širše bodo takšne analize pomembne za jezikovno normiranje in pravopisni slovar (v sodelovanju s Pravopisno komisijo pri SAZU), pa tudi za slovenistične raziskave za posamezna specializirana vprašanja.

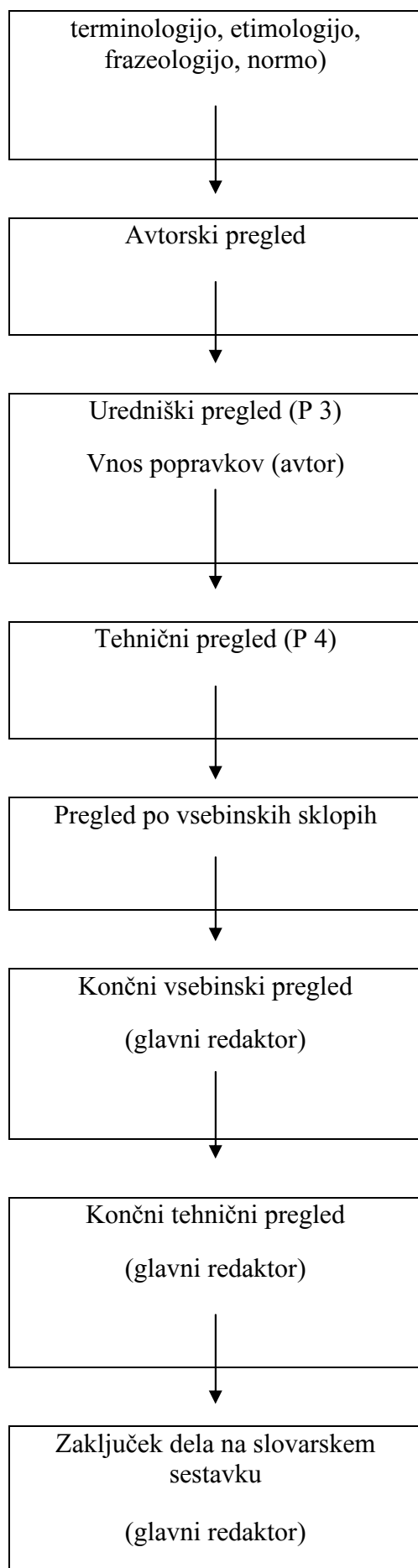
Izdelano bo orodje, ki bo ob posodabljanju korpusa z novimi besedili prepoznavalo spremembe besedilnega okolja, s čimer bo urednik opozorjen na morebitne pomenske in slovnične spremembe.

S predpripravo navedenih podatkov se skrajša čas, potreben za njihov vnos. Kljub temu se pri redakcijskem delu vsi podatki preverjajo, kot da bi jih bilo treba zbrati in obdelati povsem na novo. S tem se zagotavlja aktualnost jezikovnega opisa. Posebna skrb se namenja sistematični uskladitvi in dopolnitvi podatkov, da bo slovar tvoril sistematično urejen zbir jezikovnih podatkov, urejen po enotnih načelih, na primer za enotno obravnavo in razmejevanje stalnih besednih zvez, frazemov in terminologije.

3.3 Faze redakcije

Posamezne faze v okviru redakcije so shematično predstavljene v spodnji preglednici, v nadaljevanju pa so okvirno predstavljene.

3.3.1 Slovnično-pomenska analiza gradiva

Slovar nastaja na podlagi interpretacije empirično ugotovljenih podatkov, ki jih izkazuje jezikovna raba, kot jo izkazujejo v korpus zajeta besedila. Temu so dodani podatki, ki iz korpusa niso ugotovljivi ali pa so ugotovljivi samo delno, npr. naglas in izgovor, etimologija ter identifikacija besedotvornega razmerja med iztočnicami.

Leksikograf je ob začetku redakcije soočen s podatki, ki jih je mogoče avtomatsko pridobiti iz korpusov in slovarskih priročnikov. Poleg tega ima leksikograf neposredni vpogled v besedne skice in konkordance. Leksikografske izkušnje namreč kažejo, da tudi tiste kolokacije, ki na videz delujejo jezikovno ustrezno, večkrat niso relevantne, npr. zaradi lastnoimenskega gradiva³¹ ali serije enakih konkordanc in s tem gradivske nerelevantnosti. Dodatno težavo v nekaterih primerih predstavlja neustrezna lematizacija korpusa zaradi prekrivnosti oblik ali ne vključenosti v leksikon besednih oblik oz. homonimija in homografija sploh.

Na podlagi zbranih podatkov leksikograf v tej fazi pomensko razčleni iztočnični leksem, na pomenski ravni ustrezno razvrsti kolokacije in stavčne zglede ter iztočnici in pomenom oz. podpomenom pripiše ustrezne kvalifikatorje, oznake in pojasnila. Obenem dodaja podatke o sinonimiji, normi, identificira in pomensko-pragmatično opisuje stalne besedne zveze, frazeme, terminologijo itd.

3.3.2 Vzoredna redakcijska dela

Vzporedno z glavno redakcijo slovarskega sestavka strokovnjak za fonetiko in morfologijo na podlagi metode anketiranja (izgovor, naglas) in korpusnih podatkov izdelava celotne pregibnostno-naglasne vzorce za iztočnico oz. druge segmente slovarskega sestavka. Obenem vzpostavlja povezave med dvojnicami in jim pripisuje normativno vrednost.

Izdelajo se studijski posnetki izgovora iztočnic.

Etimolog izdelava etimološke osvetlitve za iztočnice. Njegove ugotovitve, zlasti v primerih, ki so s sinhronega vidika dvomljivi, lahko vplivajo na obravnavo homonimije, kar za leksikografa pomeni razdruževanje ali združevanje slovarskih sestavkov.

Leksikograf izdelava razlage in jih pošlje v vsebinski pregled strokovnjaku, pregledane razlage pa nato leksikograf zopet konceptualno uskladi z razlagalnim sistemom slovarja. Redkejša, a možna je tudi obratna pot. Strokovnjaki s posameznih strokovnih področij izdelajo razlage izhodiščno terminoloških izrazov, leksikograf pa jih konceptualno uskladi z razlagalnim sistemom slovarja.

Podatke o frazeologiji, ki so bili delno pripravljene v glavni fazi redakcije, celostno obravnava frazeolog.

Normativno vrednost preverja strokovnjak za normo, po potrebi v sodelovanju s Pravopisno komisijo pri SAZU.

3.3.3 Pregled slovarskih sestavkov

Avtorski pregled opravlja avtor sam z določeno časovno distanco. Pri tem preverja svoje leksikografske rešitve pri posameznih slovarskih sestavkih. V praksi se namreč kaže, da

³¹ Prim. npr. izrazito prevladujoče kolokacije pri leksemu *bonus* (*družinski, podatkovni bonus*), kjer gre v resnici za lastna imena paketov mobilne telefonije.

določene vsebinske izboljšave, zlasti pri pomenski členitvi in razlagah, lahko izdelava avtor sam, vendar ne v premajhnem časovnem razmiku od izdelave slovarskega sestavka.

Slovarski sestavek nato vsebinsko pregledata dva pregledovalca, njune predloge popravkov pa vnese ali utemeljeno zavrne avtor. Pregledovalca nato še enkrat preverita ustreznost slovarskega sestavka, morebitne popravke pa vnese avtor.

S tem se dosežejo odprava neustreznosti, širše soglasje glede vsebine in kakovosti slovarskih sestavkov, pa tudi kar se da usklajena obdelava iztočnic z zmanjšanjem vpliva, ki ga povzroča odstopanje iz individualnih in subjektivnih razlogov.

V okviru tehničnega pregleda je nekatere napake in neskladnosti v slovarskih sestavkih mogoče preverjati strojno – zlasti to velja za preverjanje strukture slovarskih sestavkov, uporabe strukturnih elementov in njihovih nepredvidenih kombinacij, tipkarske napake, rabo ločil in določenih posebnih znakov, enakost razlag pri tistih sinonimih, kjer je to nujno. Druge tehnične popravke se opravi ročno.

Za celovitejše preverjanje vsebine se izvede pregled po vsebinskih sklopih. Pri tem se pregleduje večja skupina slovarskih sestavkov, da se lahko v podrobnostih poenoti obravnava posameznih vsebinskih sklopov in vsebinsko sorodnih leksemov po večjem delu slovarja ali celotnem slovarju. Posamezne vsebinske sklope je mogoče podrobneje poenotiti šele s pregledom velikega števila slovarskih sestavkov, ko je na voljo celotna slika obravnavane problematike. Takšen pregled je primeren zlasti za pomensko členitev z razlagami (tudi glede na pomenska polja), uporabo kvalifikatorjev, stalne besedne zveze in frazeologijo, terminologijo po posameznih strokah, etimologijo, latinska poimenovanja flore in favne, medsebojno pa se lahko preverjajo in usklajujejo tudi podatki o sinonimiji in besedotvorju. Nekatere vsebinske dele pregleduje strokovnjak za posamezno jezikoslovno oz. terminološko področje.

Najbolj izkušen leksikograf v skupini v naslednji fazi pregleda pregleduje celotne slovarske sestavke ter vnaša še zadnje dopolnitve in izboljšave slovarskih sestavkov. Pri tem je ključna medsebojna usklajenost in sistematičnost izdelane vsebine slovarskih sestavkov. Nekatere vsebinske neskladnosti je namreč mogoče opaziti in odpraviti šele ob pregledovanju večjega števila slovarskih sestavkov oz. celotnega slovarja. S tem se zagotavlja širša notranja trdnost slovarja in sistematična obravnava jezikovnih enot.

Nato se z bolj ali manj avtomatiziranimi strojnimi postopki preverjajo tako posamezni slovarski sestavki kot strukturni in vsebinski deli na ravni skupine sestavkov ali celotnega slovarja. Po tem pregledu glavni urednik potrdi, da je slovarski sestavek dokončan in primeren za objavo.

3.4 Objava slovarja

Slovar se bo v spletni izdaji na portalu Fran (www.fran.si) objavljala postopoma, in sicer enkrat letno. Tako bodo spletnim uporabnikom sproti na voljo slovarski sestavki, ki bi sicer na objavo morali čakati več let. Tako objavljeni slovarski sestavki so referenčni in razmeroma dokončni.³² Ko bo slovar dokončan in spletna izdaja dopolnjena še z zadnjimi slovarskimi sestavki, bo pripravljena tudi tiskana izdaja.

³² Vse spremembe, ki bodo nastale med posameznimi posodobitvami slovarja, bodo dokumentirane, posebej bo opozorjeno na sistematične spremembe. Zaradi sklicevanja na posamezne različice slovarja bo na voljo tudi ogled starejših različic.

Literatura

Ahačič 2014 = Kozma Ahačič, Zgodovinski podatki v slovarju sodobne slovenščine, v: *Novi slovar za 21. stoletje: e-zbornik s Posveta o novem slovarju slovenskega jezika na Ministrstvu za kulturo, 12. februar 2014*, ur. Irena Grahek – Simona Bergoč, Ljubljana: Ministrstvo za kulturo, 2014. Dostopno prek: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/slovenski_jezik/E_zbornik/11-_Kozma_Ahacic-clanek.pdf.

Apresjan 2002 = Jurij D. Apresjan, Principles of Systematic Lexicography, v: *Lexicography in Natural Language Processing: A Festschrift in Honour of B. T. S. Atkins*. UK: Euralex, ur. Corréard, 2002, 91–104.

Arhar Holdt 2003 = Špela Arhar Holdt, O naboru in predstavitvi slenga v slovarju Slovenskega pravopisa, *Slavistična revija* 51 (2003), št. 2, 153–156.

Arhar – Gorjanc 2007 = Špela Arhar – Vojko Gorjanc, Korpus FidaPLUS: nova generacija slovenskega referenčnega korpusa, *Jezik in slovstvo* 52 (2007), št. 2, 95–110.

Arhar – Ledinek 2008 = Špela Arhar – Nina Ledinek, Oblikoskladenjske oznake JOS: revizija in nadgradnja nabora oznak za avtomatsko oblikoskladenjsko označevanje slovenščine, v: *Zbornik Šeste konference Jezikovne tehnologije*, ur. Tomaž Erjavec – Jerneja Žganec Gros, Ljubljana: Institut Jožef Stefan, 2008, 49–53.

Arhar idr. 2013 = Špela Arhar Holdt – Kaja Dobrovoljc – Damjan Popič, Reprezentacija standardnega in nestandardnega v virih SSJ, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. *Obdobja* 32, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 19–27.

Atkins 2008 = B. T. Sue Atkins, Theoretical Lexicography and its relation to Dictionary-making, v: *Practical Lexicography. A Reader*, ur. T. Fontenelle, Oxford: Oxford University Press, 2008.

Atkins – Rundell 2008 = *The Oxford Guide to Practical Lexicography*, ur. B. T. Sue Atkins – Michael Rundell, Oxford: University Press, 2008.

Atkins – Kilgarriff – Rundell 2010 = B. T. Sue Atkins – Adam Kilgarriff – Michael Rundell, Database of Analysed Texts of English (DANTE): the NEID database project, v: *Proceedings of the XIV Euralex International Congress (Leeuwarden, 6-10 July 2010)*, ur. Anne Dykstra – Tanneke Schoonheim, Afûk, Ljouwert: Fryske Akademy, 2010, 549–556.

Badurina 2004 = Lada Badurina, Slojevi javnog diskursa, v: *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Členitev jezikovne resničnosti*. *Obdobja* 2, ur. Erika Križišnik, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2004, 151–164.

Bajec, 1950, 1952, 1952, 1959 = Anton Bajec, *Besedotvorje slovenskega jezika I–IV*, Ljubljana, 1950, 1952, 1952, 1959.

Baker idr. 1993 = Mona Baker idr., *Text and Technology: in honour of John Sinclair*, Philadelphia, Amsterdam: John Benjamins, 1993.

Béjoint 1994 = Henri Béjoint, *Tradition and Innovation in Modern English Dictionaries*, Oxford: Clarendon, 1994.

Bešter Turk 2013 = Marja Bešter Turk, Mladi in govorjenje v zbornem jeziku, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. *Obdobja* 32, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 55–61.

Bizjak Končar 2012 = Aleksandra Bizjak Končar, Pisno podomačevanje novejših prevzetih besed v slovenščini, v: *Pravopisna stikanja: Razprave o pravopisnih vprašanjih*, ur. Nataša Jakop, Helena Dobrovoljc, 63–71.

Bizjak Končar 2013a = Aleksandra Bizjak Končar, Plasti besedja v Slovarju novejšega besedja slovenskega jezika, v: *Slavistika v regijah – Nova Gorica*, ur. Boža Krakar Vogel, Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije, 112–118, 2013.

Bizjak Končar 2013b = Aleksandra Bizjak Končar, Oblikovanje pomenskih mrež za opis besedilnega pomena, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. *Obdobja* 32, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 63–69.

Bokal idr. 2003 = Ljudmila Bokal idr., Predstavitev slovaropisnih kategorij za enojezični razlagalni slovar srednjega obsega – s temeljnim izhodiščem v SSKJ, *Jezikoslovni zapiski* 9 (2003), št. 1, 65–75.

Braasch 2006 = Anna Braasch, Exploitation of syntactic patterns for sense group identification, v: *Euralex*, ur. Elisa Corino idr., Torino: European Association for Lexicography, 2006, 133–139.

Carter – McCarthy 2006 = Ronald Carter – Michael McCarthy, *Cambridge Grammar of English: A Comprehensive Guide to Spoken and Written English Usage*. [CD-rom], Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Clear 1987 = Jeremy Clear, Overview of the Role of Computing in Cobuild, v: *Looking up: An Account of the COBUILD Project in Lexical Computing*, ur. J. M. Sinclair, London: Collins, 1987.

Cvetek 2013 = Jure Cvetek, Žargon v slovenskem jezikoslovju: potreba po natančnejši opredelitvi, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. *Obdobja* 32, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 83–85.

Čermák 2005 = František Čermák, Jezikovni korpus: sredstvo in vir spoznanj, v: *Študije o korpusnem jezikoslovju*, ur. Simon Krek in Vojko Gorjanc, Ljubljana: Krtina, 2005, 137–172.

Čermák 2009 = František Čermák, Leksikografovi zapiski o korpusnem slovarju, *Jezik in slovstvo* 54 (2009), št. 3/4, 25–42.

Černyševa 2008 = Теория и история славянской лексикографии, v: *Научные материалы к XIV съезду славистов*, ur. М. И. Чернышева, Москва: Институт русского языка им. В. В. Виноградова РАН, 2008, 44–68.

Červ 2008 = Gaja Červ, Poročevalske metafore, ujete v metaforo ogledala realnosti, v: *Jezikovna prepletanja*, ur. Monika Kalin Golob – Nataša Logar – Anton Grizold, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2008, 133–148.

Červ 2013 = Gaja Červ, Premisleki o definiranju poročevalske funkcijske podzvrsti v stilistiki poročevalstva, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve). Obdobja 32*, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 87–91.

Čonosová 2011 = Edith Čonosová, Zpracování zdrobnělin v lexikální databázi Pralex, v: *Česká a slovenská výkladová lexikografie na začátku 21. století. Sbor příspěvků v rámci mezinárodního projektu Principy a metody tvorby výkladového slovníka*, ur. Jindra Světlá idr., Brno: Tribun EU, 2011, 51–57.

De Schryver 2003 = Gilles-Maurice De Schryver, Lexicographers' dreams in the electronic dictionary age, v: *International Journal of Lexicography* 16 (2003), št. 2, 143–199.

Dobrovoljc 2004 = Helena Dobrovoljc, *Pravopisje na Slovenskem*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2004.

Dobrovoljc 2013 = Helena Dobrovoljc, Smernice jezikovne standardizacije v teoriji, izročilu in praksi, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve). Obdobja 32*, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 93–99.

Dobrovoljc 2014 = Helena Dobrovoljc, Normativna informacija v slovarju, *Jezikoslovni zapiski* 20 (2014), št. 1, 43–57.

Dobrovoljc – Krek 2013 = Kaja Dobrovoljc – Simon Krek, Spletni portal Slogovni priročnik: luščenje in prikaz podatkov o jezikovni rabi, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve). Obdobja 32*, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 101–107.

Dolník 2010 = Juraj Dolník, *Teória spisovného jazyka: so zreteľom na spisovnú slovenčinu*, Bratislava: Veda, 2010.

Dular 1982 = Janez Dular, *Priglagolska vezava v slovenskem knjižnem jeziku (20. stoletja): Doktorska disertacija*, Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 1982.

Dular 1990 = Janez Dular, O slogovnih razsežnostih tonemskega naglaševanja v slovenščini, *Razprave, Razred za filološke in literarne vede* 13 (1990), 143–151.

Dular 2002 = Janez Dular, Pravopisni kompromis ali kompromisni pravopis?, v: *Ustvarjalnost Slovencev po svetu. 38. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, ur. Boža Krakar Vogel, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 2002, 215–218.

Dular 2003 = Janez Dular, Dopolnilo k odgovoru akademika Jožeta Toporišiča, *Slavistična revija* 51 (2003), št. 2, 183–175.

Erjavec – Krek 2008 = Tomaž Erjavec – Simon Krek, The JOS morphosyntactically tagged corpus of Slovene, *Proceedings of the Sixth International Conference on Language Resources and Evaluation, LREC'08*, Pariz: ELRA, 2008.

Erjavec – Fišer 2013 = Tomaž Erjavec – Darja Fišer, Jezik slovenskih tvitov: korpusna raziskava, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. Obdobja 32, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 109–115.

Erlandsen 2004 = Jens Erlandsen, iLex – new DWS, v: *Third International Workshop on Dictionary Writing systems (DWS 2004)*. Brno, 6.–7. september 2004, 2004. Dostopno prek: <<http://nlp.fi.muni.cz/dws2004/pres/#15>>.

Fabčič 2014 = Melanija Larisa Fabčič, Elizabeta Bernjak, *Frazemi in pregovori v stiku: Kulturološki in semantično-pragmatični vidiki*, Maribor: Filozofska fakulteta, Oddelek za germanistiko, 2014.

Filipec – Čermák 1985 = Josef Filipec – František Čermák, *Česká lexikologie*, Praha: Academia, 1985.

Gantar 2006 = Polona Gantar, Korpusni pristop k frazeologiji in slovarske aplikacije, *Slavistična revija* [Posebna številka, ur. Ada Vidovič Muha], 2006, 151–163.

Gantar 2007 = Polona Gantar, *Stalne besedne zveze v slovenščini: korpusni pristop*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2007.

Gantar 2009 = Polona Gantar, Leksikalna baza: vse, kar ste vedno želeli vedeti o jeziku, *Jezik in slovstvo* 54 (2009), št. 3/4, 69–94.

Gantar idr. 2009 = Polona Gantar idr., *Standard za izdelavo posamezne leksikalne enote v leksikalni bazi (kazalnik 6): projekt Sporazumevanje v slovenskem jeziku: specifikacije za izdelavo leksikalne baze za slovenščino*. Dostopno prek: <http://www.slovenscina.eu/Media/Kazalniki/Kazalnik6/SSJ_Kazalnik_6_Specifikacije-leksikalnabaza_v1.pdf>.

Gantar idr. 2009 = Polona Gantar idr., *Opis analize referenčnega korpusa (kazalnik 5): projekt Sporazumevanje v slovenskem jeziku: specifikacije za izdelavo leksikalne baze za slovenščino*. Dostopno prek: <http://www.slovenscina.eu/Media/Kazalniki/Kazalnik5/SSJ_Kazalnik_5_Specifikacije-opis-analizekorpusa_v1.pdf>.

Gantar – Krek 2009 = Polona Gantar – Simon Krek, Drugačen pogled na slovarske definicije: opisati, pojasniti, razložiti?, v: *Infrastruktura slovenščine in slovenistike*, ur. Marko Stabej, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 151–159. Dostopno prek: <http://www.centerslo.net/files/file/simpozij/simp28/Gantar_Krek.pdf>.

Gantar 2010 = Polona Gantar, K uporabniku usmerjeni slovnično-leksikalni opisi slovenskega jezika, v: *Izzivi sodobnega jezikoslovja*, ur. Vojko Gorjanc – Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2010, 35–51.

Gantar 2011 = Polona Gantar, Leksikalna baza za slovenščino: komu, zakaj in kako (naprej)?, *Jezikoslovni zapiski* 17 (2011), št. 2, 77–92.

Gantar 2012a = Polona Gantar, Večbesedne leksikalne enote v leksikalni bazi za slovenščino, v: *Frazeologija in kultura*, ur. Vida Jesenšek, 2012, 147.

Gantar 2012b = Polona Gantar, Slovnični in pomenski opisi v leksikalni bazi za slovenščino, v: *Škrabčevi dnevi 7 – zbornik prispevkov s simpozija 2011*, ur. Franc Marušič – Rok Žaucer, Nova Gorica: Založba Univerze v Novi Gorici, 2012, 17–27.

Gantar 2013 = Polona Gantar, Slovar slovenskih frazemov in sodobna slovenska frazeologija, v: *Frazeološka simfonija: Sodobni pogledi na frazeologijo*, ur. Nataša Jakop – Mateja Jemec Tomazin, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2013, 145–156.

Gantar – Kosem 2013 = Polona Gantar – Iztok Kosem, Beleženje in prikazovanje podatkov o jezikovni rabi: od leksikalne baze do spletnega slovarja, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. *Obdobja* 32, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 133–139.

Gantar idr. 2013 = Polona Gantar idr., *Projekt Sporazumevanje v slovenskem jeziku: Leksikalna baza za slovenščino*.

Dostopno prek: <<http://www.slovenscina.eu/spletni-slovar/prenos>>.

Gantar 2014 = Polona Gantar, *Pomenske razlage v novem slovarju slovenskega jezika*. *Ekspertiza*, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Leksikološka sekcija, 2014.

Gjurin 1974 = Velemir Gjurin, Interesne govornice sleng, žargon, argo, *Slavistična revija* 22 (1974), št. 1, 65–81.

Gložančev 2012 = Alenka Gložančev, Novejša slovenska leksika v luči obravnave samostalniških zloženek v *Slovenskem pravopisu 2001*, v: *Pravopisna stikanja: Razprave o pravopisnih vprašanjih*, ur. Nataša Jakop, Helena Dobrovoljc, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2012, 125–139.

Gorjanc 2002 = Vojko Gorjanc, Objektiviziran pogled na jezik in Slovenski pravopis, v: *Ustvarjalnost Slovencev po svetu. 38. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, ur. Boža Krakar Vogel, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 2002, 225–227.

Gorjanc 2003 = Vojko Gorjanc, Jezikovne tehnologije za slovenščino, *Jezik in slovstvo* 48 (2003), št. 3/4, 3–4.

Gorjanc idr. 2005 = Vojko Gorjanc idr., Slovenska leksikalna podatkovna zbirka, *Jezik in slovstvo* 50 (2005), št. 2, 3–19.

Gouws – Prinsloo 2005 = Rufus H. Gouws, D. J. Prinsloo, *Principles and Practice of South African Lexicography*, Stellenbosch: Sun Press, 2005.

Granić 2013 = Jagoda Granić, Vertikalna stratifikacija jezika i društva, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. *Obdobja* 32, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 149–155.

Grčar 2012 = Miha Grčar – Matjaž Juršič – Jan Rupnik – Simon Krek – Kaja Dobrovoljc, Obelisk: statistični oblikoskladenjski označevalnik za slovenski jezik, v: *Zbornik Osme konference Jezikovne tehnologije, 8. do 12. oktober 2012, [Ljubljana, Slovenia]: zbornik 15. mednarodne multikonference Informacijska družba - IS 2012, zvezek C = Proceedings of the Eig, Jezikovne tehnologije 8 (2012)*, ur. Jerneja Žganec Gros in Tomaž Erjavec, Ljubljana: Institut »Jožef Stefan«, Ljubljana. Dostopno prek: <http://oznacevalnik.slovenscina.eu/>.

Greenberg 1987 = Marc L. Greenberg, Prozodične možnosti v slovenskem knjižnem jeziku in slovenskih narečjih, *Slavistična revija* 35 (1987), št. 2, 168–186.

Gros 2000 = Jerneja Gros, *Samodejno tvorjenje govora iz besedil: postopek za izdelavo sintetizatorja slovenskega govora*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2000.

Hajnsšek-Holz idr. = *Zbornik SDS*, ur. Milena Hajnsšek-Holz idr., Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 35–49.

Hanks 1987 = Patrick Hanks, Definitions and Explanations, v: *Looking up: An account of the COBUILD Project in lexical computing*, ur. John M. Sinclair, London in Glasgow: Collins ELT, 1987, 116–136.

Hanks 2004 = Patrick Hanks, Corpus Pattern Analysis, v: *Euralex*, ur. Geoffrey Williams – Sandra Vessier, Lorient: Faculte des Lettres et des Sciences Humaines, Universite de Bretagne Sud, 2004, 87–97.

Hanks – Pustejovsky 2005 = Patrick Hanks – James Pustejovsky, A Pattern Dictionary for Natural Language Processing, *Revue Française de Linguistique Appliquée* 10 (2005), št. 2, 63–82.

Hanks 2009 = Patrick Hanks, Sestavljanje enojezičnega slovarja za domače govorce, *Jezik in slovstvo* 54 (2009), št. 3/4, 7–14.

Hanks 2010 = Patrick Hanks, Terminology, phraseology, and lexicography, *Proceedings of the XIV Euralex International Congress (Leeuwarden, 6-10 July 2010)*, ur. Anne Dykstra – Tanneke Schoonheim, Afûk, Ljouwert: Fryske Akademy, 2010, 1299–1308. Dostopno prek: http://www.patrickhanks.com/uploads/5/1/4/9/5149363/terminology_phraseology.pdf.

Hausmann – Wiegand 1989 = Franz Josef Hausmann – Herbert Ernst Wiegand, Component Parts and Structures of General Monolingual Dictionaries: A Survey, v: *Wörterbücher / Dictionaries / Dictionnaires. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie / An International Encyclopedia of Lexicography / Encyclopédie internationale de lexicographie. Handbücher zur Sprach und Kommunikationswissenschaft / Handbooks of linguistics and communication science / Manuels de linguistique et des sciences de communication, Band 5.1*, ur. Franz Josef Hausmann idr., Berlin, New York: Walter de Gruyter, 1989, 328–360.

Havránek 1963 = Bohuslav Havránek, *Studie o spisovném jazyce*, Praga, 1963.

Havránek 1969 = Bohuslav Havránek, Teorija knjižnega jezika, *Jezik in slovstvo* 14 (1969), št. 7, Ljubljana, 196–204.

Herrity 2000 = Peter Herrity, *Slovene: a comprehensive grammar*, London, New York: Routledge, 2000.

Hock 1991 = Hans Henrich Hock, *Principles of Historical Linguistics*, Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 1991.

Hudeček – Mihaljević 2009 = Lana Hudeček, Milica Mihaljević, Homonimija kao leksikografski problem, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 35, 2009, 159–186.

Humar 1993 = Marjeta Humar, Slovarsko normiranje glede na predpise in rabo, v: *Jezik tako in drugače*, 1993, 374–384.

Humar 2001 = Marjeta Humar, Tipologija žargonskega izrazja v Slovarju slovenskega knjižnega jezika in modernih terminoloških slovarjih, *Filologija: časopis Razreda za filološke znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu*, 2001, 209–219.

Humar 2009 = Marjeta Humar, Terminologija v novem slovarju slovenskega jezika, v: *Strokovni posvet o novem slovarju slovenskega jezika*, 23. in 24. oktober 2008, 2009, 61–74.

Jakop 2006 = Nataša Jakop, *Pragmatična frazeologija*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2006.

Jakop 2013 = Nataša Jakop, Frazeološki neologizmi v slovenščini, v: *Frazeološka simfonija: Sodobni pogledi na frazeologijo*, ur. Nataša Jakop – Mateja Jemec Tomazin, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2013, 157–166.

Jakop 2014 = Nataša Jakop, Frazeologija v sodobnem slovarju slovenskega jezika, v: *Novi slovar za 21. stoletje: e-zbornik s Posveta o novem slovarju slovenskega jezika na Ministrstvu za kulturo, 12. februar 2014*, ur. Irena Grahek – Simona Bergoč, Ljubljana: Ministrstvo za kulturo, 2014. Dostopno prek:

http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/slovenski_jezik/E_zbornik/15-_Natasa_Jakop-korekture.pdf.

Jančič 2001 = Zlatko Jančič, Novinarstvo in meje oglaševanja, v: *Vatovčev zbornik*, ur. Slavko Splichal, Ljubljana: Evropski inštitut za komuniciranje in kulturo, Fakulteta za družbene vede, 2001, 95–101.

Jarošová – Benko 2012 = Alexandra Jarošová – Vladimír Benko, The Dictionary of the Contemporary Slovak Language: A Product of Tradition in Innovation, v: *Proceedings of the 15th EURALEX international Congress 7–11 August, 2012 Oslo*, ur. Ruth Vatvedt Fjeld – Julie Matilde Torjusen, Oslo: Department of Linguistics and Scininavian Studies, University of Oslo, 2012, 257–261.

Jedlička 1965 = Alois Jedlička, Teorija Praške šole o knjižnem jeziku, *Jezik in slovstvo* 10 (1965), št. 6/7, 186–192.

Jesenšek 2005 = Marko Jesenšek, Besedoslovne lastnosti slovenskega knjižnega jezika in narečij, v: *Knjižno in narečno besedoslovje slovenskega jezika. Zbirka Zora 32*, ur. Jožica Čeh, Marko Jesenšek, Bernard Rajh, Maribor: Slavistično društvo, 2005, 12–27.

Jesenšek 2009 = Vida Jesenšek, Ponazarjalni primer in slovaropisna obravnava frazeologije, v: *Annales, Series historia et sociologia* 19 (2009), št. 2, 389–398.

Jesenšek 2014a = Vida Jesenšek, Saša Babič, Več glav več ve: Frazeologija in paremiologija v slovarju in vsakdanji rabi, ur. Vida Jesenšek, Saša Babič, Maribor, Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za germanistiko, ZRC SAZU, Inštitut za slovensko narodopisje, 2014.

Jesenšek 2014b = Vida Jesenšek, *Frazeologija nemškega jezika z vidikov kontrastivnega in uporabnega jezikoslovja*, ur. Vida Jesenšek, Maribor: Filozofska fakulteta, 2014.

Jesenšek 2014c = Vida Jesenšek, Frazeologija v spletni leksikografiji, v: *Frazeologija nemškega jezika z vidikov kontrastivnega in uporabnega jezikoslovja*, ur. Vida Jesenšek, Maribor: Filozofska fakulteta, Oddelek za germanistiko, 2014, 338–361.

Josić 2013 = Ljubica Josić, Previranja o književnoumjetničkome stilu kao funkciji standardnoga jezika u jezikoslovnoj kroatistici, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve). Obdobja 32*, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 189–193.

Jurgec 2004a = Peter Jurgec, Antihatski pojavi v knjižni slovenščini, *Jezikoslovni zapiski* 10 (2004), št. 1, 125–144.

Jurgec 2004b = Peter Jurgec, Fonologija v slovarju novejšega besedja, *Jezikoslovni zapiski* 10 (2004), št. 2, 89–101.

Jurgec 2006 = Peter Jurgec, O nenaglašanih /e/ in /o/ v standardni slovenščini, *Slavistična revija* 54 (2006), št. 2, 173–185.

Jurgec 2007 = Peter Jurgec, *Novejše besedje s stališča fonologije. Primer slovenščine: Doktorska disertacija*, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2007.

Kalin Golob 2003 = Monika Kalin Golob, *H koreninam slovenskega poročevalskega stila*, Ljubljana: Jutro, 2003.

Kenda Jež 2004 = Karmen Kenda Jež, Narečje kot jezikovnozvrstna kategorija v sodobnem jezikoslovju, v: *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Členitev jezikovne resničnosti. Obdobja 22*, ur. Erika Križišnik, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2004, 263–276.

Kern 2012 = Boris Kern, Pisanje skupaj in narazen v *Slovarju novejšega besedja slovenskega jezika*, v: *Pravopisna stikanja: Razprave o pravopisnih vprašanjih*, ur. Nataša Jakop, Helena Dobrovoljc, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2012, 141–149.

Kern 2014 = Boris Kern, *Slovarski pomen stopenjskih tvorjenk iz glagolov čutnega zaznavanja: Doktorska disertacija*, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2014.

Kilgarriff 1997 = Adam Kilgarriff, "I don't believe in word senses", *Computers and the Humanities* 31, 1997, 91–113.

Kilgarriff – Rundell 2002 = Adam Kilgarriff – Michael Rundell, Lexical Profiling Software and its Lexicographic Applications – a Case Study, v: *Euralex*, ur. Anna Braasch – Claus Povlsen, Copenhagen, Denmark: Center for Sprogteknologi, 2002, 807–818.

Kilgarriff idr. 2004 = Adam Kilgarriff idr., The Sketch Engine, v: *Euralex*, ur. Geoffrey Williams – Sandra Vessier, Lorient: Faculte des Lettres et des Sciences Humaines, Universite de Bretagne Sud, 2004, 105–115.

Kilgarriff idr. 2008 = Adam Kilgarriff idr., GDEX: Automatically Finding Good Dictionary Examples in a Corpus, v: *Euralex*, ur. Elisenda Bernal – Janet DeCesaris, Barcelona: Documenta Universitaria: Institut universitari de lingüística aplicada, Universitat Pompeu Fabra, 2008, 425–432.

Kilgarriff idr. 2012 = Adam Kilgarriff – Pavel Rychly – Vojtech Kovar – Vit Baisa, Finding Multiwords of More Than Two Words, v: *Proceedings of the 15th EURALEX international Congress 7–11 August, 2012 Oslo*, ur. Ruth Vatvedt Fjeld – Julie Matilde Torjusen, Oslo: Department of Linguistics and Scininavian Studies, University of Oslo, 2012.

Klemenčič 2014 = Simona Klemenčič, Polne etimološke osvetlitve v novem slovarju, v: *Novi slovar za 21. stoletje: e-zbornik s Posveta o novem slovarju slovenskega jezika na Ministrstvu za kulturo, 12. februar 2014*, ur. Irena Grahek – Simona Bergoč, Ljubljana: Ministrstvo za kulturo, 2014. Dostopno prek: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/slovenski_jezik/E_zbornik/12-_Simona_Klemencic_-Polne_etimoloske_osvetlitve.pdf.

Kocjan-Barle 1996 = Marta Kocjan-Barle, Pravopis, slovar in uporabniki, *Nova revija: mesečnik za kulturo* 15 (maj 1996), št. 169, str. 7–9.

Korošec 1972 = Tomo Korošec, *Pet minut za boljši jezik*, Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1972.

Korošec 1998 = Tomo Korošec, *Stilistika slovenskega poročevalstva*, Ljubljana: Kmečki glas, 1998.

Korošec 2005 = Tomo Korošec, *Jezik in stil oglaševanja*, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2005.

Kosem 2006 = Iztok Kosem, Definijski jezik v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika s stališča sodobnih leksikografskih načel*, *Jezik in slovstvo* 51 (2006), št. 5, 25–45.

Kosem idr. 2011 = Iztok Kosem, GDEX for Slovene, v: *Electronic Lexicography in the 21st Century. New Applications for New Users: eLex 2011, Bled, 10-12 November 2011*, ur. Iztok

Kosem – Karmen Kosem, Ljubljana: Trojina, Institute for Applied Slovene Studies, 151–159. Dostopno prek: http://www.trojina.si/elex2011/elex2011_proceedings.pdf.

Kosem idr. 2012 = Iztok Kosem – Polona Gantar – Simon Krek, Avtomatsko luščenje leksikalnih podatkov iz korpusa, *Zbornik Osme konference Jezikovne tehnologije*, Ljubljana: Institut Jožef Stefan, 2012. Dostopno prek: http://nl.ijs.si/isjt12/proceedings/isjt2012_22.pdf.

Kosem idr. 2011 = *Electronic Lexicography in the 21st Century. New Applications for New Users: eLex 2011, Bled, 10-12 November 2011*, ur. Iztok Kosem – Karmen Kosem, Ljubljana: Trojina, Institute for Applied Slovene Studies, 2011. Dostopno prek: http://www.trojina.si/elex2011/elex2011_proceedings.pdf.

Kosem idr. 2013 = Iztok Kosem – Polona Gantar – Simon Krek: Avtomatizacija leksikografskih postopkov, *Slovenščina 2.0*, 2013, 139–164.

Krajnc Ivič 2013 = Mira Krajnc Ivič, Humorno v besedilih različnih neumetnostnih funkcijskih zvrsti, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. *Obdobja 32*, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 227–231.

Kranjc 2004 = Simona Kranjc, Jezikovna zvrstnost v sodobnih medijih, v: *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Členitev jezikovne resničnosti*. *Obdobja 22*, ur. Erika Kržišnik, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2013, 395–406.

Krek 2004 = Simon Krek, Slovarji serije COBUILD in formalizacija definicijskega jezika, *Jezik in slovstvo* 49 (2004), št. 2, 3–16.

Krek – Kilgarriff 2006 = Simon Krek – Adam Kilgarriff, Slovene Word Sketches, v: *Zbornik 9. mednarodne multikonference Informacijska družba IS 2006, Zbornik 5. slovenske in 1. mednarodne konference Jezikovne tehnologije IS-LTC*, ur. Tomaž Erjavec – Jerneja Žganec Gros, Ljubljana: Institut Jožef Stefan, 2006, 62–65.

Krek 2010 = Simon Krek, *Pridobivanje jezikovnih podatkov iz besedilnih korpusov za namen izdelave enojezičnih slovarjev in slovnice: Doktorska disertacija*, Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2010.

Krek idr. 2013 = Simon Krek – Iztok Kosem – Polona Gantar, *Predlog za izdelavo Slovarja sodobnega slovenskega jezika. Izd. 1.1*, 2013. Dostopno prek: <http://www.sssj.si>.

Krek – Gantar – Kosem 2014 = Simon Krek – Polona Gantar – Iztok Kosem, Razlage v novem slovarju slovenskega jezika, v: *Novi slovar za 21. stoletje: e-zbornik s Posveta o novem slovarju slovenskega jezika na Ministrstvu za kulturo, 12. februar 2014*, ur. Irena Grahek – Simona Bergoč, Ljubljana: Ministrstvo za kulturo, 2014. Dostopno prek: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/slovenski_jezik/E_zbornik/18-_Krek__Gantar__Kosem_-Slovarske_razlage_v_NSSJ_popravljen.pdf.

Krvina 2014 = Domen Krvina, Problematika zgledov v novem slovarju slovenskega jezika (med čim večjo avtentičnostjo in leksikografsko učinkovitostjo), v: *Novi slovar za 21. stoletje: e-zbornik s Posveta o novem slovarju slovenskega jezika na Ministrstvu za kulturo, 12. februar 2014*, ur. Irena Grahek – Simona Bergoč, Ljubljana: Ministrstvo za kulturo, 2014.

Dostopno prek:
http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/slovenski_jezik/E_zbornik/16-_Domen_Krvina_-_Problematika_zgledov_v_NSJ.pdf.

Kržišnik-Kolšek 1986 = Erika Kržišnik-Kolšek, Poskus razvrstitve stalnih besednih zvez v Trubarjevi Cerkovni ordningi, *16. stoletje v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. Obdobja* 6, Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1986, 435–445.

Kržišnik 1987 = Erika Kržišnik, Frazeološko gradivo v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, *Slava* 2 (1987), št. 2, 143–162.

Kržišnik 1987/88 = Erika Kržišnik, Frazeološko gradivo v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, *Slava* 2 (1987/88), št. 2, Ljubljana, 143–162.

Kržišnik-Kolšek 1988 = Erika Kržišnik-Kolšek, *Frazeologija v moderni: Magistrska naloga*, Ljubljana, 1988.

Kržišnik 1994 = Erika Kržišnik, *Slovenski glagolski frazemi: ob primeru frazemov govorenja: Doktorska disertacija*, Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 1994.

Kržišnik 1996 = Erika Kržišnik, Norma v frazeologiji in odstopi od nje v besedilih, *Slavistična revija* 44 (1996), št. 2, 133–154.

Kržišnik 2001a = Erika Kržišnik, Vsebina (slovenskega) frazeološkega slovarja za tujce – določitev in preizkus meril, v: *Zbornik za učitelje slovenščine kot drugega/tujega jezika* (Skripta 5), ur. Erika Kržišnik, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 2001, 7–21.

Kržišnik 2001b = Erika Kržišnik, Frazemi s strukturo »glagol + osebni zaimek« v slovenskem jeziku, *Frazeografija słowiańska*, Opole: Uniwersytet Opolski, 2001, 239–248.

Kržišnik 2009 = Erika Kržišnik, Kam in kako s frazeologijo v novem slovarju, v: *Strokovni posvet o novem slovarju slovenskega jezika*, ur. Andrej Perdih, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2009, 53–60.

Kržišnik 2003 = Erika Kržišnik, Frazeologija v Slovenskem pravopisu 2001, *Slavistična revija* 51 (2003), št. 2, 221–237.

Kržišnik 2004 = Erika Kržišnik, Določanje jezikovno- in/ali besedilnozvrstne zaznamovanosti v frazeologiji, v: *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Členitev jezikovne resničnosti. Obdobja* 22, ur. Erika Kržišnik, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2004, 103–120.

Kržišnik 2005 = Erika Kržišnik, Predvidljivost sintaktičnih transformacij frazemov v slovenskem jeziku, *Grani slova*, Moskva: Izdatel'stvo Elpis, 2005, 215–222.

Landau 1984 = Sidney I. Landau, *Dictionaries. The Art and Craft of Lexicography*, New York: Scribners, 1984.

Ledinek – Perdih 2012a = Nina Ledinek – Andrej Perdih, Izdelava XML-shem za slovarske projekte na primeru nastajajočih tipološko raznovrstnih slovarjev, v: *Zbornik Osme konference Jezikovne tehnologije, 8. do 12. oktober 2012, [Ljubljana, Slovenia] : zbornik 15. mednarodne multikonference Informacijska družba - IS 2012, zvezek C = Proceedings of the Eighth Language Technologies Conference, October 8th-12th, 2012, Ljubljana, Slovenia : proceedings of the 15th International Multiconference Information Society - IS 2012, volume C, (Informacijska družba)*, ur. Tomaž Erjavec – Jerneja Žganec Gros, Ljubljana: Institut Jožef Stefan, 2012, str. 123–128.

Ledinek – Perdih 2012b = Nina Ledinek – Andrej Perdih, Uporaba XML-formata v leksikografiji na primeru oblikovanja XML-scheme za Slovar sinonimov slovenskega jezika, *Jezikoslovni zapiski* 18 (2012), št. 1, 157–176.

Ledinek – Perdih 2013 = Nina Ledinek – Andrej Perdih, Creating XML schemas for lexicographical projects: the case of the Dictionary of the Slovene literary language of the 16th century, *Slovenski jezik – Slovene linguistic studies* 9 (2013), 163–183. Dostopno prek: http://kuscholarworks.ku.edu/dspace/bitstream/1808/11436/1/Ledinek_Perdih.pdf.

Ledinek 2014a = Nina Ledinek, *Slovenska skladnja v oblikoskladenjsko in skladenjsko označenih korpusih slovenščine*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2014.

Ledinek 2014b = Nina Ledinek, Terminologija v enojezičnem razlagalnem slovarju srednjega obsega, v: *Novi slovar za 21. stoletje: e-zbornik s Posveta o novem slovarju slovenskega jezika na Ministrstvu za kulturo, 12. februar 2014*, ur. Irena Grahek – Simona Bergoč, Ljubljana: Ministrstvo za kulturo, 2014. Dostopno prek: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/slovenski_jezik/E_zbornik/10-_Nina_Ledinek_-_koncni_prispevek.pdf.

Lew 2012: Robert Lew, How can we make electronic dictionaries more effective?, v: *Electronic Lexicography*, ur. Sylviane Granger – Magali Paquot, Oxford: Oxford University Press, 2012, 343–363.

Lipavic Oštir 2014 = Alja Lipavic Oštir, *Nemški in slovenski pregovori: Sociolingvistični vidiki*, Maribor: Filozofska fakulteta, Oddelek za germanistiko, 2014.

Logar 2002 = Nataša Logar, Računalniško izrazje v Slovenskem pravopisu 2001, v: *Ustvarjalnost Slovencev po svetu. 38. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, ur. Boža Krakar Vogel, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 2002, 229–233.

Logar 2005a = Nataša Logar, Filter vrečka ali filtervrečka, foto posnetek ali fotoposnetek, ISDN paket ali ISDN-paket?, v: *Knjižno in narečno besedoslovje slovenskega jezika*, ur. Marko Jesenšek, Maribor: Slavistično društvo, 2005.

Logar Berginc 2005b = Nataša Logar Berginc, Norma v slovarju sodobne slovenščine: zloženke in kratice, v: *Družboslovne razprave* 21/48, 211–225.

Logar 2008 = Nataša Logar, Gradivo, metodološki temelj leksikalnih jezikovnih opisov, v: *Jezikovna prepletanja*, ur. Monika Kalin Golob – Nataša Logar – Anton Grizold, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2008, 45–53.

Logar Berginc 2012 = Nataša Logar Berginc, Razmejitev med besednimi zvezami in zloženkami v sodobnem jezikovnem gradivu, v: *Pravopisna stikanja: Razprave o pravopisnih vprašanjih*, ur. Nataša Jakop, Helena Dobrovoljc, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2012, 113–123.

Logar Berginc 2012 = Nataša Logar Berginc – Miha Grčar – Marko Brakus – Tomaž Erjavec – Špela Arhar Holdt – Simon Krek, *Korpusi slovenskega jezika Gigafida, Kres, ccGigafida in ccKRES: gradnja, vsebina, uporaba*, Ljubljana: Trojina, zavod za uporabno slovenistiko, Fakulteta za družbene vede, 2012.

Merše – Novak – Premk 2002 = Majda Merše – France Novak – Francka Premk, *Slovar jezika slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja: Poskusni snopič*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2002.

Mikolič 2013 = Vesna Mikolič, Področni govor in terminologija na primeru jezika turizma, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve). Obdobja 32*, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 255–261.

Moon 1987 = Rosamund Moon, The Analysis of Meaning, v: *Looking up: An account of the COBUILD Project in lexical computing*, ur. John M. Sinclair, London in Glasgow: Collins ELT, 1987, 86–103.

Moon 2007 = Rosamund Moon, Phraseology in general monolingual dictionaries, v: *Phraseologie: ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung*, ur. Harald Burger idr., Walter de Gruyter, 2007, 909–918.

Moon 2013 = Rosamund Moon, Braving Synonymy: From Data to Dictionary, *International Journal of Lexicography* 26 (2013), št. 3, 260–278.

Müller 1980 = Jakob Müller, Pomenske skupine in pomenska zgradba besed (samostalnikov), *XVI. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1980, 35–47.

Müller 1982 = Jakob Müller, Jezik kot vrednota ali jezik kot resničnost?, *Naši razgledi* 31 (1982), št. 10, 294–296.

Müller 1993 = Jakob Müller, Publicistika in slovar, *Slavistična revija* 41 (1993), št. 3, 329–343.

Müller 1996 = Jakob Müller, Slovar slovenskega knjižnega jezika in kritika z bibliografijo (1960–1992), v: *Razprave, Razred za filološke in literarne vede*, 15, Ljubljana: SAZU, 1996, 187–234.

Müller 2009a = Jakob Müller, Kritične misli in zamisli o SSKJ, v: *Strokovni posvet o novem slovarju slovenskega knjižnega jezika*, 23. in 24. oktober 2008, ur. Andrej Perdih, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2009, 17–25.

Müller 2009b = Jakob Müller, Temelji slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja, v: *Trubarjeva številka*, ur. Majda Merše, 2009, 165–187.

Napotki 1981 = *Napotki za redakcijo samostalnika, pridevnika in glagola v SSKJ. 1. in 2. del*, Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik SAZU, Leksikološka sekcija, 1981, tipkopis.

Nebeská 1996 = Iva Nebeská, *Jazyk, norma, spisovnost*, Praha: Univerzita Karlova, 1996.

Nirdorfer Šiškovič 2013 = Mojca Nirdorfer Šiškovič, Žanrskost funkcijskih besedilnih vrst, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve). Obdobja 32*, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 269–275.

Oppentocht – Schutz 2003 = Lineke Oppentocht – Rik Schutz, Developments in electronic dictionary design, v: *A practical guide to lexicography, Terminology and Lexicography*, ur. Piet van Sterkenburg, Amsterdam: John Benjamins, 2003, 215–227.

Orešnik 1992 = Janez Orešnik, *Udeleženske vloge v slovenščini = Semantic roles in Slovene*, Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1992.

Orešnik 1994 = Janez Orešnik, *Slovenski glagolski vid in univerzalna slovnica = Slovene verbal aspect and universal grammar*, Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1994.

Pala 2001 = Karel Pala, Návrh české lexikální databáze, v: *Slovenčina a čeština v počítačovom spracovaní*, ur. Alexandra Jarošová, Bratislava: Veda, 2001, 161–173.
Dostopno prek: <http://korpus.juls.savba.sk/files/zbornik/sacvps.pdf>.

Pallay 2013 = Jozef Pallay, Stratifikacija (zvrstnost) v slovaškem jezikoslovju – razvoj in stanje, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve). Obdobja 32*, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 291–297.

Pearsall 1998 = *The New Oxford Dictionary of English*, ur. Judy Pearsall, Oxford: Clarendon, 1998.

Perdih 2008 = Andrej Perdih, *Strokovni posvet novem slovarju slovenskega jezika, 23. in 24. oktober 2008*, ur. Andrej Perdih, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2008.

Perdih – Snoj 2013 = Andrej Perdih – Marko Snoj, SSKJ2, prispevek na znanstvenem simpoziju Pleteršnikovi dnevi, *Slovaropisna dejavnost na Slovenskem*, Pišce 2013 (v tisku).

Perdih 2013a = Andrej Perdih, *Tipologija slovanskih enojezičnih slovarjev: Doktorska disertacija*, Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2013.

Perdih 2013b = Andrej Perdih, Slovaropisje v digitalni dobi, v: *Slavistika v regijah – Nova Gorica, (Zbornik Slavističnega društva Slovenije)*, ur. Boža Krakar Vogel, Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije, 2013, 124–126.

Petermann 1988 = Jürgen Petermann, Frazeologija v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (I–IV), v: *Sodobni slovenski jezik, književnost in kultura. Obdobja 8*, ur. Boris Paternu, Franc Jakopin, 1988, 301–310.

Peti Stantić – Erdeljac 2004 = Anita Peti Stantić – Vlasta Erdeljac, Tekst kao kontekst polifunkcionalnosti standardnoga jezika, *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Členitev jezikovne resničnosti. Obdobja 22*, ur. Erika Kržišnik, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2004, 229–237.

Pirih Svetina 2013 = Nataša Pirih Svetina, Tri učiteljice: ena v službi, druga na karenčnem dopustu, tretja v staležu. Slovenščina in njene standardne različice za različne uporabnike, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve). Obdobja 32*, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 313–317.

Praznik 1997 = Zvonka Praznik, Določna in nedoločna oblika pridevnika pri Škrabcu (in v slovenskem jezikoslovju), v: *Škrabčeva misel II: zbornik s simpozija '96*, 71–84, 1997.

Ramovš 1952 = Fran Ramovš, *Morfologija slovenskega jezika: skripta prirejena po predavanjih Fr. Ramovša*, Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1952.

Rigler 1956 = Jakob Rigler, K našemu pravorečju, *Jezik in slovstvo 2* (1956), 305–308.

Rigler 1968 = Jakob Rigler, Problematika naglaševanja v slovenskem knjižnem jeziku, *Jezik in slovstvo 13* (1968), št. 6, 192–199.

Rigler 1970 = Jakob Rigler, Akcentske variante, *Slavistična revija 18* (1970), 5–15.

Rigler 1971a = Jakob Rigler, Akcentske variante II, *Slavistična revija 19* (1971), 1–12.

Rigler 1971b = Jakob Rigler, H kritikam pravopisa, pravorečja in oblikoslovja v SSKJ, *Slavistična revija 19* (1971), št. 4, 433–462.

Rigler 1976 = Jakob Rigler, Pravopis in pravorečje v slovarju, *Naši razgledi 25* (1976), št. 1, 13.

Ristić 2004 = Stana Ristić, *Ekspresivna leksika u srpskom jeziku (teorijske osnove i normativno-kulturološki aspekti)*, Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 2004.

ReNPJP 2014–2018 = *Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018*. Dostopno prek: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO91>.

Rojs 2001 = Jurij Rojs, Razlagalni slovarji ruskega jezika, *Jezikoslovni zapiski 7* (2001), 447–450.

Rožac 2013 = Tina Rožac, Besedilne vrste v vsakdanjih narečnih pogovorih, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve). Obdobja 32*, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 351–357.

Rundell 2006 = Michael Rundell, More than one way to skin a cat: why fullsentence definitions have not been universally adopted, v: *EURALEX 2006 Proceedings*, ur. E. Corino idr., Torino: Edizioni dell'Orso, 2006, 323–337.

Rundell – Atkins 2011 = Michael Rundell – B. T. Sue Atkins, The DANTE database: a User Guide, v: *Electronic Lexicography in the 21st Century. New Applications for New Users: eLex 2011, Bled, 10-12 November 2011*, ur. Iztok Kosem – Karmen Kosem, Ljubljana: Trojina, Institute for Applied Slovene Studies, 2011, 233–246.

Rundell – Kilgarriff 2011 = Michael Rundell – Adam Kilgarriff, Automating the creation of dictionaries: where will it all end?, v: *A Taste for Corpora. A tribute to Professor Sylviane Granger*, ur. G. Gilquin, M. Paquot, F. Meunier in S. De Cock, Benjamins, 2011, 257–281.

Rundell 2012 = Michael Rundell, The road to automated lexicography: An editor's viewpoint, v: *Electronic Lexicography*, ur. Sylviane Granger – Magali Paquot, Oxford: Oxford University Press, 2012, 15–30.

Savski 2013 = Krištof Savski, Jezikovna kultura v kritiki jezikovne politike, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve). Obdobja 32*, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2014, 359–363.

Scuteri 2013 = Lucia Gaja Scuteri, Utemeljenost makroprozodične analize pri proučevanju jezikovne variabilnosti, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve). Obdobja 32*, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 375–381.

Silvester 1978 = Marta Silvester, *Priročnik za tehnično stran redakcije gesel*, Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik SAZU, Leksikološka sekcija, 1978, tipkopis.

Sinclair 1987 = Looking up: *An account of the COBUILD Project in lexical computing*, ur. John M. Sinclair, London in Glasgow: Collins ELT, 1987.

Sinclair 2004 = John M. Sinclair, *Trust the Text: Language, corpus and discourse*, London in New York: Routledge, 2004.

Skubic 1994/95 = Andrej E. Skubic, Klasifikacija funkcijske zvrstnosti in pragmatična definicija funkcije, *Jezik in slovstvo* 40 (1994/95), št. 5, 155–168.

Skubic 2003a = Andrej E. Skubic, Jezikovna zvrstnost in sociolekti. Odziv na rešitve v Slovenskem pravopisu 2001, *Slavistična revija* 51 (2003), št. 2, 239–245.

Skubic 2003b = Andrej E. Skubic, Mesto standardnega jezika v jezikovnem repertoarju posameznika, v: *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje. Obdobja 20*, ur. Ada Vidovič Muha, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2003, 209–226.

Skubic 2004 = Andrej E. Skubic, Sociolekti od izraza do pomena, v: *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Členitev jezikovne resničnosti. Obdobja 22*, ur. Erika Kržišnik, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2004, 297–320.

Skubic 2005 = Andrej E. Skubic, *Obrazi jezika*, Ljubljana: Študentska založba, 2005.

Smole 1994 = Vera Smole, *Oblikoglasje in oblikoslojje šentrupertskega govora: Doktorska disertacija*, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 1994.

Snoj 2002 = Jerica Snoj, Nekateri značilnosti slovarskega sestavka novega Slovenskega pravopisa, v: *Ustvarjalnost Slovencev po svetu. 38. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, ur. Boža Krakar Vogel, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 2002, 219–223.

Snoj 2003a = Jerica Snoj, K odzivu akademika Jožeta Toporišiča na prispevek Nekateri značilnosti slovarskega sestavka novega Slovenskega pravopisa, *Slavistična revija* 51 (2003), št. 2, 185, 186.

Snoj 2003b = Jerica Snoj, Slovarska večpomenskost in Slovensko leksikalno pomenoslovje, *Slavistična revija* 51 (2003), št. 4, 387–409.

Snoj 2004 = Jerica Snoj, *Tipologija slovarske večpomenskosti slovenskih samostalnikov*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2004.

Snoj 2010 = Jerica Snoj, *Metafora v leksikalnem sistemu*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2010.

Snoj 2013 = Jerica Snoj, Označevanje v slovarskem priročniku med jezikoslovno teorijo in slovaropisno prakso, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve). Obdobja 32*, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 397–402.

Snoj 2009 = Marko Snoj, Etimološke osvetlitve v novem slovarju slovenskega jezika, v: *Strokovni posvet o novem slovarju slovenskega jezika, 23. in 24. oktober 2008*, ur. Andrej Perdih, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2009, 83–87.

Snoj 2012 = Marko Snoj, Podgesla v novem slovarju slovenskega jezika, v: *Škrabčevi dnevi 7 – zbornik prispevkov s simpozija 2011*, ur. Franc Marušič – Rok Žaucer, Nova Gorica: Založba Univerze v Novi Gorici, 2012, 96–103.

Snoj 2014 = Marko Snoj, Objavne oblike novega slovarja slovenskega jezika, v: *Novi slovar za 21. stoletje: e-zbornik s Posveta o novem slovarju slovenskega jezika na Ministrstvu za kulturo, 12. februar 2014*, ur. Irena Grahek – Simona Bergoč, Ljubljana: Ministrstvo za kulturo, 2014. Dostopno prek: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/slovenski_jezik/E_zbornik/4-_Marko_Snoj_-_Objavne_oblike_novega_slovarja_slovenskega_jezika_12februar2014_clanek.pdf.

Splošne informacije 1981 = *Splošne informacije za urednike SSKJ*, Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik SAZU, Leksikološka sekcija, 1981, tipkopis.

Stabej 2010 = Marko Stabej, *V družbi z jezikom*, Ljubljana: Trojina, zavod za uporabno slovenistiko, 2010.

Stang 1957 = Christian S. Stang, *Slavonic Accentuation*, Oslo: Universitetsforlaget, 1957.

Stramljič Breznik, Irena, 1999: *Prispevki iz slovenskega besedoslovja*, Zora 7, Maribor: Slavistično društvo, 1999.

Stramljič Breznik 2004 = Irena Stramljič Breznik, *Besednodružinski slovar slovenskega jezika: Poskusni zvezek za iztočnice na B*, Zora: Priročniki, 1, Maribor: Slavistično društvo, 2004.

Stramljič Breznik 2010 = Irena Stramljič Breznik, *Tvorjenke slovenskega jezika med slovarjem in besedilom*, Mednarodna knjižna zbirka Zora 71, Maribor: Filozofska fakulteta, Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, 2010.

Stramljič Breznik 2013 = Irena Stramljič Breznik, Samostalniška leksika z ekspresivnimi kvalifikatorji v Slovarju novejšega besedja, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. *Obdobja* 32, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 409–416.

Suhadolnik – Janežič 1962 = Stane Suhadolnik – Marija Janežič, Plasti in pogostnost leksike, *Jezik in slovstvo* 8 (1962/63), št. 3. 73–79.

Suhadolnik 1963 = Stane Suhadolnik, Problemi slovenske leksikografije, *Sodobnost* 11 (1963), št. 10, 926–934.

Suhadolnik 1968 = Stane Suhadolnik, Koncept novega slovarja slovenskega knjižnega jezika, *Jezik in slovstvo* 13 (1968), št. 7, 219–224.

Svensén 1997 = Bo Svensén, *Practical Lexicography. Principles and Methods of Dictionary Making*, Oxford, New York: Oxford University Press, 1997.

Světlá 2012 = Jindra Světlá, Lexikální databáze Pralex, v: *Jazykovědné aktuality* 49 (2012), št. 1/2, 40–46. Dostopno prek: <http://jazykovednesdruzeni.cz/JA1212.pdf>.

Šekli 2003 = Matej Šekli, Odrazi praslovanskih oblikotvornih naglasnih tipov samostalnikov moške o-jevske sklanjatve v (knjižni) slovenščini, *Jezikoslovni zapiski* 9 (2003), št. 2, 29–50.

Šekli 2004 = Matej Šekli, Jezik, knjižni jezik, pokrajinski oz. krajevni knjižni jezik: genetskojezikoslovni in družbenostnojezikoslovni pristop k členjenju jezikovne stvarnosti (na primeru slovenščine), v: *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti*, ur. Erika Kržišnik, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2004, 41–58.

Šekli 2005 = Matej Šekli, Tonemski naglasni tipi glagola v (knjižni) slovenščini, *Jezikoslovni zapiski* 11 (2005), št. 2, 31–61.

Šivic-Dular 1998/99 = Alenka Šivic-Dular, Skladenjska določitev lastnega imena (na podlagi samostalniških zvez z imenovalnim prilastkom), *Jezik in slovstvo* 44 (1998/99), št. 7/8. 259–268.

Šivic-Dular 2003 = Alenka Šivic-Dular, Razvoj pridevniških sklanjatev v kontekstu zgodovinskih in arealnih vidikov, *Jezikoslovni zapiski* 9 (2003), št. 2, 7–28.

Šivic-Dular 2014 = Alenka Šivic-Dular, Pogled na jezikoslovne vidike v načrtovanem elektronskem slovarju sodobnega slovenskega jezika, v: *Novi slovar za 21. stoletje: e-zbornik s Posveta o novem slovarju slovenskega jezika na Ministrstvu za kulturo, 12. februar 2014*, ur. Irena Grahek – Simona Bergoč, Ljubljana: Ministrstvo za kulturo, 2014. Dostopno prek: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/slovenski_jezik/E_zbornik/3-_Alenka_Sivic_Dular-posvet_referat.pdf.

Škofic 1996 = Jožica Škofic, *Glasoslovje, oblikoslovje in besedišče govora Kroke na Gorenjskem: Doktorska disertacija*, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 1996.

Škrabec 1994, 1994, 1995, 1998 = Stanislav Škrabec, *Jezikoslovna dela 1–4*, uredil Jože Toporišič, Nova Gorica: Frančiškanski samostan Kostanjevica, 1994–1998.

Šonje 2000 = *Rječnik hrvatskoga jezika*, ur. Jure Šonje, Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Školska knjiga, 2000.

Šorli 2013 = Mojca Šorli, Jezikovna in funkcijska zvrstnost v leksikalni podatkovni zbirki: kvalifikator ali pomenski opis?, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. *Obdobja* 32, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 435–441.

Štumberger 2011 = Saška Štumberger, *Pojmovni svet in struktura novejšje slovenske leksike: Doktorska disertacija*, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2011.

Štumberger 2014 = Saška Štumberger, Obravnava jezikovnih novosti v nemškem slovaropisju, v: *Novi slovar za 21. stoletje: e-zbornik s Posveta o novem slovarju slovenskega jezika na Ministrstvu za kulturo, 12. februar 2014*, ur. Irena Grahek – Simona Bergoč, Ljubljana: Ministrstvo za kulturo, 2014. Dostopno prek: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/slovenski_jezik/E_zbornik/14-_Saska_Stumberger_-_Posvet_o_slovarju_PREGLEDANO.pdf.

Šuštaršič 1990/1991 = Rastislav Šuštaršič, Izgovarjava angleških besed: predlogi k pravilom novega slovenskega pravopisa, *Jezik in slovstvo* 36 (1990/1991), št. 3, 62–69.

Šuštaršič – Komar – Petek 1995 = Rastislav Šuštaršič – Smiljana Komar – Bojan Petek, *Slovene*, v: *Handbook of the International phonetic association: a guide to the use of the international phonetic alphabet*, Cambridge: Cambridge university press, 1995, str. 135–139.

Tafra 2012 = Branka Tafra, Što je hrvatskoj leksikografiji natuknica?, v: *Zbornik radova posvećen Antici Menac o njezinu 90. rođendanu*, ur. Željka Fink Arsovski, Zagreb: FF press, Filozofski fakultet, 2012, 111–132.

Dostopno prek: http://bib.irb.hr/datoteka/609109.Tafra_Natuknica.pdf.

Teubert 2005 = Wolfgang Teubert, Korpusno jezikoslovje in leksikografija, v: *Študije o korpusnem jezikoslovju*, ur. Vojko Gorjanc – Simon Krek, Ljubljana: Krtina, 2005, 103–136.

Tiberius – Niestadt 2010 = Carole Tiberius – Jan Niestadt, The ANW: an online Dutch Dictionary, v: *Proceedings of the XIV Euralex International Congress (Leeuwarden, 6-10 July 2010)*, ur. Anne Dykstra – Tanneke Schoonheim, Afûk, Ljouwert: Fryske Akademy, 2010, 747–753.

Tivadar 1999 = Hotimir Tivadar, Fonem /v/ v slovenskem govornem knjižnem jeziku, *Slavistična revija* 47 (1999), št. 3, 341–361.

Tivadar – Jurgec 2003 = Hotimir Tivadar – Peter Jurgec, Podoba govornega slovenskega knjižnega jezika v Slovenskem pravopisu 2001, *Slavistična revija* 51 (2003), št. 2, 203–220.

Tivadar 2004a = Hotimir Tivadar, Podoba in funkcija govornega knjižnega jezika glede na neknjižne zvrsti, v: *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti*, ur. Erika Kržišnik, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2004, 437–452.

Tivadar 2004b = Hotimir Tivadar, Priprava, izvedba in pomen perceptivnih testov za fonetično-fonološke raziskave (na primeru analize fonoloških parov), *Jezik in slovnstvo* 49, št. 2, 2004, str. 17–36.

Tivadar 2009 = Hotimir Tivadar, Fonetika in realno gradivo – izbira(nje), pridobivanje, urejanje in analiza govornih medijskih besedil, v: *Infrastruktura slovenščine in slovenistike*, Obdobje 28, ur. Marko Stabej, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, 2009, 365–369.

Tivadar 2010 = Hotimir Tivadar, Normativni vidik slovenščine v 3. tisočletju – knjižna slovenščina med realnostjo in idealnostjo, *Slavistična revija* 58 (2010), št. 1, 105–116.

Tivadar 2012a = Hotimir Tivadar, Nevarna razmerja med pisnim in govornim jezikom, v: *Pravopisna stikanja: razprave o pravopisnih vprašanjih*, 2012, 203–211.

Tivadar 2012b = Hotimir Tivadar, Nove usmeritve pri raziskavah govora s pogledom v preteklost, *Slavistična revija* 60 (okt.-dec. 2012), št. 4, 587–601.

Tomišić 2011 = Mojca Tomišić, Tipologija prikaza glagolov s se v novem slovarju slovenskega jezika, v: *Izzivi sodobnega slovenskega slovaropisja* (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 75), ur. Marko Jesenšek, Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 2011, 110–123.

Toporišič 1971 = Jože Toporišič, Pravopis, pravorečje in oblikoslovje v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, *Slavistična revija* 19 (1971), št. 1, 1971, 55–75.

Toporišič 1972 = Jože Toporišič, Prezete prvine slovenskega knjižnega jezika (glasovi, pisava, oblike, tvorba, besede), *Slavistična revija* 20 (1972), št. 3, 285–318.

Toporišič 1974 = Jože Toporišič, K izrazju in tipologiji slovenske frazeologije, *Jezik in slovnstvo* 19 (1973/74), št. 8, 273–279.

Toporišič 1974/75 = Jože Toporišič, Besednovrstna vprašanja slovenskega knjižnega jezika, *Jezik in slovnstvo* 20 (1974/75), št. 2–3, 33–39.

Toporišič 1978 = Jože Toporišič, *Glasovna in naglasna podoba slovenskega jezika*, Maribor: Obzorja, 1978.

Toporišič 1979/80 = Jože Toporišič, Še k teoriji besednih vrst, posebno predikativa, *Jezik in slovstvo* 25 (1979/80), št. 7/8, 201–205.

Toporišič 1980 = Jože Toporišič, O strukturalnem določanju besednih pomenov (ob glagolu *biti*), *Linguistica* 20 (1980), 151–167.

Toporišič 1992 = Jože Toporišič, *Enciklopedija slovenskega jezika*, Ljubljana: Cankarjeva založba, 1992.

Toporišič 2000 = Jože Toporišič, *Slovenska slovnica*. 4., prenovljena in razširjena izdaja, Maribor: Založba Obzorja, 2000.

Toporišič 2003 = Jože Toporišič, Z združenimi močmi nad novi Slovenski pravopis, *Slavistična revija* 51 (2003), št. 2, 159–175.

Torkar 2012 = Silvo Torkar, O stanovniških in pridevniških izpeljankah iz slovenskih krajevnih imen, v: *Pravopisna stikanja: Razprave o pravopisnih vprašanjih*, ur. Nataša Jakop, Helena Dobrovoljc, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2012, 221–226.

Valenčič Arh 2013 = Urška Valenčič Arh, Funkcijskost frazemov in njihovih prevodov v otroškem in mladinskem leposlovju, v: *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. *Obdobja* 32, ur. Andreja Žele, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013, 465–471.

Valjavec 1897 = Matija Valjavec, Glavne točke v naglasu književne slovenštine, *Rad Jugoslavenske akademije znanosti in umjetnosti* 132, Zagreb.

Verovnik 2002 = Tina Verovnik, Pravila v slovarju, slovar v pravilih, v: *Ustvarjalnost Slovencev po svetu*. 38. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, ur. Boža Krakar Vogel, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 2002, 241–239.

Verovnik 2004 = Tina Verovnik, Norma knjižne slovenščine med kodifikacijo in jezikovno rabo v obdobju 1950–2001, v: *Družboslovne razprave* 20 (2004), št. 46/47, 241–258.

Vidovič Muha 1971/72 = Ada Vidovič Muha, Oris dveh osnovnih pojavnih oblik sistema knjižnega jezika (ob Slovarju slovenskega knjižnega jezika I), *Jezik in slovstvo* 17 (1971/72), št. 6, 178–186.

Vidovič Muha 1988 = Ada Vidovič Muha, *Slovensko skladenjsko besedotvorje ob primerih zloženek*, Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, Partizanska knjiga, 1988.

Vidovič Muha 1993 = Ada Vidovič Muha, Slovnicična obvestilnost Slovarja slovenskega knjižnega jezika, *Vprašanja slovarja in zdomske književnosti*, 1993. 35–49.

Vidovič Muha 2000, 2013 = Ada Vidovič Muha, *Slovensko leksikalno pomenoslovje: Govorica slovarja*, Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2000, 2013a.

Vidovič Muha 2002 = Ada Vidovič Muha, Kaj je novega v slovenskem knjižnem jeziku? – Ob izidu Slovenskega pravopisa, v: *Ustvarjalnost Slovencev po svetu. 38. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, ur. Boža Krakar Vogel, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 2002, 207–213.

Vidovič Muha 2003b = Ada Vidovič Muha, Čas stiske jezikoslovnega nazora ali odgovor avtorja na vprašanja zasnove slovarja Slovenskega pravopisa, *Slavistična revija* 51 (2003), št. 2, 177–181.

Vidovič Muha 2009 = Ada Vidovič Muha, Skladenjska interpretacija glagolskih predponskih obrazil – vprašanje propozicije, *Slavistična revija* 57 (2009), št. 2, 251–261.

Vidovič Muha 2011 = Ada Vidovič Muha, *Slovensko skladenjsko besedotvorje. 2.*, razširjena in dopolnjena izdaja, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2011.

Vidovič Muha 2013 = Ada Vidovič Muha, *Moč in nemoč knjižnega jezika*, Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2013.

Vodušek 1961 = Božo Vodušek, O leksikografskem ugotavljanju in urejevanju besednih pomenov, *Jezik in slovstvo* 7 (1961), št. 1, 5–10.

Vodušek 1962 = Božo Vodušek, Pomenska ureditev glagola »vzeti«, izdelana na podlagi leksikološkega materiala iz kartotečne zbirke SAZU, *Jezik in slovstvo* 7 (1964), št. 4, 117–121.

Weiss 1998 = Peter Weiss, *Slovar govorov Zadrebčke doline med Gornjim gradom in Nazarjami*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 1998.

Weiss 1999a = Peter Weiss, Šestdeset in šeststo petdeset šestdelnih šeststopenjskih petdejanek, *Jezikoslovni zapiski* 5 (1999), 169–177.

Weiss 1999b = Peter Weiss, Določila za razvrščanje podobno in enako pisanih iztočnic v slovarskem delu novega Slovenskega pravopisa, *Jezikoslovni zapiski* 5 (1999), 151–167.

Weiss 2009a = Peter Weiss, Skupaj ali narazen v novem slovarju slovenskega jezika, v: *Strokovni posvet o novem slovarju slovenskega jezika, 23. in 24. oktober 2008*, ur. Andrej Perdih, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2009, 145–152.

Weiss 2009b = Peter Weiss, Slovensko pravopisje in korpusi, v: *Infrastruktura slovenščine in slovenistike*, ur. Marko Stabej, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 409–412.

Weiss 2013 = Peter Weiss, Kategorija živosti v govorih spodnje Zadrebčke doline, *Jezikoslovni zapiski* 19 (2013), št. 2, 193–206.

Zgusta 1991 = Ladislav Zgusta, *Priručnik leksikografije*, I. izdanje, Sarajevo: »Svjetlost«, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1991.

Žagar 2007 = Mojca Žagar, Determinologizacija v splošnih in terminoloških slovarjih, *Razvoj slovenskega strokovnega jezika. Metode in vrsti. Obdobja 24*, ur. Irena Orel, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2007, 599–609.

Žagar Karer 2011 = Mojca Žagar Karer, *Terminologija med slovarjem in besedilom*, Ljubljana: ZRC SAZU, 2011.

Žele 2002a = Andreja Žele, Prostomorfemski glagoli kot slovarska gesla, *Jezikoslovni zapiski 8* (2002), št. 1, 95–108.

Žele 2002b = Andreja Žele, Pomanjkljiva sporočilnost novega Slovenskega pravopisa z vidika aktualnih pomenskoskladenjskih možnosti slovenščine, *Slavistična revija 50* (2002), št. 3, 381–387.

Žele 2002c = Andreja Žele, Slovenski pravopis z vidika vezljivostne aktualizacije starih in novih glagolov, *Ustvarjalnost Slovencev po svetu. 38. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, ur. Boža Krakar Vogel, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 2002, 235–239.

Žele 2003a = Andreja Žele, Z združenimi močmi za boljši novi Slovenski pravopis, *Slavistična revija 2* (2003). 191, 192.

Žele 2003b = Andreja Žele, Slovarska obravnava povedkovnika, *Jezik in slovstvo 48* (2003), št. 2, 3–15.

Žele 2004a = Andreja Žele, Povedkovnik v slovenščini, *Jezikoslovni zapiski 10* (2004), št. 1, 33–42.

Žele 2004b = Andreja Žele, Aktualizacijsko širjenje/ožjenje pomenja ustaljenega besedja kot odraz besedilne različnofunkcijskosti, *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Členitev jezikovne resničnosti. Obdobja 22*, ur. Erika Kržišnik, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2004, 133–148.

Žele 2007a = Andreja Žele, Brezosebni glagoli in brezoseb(kov)na raba, *Razprave* (Razred 2, Razred za filološke in literarne vede), 2007, 337–357.

Žele 2007b = Andreja Žele, Povedkova lastnostna prislovna dopolnila, *Slavistična revija 55* (2007), št. 1/2, 369–387.

Žele 2013 = Andreja Žele, Odraz družbenega delovanja jezika v razmerju besedotvorje – besedilnotvorje, *Obdobja 32*, ur. Andreja Žele, str. 503–509.

Žmigrodzki idr. 2007 = Piotr Żmigrodzki idr., Konceptcja Wielkiego słownika języka polskiego – przybliżenie drugie, v: *Nowe studia leksykograficzne*, ur. Piotr Żmigrodzki –

Renata Przybylska, Kraków: Wydawnictwo Lexis, 2007, 9–21. Dostopno prek: http://www.ijppan.krakow.pl/images/publikacje_elektroniczne/nsl_tom1/01konceptja.pdf.

Żmigrodzki 2007–[2015] = *Wielki słownik języka polskiego*, ur. Piotr Żmigrodzki, Kraków: Instytut Języka Polskiego PAN, 2007–[2015]. Dostopno prek: <http://www.wsjp.pl>.

Żmigrodzki 2010 = Piotr Żmigrodzki, Jak powstaje Wielki słownik języka polskiego, v: *Język polski wczoraj – dziś – jutro*, ur. Barbara CzopekKopciuch – Piotr Żmigrodzki, Kraków: Wydawnictwo LEXIS, 2010, 150–160. Dostopno prek: http://wsjp.pl/strony_opisowe/Jak_powstaje_WSJP.pdf.

Slovarji

Anić 2004 = Vladimir Anić: *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb: Novi Liber, 2004.

ANW = Algemeen Nederlands Woordenboek. Dostopno prek: <http://anw.inl.nl/search>.

ASS BRIDGE 2000 = *Angleško-slovenski slovar BRIDGE*, ur. Polona Štern, Ljubljana: DZS, 2000.

BASRJA 2004– = *Большой академический словарь русского языка*, ur. К. С. Горбачевич, Москва/Санкт-Петербург: Наука, 2004–.

Bezljaj – Snoj – Furlan 1976–2007 = France Bezljaj – Marko Snoj – Metka Furlan, *Etimološki slovar slovenskega jezika I–V*, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Inštitut za slovenski jezik. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1976–2007.

BSJ 1987 = *Besedišče slovenskega jezika*, ur. Milena Hajnšek-Holz idr., Ljubljana: ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, 1987.

BSJ 1998 = Ivanka Šircelj-Žnidaršič idr., *Besedišče slovenskega jezika z oblikoslovnimi podatki*, Ljubljana: Založba ZRC, 1998.

COBUILD 1987 = *Collins COBUILD English Language Dictionary*, ur. J. M. Sinclair, P. Hanks idr., London: William Collins Sons & Co. Ltd., 1987.

DDUW 2007 = *Duden deutsches Universalwörterbuch*, Mannheim: Dudenverlag, 2007.

Fran 2014– = *Fran, slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU*, 2014–, različica 1.0. Dostopno prek: www.fran.si.

Furlan 2013 = Metka Furlan, *Novi etimološki slovar slovenskega jezika: poskusni zvezek*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2013.

HER 2002 = *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, ur. Ljiljana Jojić, Ranko Matasović, Zagreb: Novi Liber, 2002.

Keber 2011 = Janez Keber, *Slovar slovenskih frazemov*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2011.

LDCE 2014 = *Longman dictionary of contemporary English*, Harlow: Pearson Education, 2014.

MED 2002 = *Macmillan English Dictionary for Advanced Learners*, ur. Michael Rundell, Oxford: Macmillan, 2002.

OED 1989 = *The Oxford English dictionary*, ur. J.A. Simpson – E.S.C. Weiner, Oxford: Clarendon Press, 1989.

OSSSKJ 1996 = Milena Hajnšek-Holz – Primož Jakopin: *Od zadnji slovar po Slovarju slovenskega knjižnega jezika*, Ljubljana: ZRC SAZU, SAZU, 1996.

Ožegov – Švedova 1992, 1997 = Сергей Иванович Ожегов – Наталия Юльевна Шведова, *Толковый словарь русского языка*, Москва: ИТИ Технологии, 1992, 1997.

Pleteršnik 1894–1895 (2006) = Maks Pleteršnik, *Slovensko-nemški slovar (1894–1895): transliterirana izdaja*, ur. Metka Furlan, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2006. [Elektronska izdaja, verzija 1.0.]

PR 2012 = *Le petit Robert: dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*, ur. Josette Rey-Debove – Alain Rey, Paris: Le Robert, 2012.

SNB 2012 = *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika*, ur. Aleksandra Bizjak Končar – Marko Snoj, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2012.

Snoj 1997, 2003 = Marko Snoj, *Slovenski etimološki slovar*, Ljubljana: Modrijan, 1997, 2003.

SP 2001, 2003 = *Slovenski pravopis*, ur. Jože Toporišič, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2001, (CD-ROM) 2003.

SSČ 1978, 2004 = *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*, ur. Josef Filipec idr., Praha: Academia, 1978, 2004.

SSJČ 1960–1971, 1989 = *Slovník spisovného jazyka českého*, ur. Bohuslav Havránek, Praha: Československá akademie věd, 1960–1971, 1989.

SSKJ 1970–1991 = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*: prva knjiga A–H (1970); druga knjiga I–Na (1975); tretja knjiga Ne–Pren (1979); četrta knjiga Preo–Š (1985); peta knjiga T–Ž (1991) z dodatki od A do Š, Ljubljana: SAZU – Državna založba Slovenije, 1970–1991.

SSKJ 2014 = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja. Ljubljana ZRC SAZU, DZS, 2014.

SSSJ 2003 = *Slovar sinonimov slovenskega jezika. Splošna določila in opis zgradbe slovarskih sestavkov z vzorčno predstavitvijo*, ur. Martin Ahlin idr., Ljubljana: ZRC SAZU, Založba ZRC, 2003.

SSSJ 2006, 2011 = *Slovník současného slovenského jazyka*, ur. Klára Buzássyová – Alexandra Jarošová, Bratislava: VEDA, I (2006): A–G. II. (2011): H–L.

SSSJ 2012 = *Spletni slovar slovenskega jezika*, ur. Polona Gantar idr., 2012. Dostopno prek: <http://www.slovenscina.eu/spletni-slovar>. 2012.

Škofic idr. 2011 = *Slovenski lingvistični atlas 1, Človek (telo, bolezni, družina)*, ur. J. Škofic, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2011.

Švedova 2008 = Наталия Юльевна Шведова, *Толковый словарь русского языка с включением сведений о происхождении слов*, Москва: Российская академия наук, 2008.

Žele 2008 = Andreja Žele, *Vezljivostni slovar slovenskih glagolov*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2008, (CD-ROM) 2008.

Žele 2011 = Andreja Žele, *Vezljivostni slovar slovenskih glagolov. Skrajšana knjižna izd.*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2011.

Žele 2014 = Andreja Žele, *Slovar slovenskih členkov*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2014.